

”OLEN YLPEÄ PUHALLINORKKATAUSTASTANI”

Rantasalmen puhallinorkesteri 1979–2009

Anna-Maija Lappalainen

Musiikkikasvatuksen

pro gradu -tutkielma

Musiikin laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta - Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos - Department Musiikin laitos
Tekijä - Author Lappalainen, Anna-Maija	
Työn nimi - Title "OLEN YLPEÄ PUHALLINORKKATAUSTASTANI". Rantasalmen puhallinorkesteri 1979-2009.	
Oppiaine - Subject Musiikkikasvatus	Työn laji - Level Pro gradu -tutkielma
Aika - Month and year Toukokuu 2011	Sivumäärä - Number of pages 97
Tiivistelmä - Abstract <p>Tutkimuksessa tarkasteltiin Rantasalmen puhallinorkesterin toimintaa sen 30-vuotisen historian ajalta. Tarkoituksena oli selvittää, miten puhallinorkesteri on kehittynyt ja millaista sen toiminta on ollut vuosien saatossa. Olennaisessa osassa tutkimusta olivat yksilöiden tuntemat kokemukset ja niiden kautta syntyneet merkitykset koskien ympäröivää yhteisöä.</p> <p>Teoria- ja taustaosuudessa tavoiteltiin aikaisempien tutkimusten ja kirjallisuuden pohjalta tietoa kulttuurin ja yhteisön määrittelystä, soittamisesta harrastuksena sekä hankittiin lisätietoa kansalaisopistoista taiteenperusopetuksen organisaationa. Tutkimusaineisto koostui dokumenteista, kapellimestarien haastatteluista sekä entisten ja nykyisten soittajien kirjoittamista muistoista. Rantasalmen puhallinorkesterin soittajista kootusta aineistosta (n=375) saatiin tilastotietoa kokoonpanoista, soitinjakaumista ja soittoharrastuksen pysyvyydestä. Haastattelujen ja soittajien kokemusten perusteella tärkeimmiksi teemoiksi nousivat yhteisö, musiikki itsessään sekä useat orkesterin toiminnanmuodot kuten harjoitukset, esiintymiset, leirit ja ulkomaanmatkat.</p> <p>Tutkimus loi hyvän yleiskuvan Rantasalmen puhallinorkesterin historiasta ja antoi käsitystä sen toiminnasta vuosien saatossa. Toiminnan on mahdollistanut tiivis yhteisö ja hyvät puitteet. Tutkimus osoitti, että orkesterisoittoa ei voi käsitellä ainoastaan yksittäisen ihmisen toimintana, vaan vuorovaikutuksessa on koko ympäröivä yhteisö. Hyvän me-hengen seuraukset näkyvät positiivisesti musisoinnin tasossa, tavoitteellisuudessa sekä ihmissuhteissa. Tutkimuksen perusteella voidaankin tehdä se johtopäätös, että vahva sitoutuminen ja tiivis yhdessäolo luo monelle orkesteriharrastuksesta elämäntavan antaen merkitystä elämään.</p>	
Asiasanat - Keywords harrastukset, motiivit, puhallinorkesterit, Rantasalmi, yhteisöllisyys	
Säilytyspaikka - Depository Jyväskylän yliopisto, Musiikin laitos	
Muita tietoja - Additional information	

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	3
2.1 Kulttuurivirtaa yhteisössä	3
2.1.1 Yhteisö ja ryhmässä toimiminen.....	4
2.1.2 Yhteisöllisyyden terveystvaikutukset	6
2.2 Puhallinorkesterit Suomessa.....	7
2.3 Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry pähkinänkuoressa	11
2.4 Kansalaisopisto taiteen perusopetuksen organisaationa	13
2.4.1 Vapaa sivistystyö	13
2.4.2 Kansalaisopisto	13
2.4.3 Tavoitteellisuus RaJuPuSu-opistossa	14
2.4 Soittaminen harrastuksena	17
2.4.1 Harrastus	17
2.4.2 Motivaatio ja motiivit	19
2.4.3 Musiikilliset kokemukset tutkimuksissa	21
3 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	23
4 TUTKIMUSTULOKSET	27
4.1 Rantasalmen puhallinorkesterin perustaminen.....	27
4.2 Tilastotietoa orkesterilaisista	30
4.2.1 Kokoonpanot.....	30
4.2.2 Soitinjakauma	32
4.2.3 Soiton aloittaminen	34
4.2.4 Soittouran kesto	36
4.2.5 Orkesterilaiset suhteessa syntyvyyteen.....	38
4.3 Puitteet	40
4.3.1 Kansalaisopisto järjestää opetuksen.....	40
4.3.2 Aktiiviset kapellimestarit	41
4.3.3 Soitonopettajat	43
4.3.4 Puhallinorkesteriyhdistys	44
4.3.5 Tilat	45
4.3.6 Soittimet.....	48
4.3.7 Ulkoiset orkesteria yhdistävät tekijät.....	49

4.3.8 Ohjelmisto.....	50
4.3.9 Kulttuuriyhteistyö paikallisten tahojen kanssa	51
4.3.10 Soittajat aktiivisina nuorisoteatterilaisina	52
4.3.11 Yhteisöllisyys.....	53
4.4 Toiminnan muodot	56
4.4.1 Musisointi	56
4.4.2 Viikoittaiset harjoitukset.....	58
4.4.3 Leirit.....	58
4.4.4 Esiintymiset	63
4.4.5 Levytys.....	70
4.4.6 Kansainvälisyys	70
4.4.7 Uusia soittajia	81
5 TULOSTEN TARKASTELU.....	83
6 PÄÄTÄNTÄ.....	89
LÄHDELUETTELO	91

1 JOHDANTO

Mikä saa soittajan vuodesta toiseen käymään viikoittaisissa orkesteriharjoituksissa? Minkälaisia oppeja ja elämyksiä hän saa harrastuksestaan? Mitkä ovat harrastamisen motiivit? Rantasalmen puhallinorkesterin 30-vuotisen historian aikana orkestereissa on soittanut lähes 400 harrastajaa. Vaikka Rantasalmi tunnetaan noin 4000 asukkaan muuttotappiokuntana, löytyy uusia harrastajia kokoajan. Tutkimuksen olennaisin kysymys kuuluu: miksi soitosta kiinnostutaan ja orkesterin piirissä pysytään useita vuosia?

Käsittelen työssäni Rantasalmen puhallinorkesterin 30-vuotista musiikkikasvatustoimintaa. Tutkimuksessa selvitetään, miten puhallinorkesteri on kehittynyt ja millaista sen toiminta on ollut vuosien saatossa. Otan selvää, mikä merkitys ympäröivällä yhteisöllä on ollut yksilön tuntemiin kokemuksiin. Tutkin, millaista soittoharrastus puhallinorkesterissa on ollut ja mitkä ovat harrastajien soittamismotiivit. Haen vastauksia, kuinka vahva kulttuurimalli luodaan pienelle paikkakunnalle ja mitkä ovat orkesterin elinehdot.

Kiinnostukseni Rantasalmen puhallinorkesteria kohtaan juontaa juurensa omaan kasvuympäristööni. Olen itse orkesterin kasvatti ja sitä kautta orkesteri on ollut minulle merkityksellinen koko soittourani ajan. Ilman pienen paikkakunnan vireää musiikkitoimintaa olisin tuskin musiikinammattilainen. Halusinkin päästä perehtymään kotipaikkakuntani musiikilliseen yhteisöön syvällisesti ja katsoen monelta näkökulmalta, koska koen musiikillisen ja yhteisöllisen siteen Rantasalmen puhallinorkesteria kohtaan erityisen vahvana.

Aineistoni koostuu erilaisista orkesterin historiaan liittyvistä dokumenteista, kapellimestarien haastatteluista sekä soittajien kirjoittamista muistoista. Puhallinorkesteriyhdistyksen alaisena on toiminut ja toimii muitakin yhtyeitä kuin puhallinorkestereja. Rajaan tutkimukseni kuitenkin käsittelemään ainoastaan Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry:n puhallinorkesteritoimintaa.

Uskon, että tutkimuksesta voi olla hyötyä niin paikallishistoriallisesti kuin muidenkin puhallinorkesterien käyttöön. Tavoitteenani on, että tutkimus herättää etenkin ajatuksia koskien Suomen puhallinorkesteriperinteitä ja pienten paikkakuntien mahdollisuuksia ja uusia. Ran-

tasalmen puhallinorkesterin toiminta on antanut merkitystä monille soittajille ja kuntalaisille. Siksi onkin tärkeää, että puhallinorkesterikulttuuri ja sen luoma yhteisöllinen side säilyy Rantasalmella. Koen usein sitä pidettävän itsestäänselvyytensä, mitä se ei kuitenkaan ole, vaan kulttuurin vaaliminen vaatii monimuotoista huolenpitoa.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kulttuurivirtaa yhteisössä

Kulttuuri on kompleksikokonaisuus, joka sisältää tiedon, uskon, taiteen, moraalin, lain, tavat sekä muut ominaisuudet ja tottumukset, jotka ihminen on hankkinut yhteisön jäsenenä (Taylor, 1871; Söderholm, 1996, 122).

Kulttuurin käsite on erittäin monitulkintainen. Alun perin termi juontaa juurensa latinankielisestä sanasta ”*cultura*”, viljely. Jo Cicerolla oli kuitenkin vastine perinteiselle maanviljelylle; ”*cultura animi*” tarkoitti hengen viljelyä. Nykyisen monipuolisen merkityksen termi on saanut vasta uudella ajalla. Lauri Rauhala luonnehtii kulttuuria monipuolistaen Taylorin näkemystä siten, että kulttuuri on ”*ihmisyksilöitten keskinäisessä yhdessä olemisessa syntyvien ja sitä säätelevien merkitysjärjestelmien, heidän henkisten potentiaaliensa perinteenä jatkuvan viljelyn ja luonnon ihmisille tarjoamien aineellisten elämänehtojen tarkoituksenmukaisen (ja voittopuolisesti tietoisien) kehittämistoiminnan sekä siinä saatujen tulosten jatkuvasti muutoksenalainen kokonaisuus.* (Rauhala, 2005, 12–17.)

Tieteenalana kulttuuriantropologia tarkoittaa ihmisoppia tai ihmistiedettä. Antropologinen kulttuurin tutkimuksen pyrkimyksenä voidaan hahmottaa ja paljastaa kulttuurista erilaisuutta. (Söderholm, 1996, 119–122.) Antropologiassa kulttuuri ilmenee yhteisön elämäntavan henkisinä, aineellisina ja sosiaalisina käytäntöinä (Knuutila, 1996, 10). Sosiologinen kulttuurintutkimus on laaja tutkimusalue, jonka piirissä on useita teoreettisia traditioita. Jo termi ”kulttuuri” voidaan ymmärtää eri tavoin. Kuitenkin yhdistävänä tekijänä kulttuurintutkimukselle voidaan pitää todellisuuden ja yhteiskuntaelämän merkitysvälitteisyyden korostamista (Alasuutari, 1996, 48–49).

Kulttuurivirrassa syntyy ja toimii suuri joukko vapaaehtoisuuteen perustuvia pieniä instituutioita. Sellaisia ovat muun muassa puolueet, yhdistykset, kerhot, harrastuspiirit ym. Puhallinorkesteri voidaan luokitella sivistyksellisiin tavoitteisiin pyrkiväksi seuraksi. Olennaista instituutioissa on se, että niihin liitytään vapaaehtoisesti ja niissä toimitaan oman kiinnostuksen ja yhteistyöhalun aktivoimina. Rauhala (2005) pitää pieniä instituutioita ihmispersoonan ohella tärkeimpinä kulttuurin synnyttämisen ja vaalimisen kehtona. (Rauhala, 2005, 81–83.)

Tavat ovat eräs kulttuurintutkimuksen kohde. Ne voivat edustaa perinnettä hyvin paikallisesti rajoittuneella alueella. Tapojen yleispiirteet voivat kuitenkin levittäytyä yhdistävänä tekijänä paljon laajemmalle. Tapojen tutkimuksessa suhteellisen helposti havaittavien yleisten ulkoisten piirteiden lisäksi tutkimus voi paljastaa merkitystajunnassa myös syviä arkkityyppisiä kerrostumia (Rauhala, 2005, 72–73).

2.1.1 Yhteisö ja ryhmässä toimiminen

Mitä etua on siitä, että ihminen ryhtyy opiskelemaan tai tekemään jotain asiaa ryhmässä eikä yksin? Ihminen on muovautunut ihmiseksi juuri yhteistyössä toisten kanssa. Esimerkiksi kieli on syntynyt tämän yhteistyön pohjalta yhteydenpitovälineeksi. Yhteistoiminnan voidaankin sanoa kuuluvan ihmisen lajinolemukseen. Ihmisen persoonallisuus, minäkuva ja minäidentiteetti kehittyvät ja muovautuvat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Jos yhteistointa rikkoontuu, voi tämä helposti heijastua häiriöinä ihmisen koko persoonallisuuteen. (Eskola, 1972, 85.) Erik Allardtin mukaan sosiaalisiin verkostoihin kuulumisen muodostaa ihmisen identiteetin, mikä on sosiaalisen olemassaolon perusta (Allardt, 1976).

Käytäntöyhteisöt ovat pieniä ihmisryhmiä, jotka toimivat viikosta toiseen yhdessä ja ovat erottamaton osa arkielämäämme. Myös harrastusyhteisöjä voidaan kutsua tällaiseksi yhteisöksi. Ryhmällä on tiedollisia ja käytännöllisiä tavoitteita, jotka saavat ryhmän jäsenet toimimaan yhdessä. Yhteisöön kuulumisen merkitsee sitoutumista. Yhteisöjen jäsenillä on pitkäaikaiset ja vuorovaikutuksiset suhteet toisiinsa ja jäsenet tietävätkin, ketä yhteisöön kuuluu. Tietoa voidaan vahvistaa muun muassa tietynlaisella pukeutumisella. Yhteisöt kehittävät tietämystään erilaisten yhteisten tarinoiden ja sisäpiirin juttujen avulla. Etienne Wenger (1998) on käsitellyt sosiaalisen oppimisen teoriassaan käytäntöyhteisö -käsitettä. Wengerin mukaan käytäntöyhteisöt syntyvät tukemaan paikallisia tapoja, jotka syntyvät pienissä ja tiivistä toimivissa yhteisöissä. Yhteisön muodostumiseen vaikuttavat myös käytössä olevat puitteet. Wengerin käsityksen mukaan käytäntöyhteisöjen ei tarvitse olla erityisen innovatiivisia, vaan niitä voidaan pitää tapana liittyä yhteen erilaisten päämäärien tavoittelemiseksi. Käytäntöyhteisöt voivat tämän pohjalta toimia sekä ihmisen kasvun ja kehityksen tukena. Ne voivat tarjota syvällisiä yhteisöllisyyden kokemuksia. (Wenger, 1998; Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2004, 125–127.)

Parantaako ryhmä yksilön suoritusta? Ristiriitaisuutta todetaan myös perinteisissä sanonnoissa; ”yhteistyössä on voimaa” tai ”mitä usempi kokki, sitä huonompi soppa”. Floyd H. Allport (1890–1971) oli ensimmäisiä sosiaalipsykologeja, joka tutki ilmiötä *sosiaalinen helpontuminen*. Hänen tutkimuksissaan selvisi, että koehenkilöiden suoritus paranee toisten henkilöiden läsnä ollessa. Pian havaittiin, että asia ei olekaan niin yksinkertainen; toisten ihmisten läsnäolo saattaa myös heikentää suoritusta. 1960-luvulla Robert Zajonc päätyi tulokseen, että toisten ihmisten läsnäolo parantaa suoritusta silloin, kun ihminen jo osaa asian. Jos ihminen oli vielä harjoittelemassa tiettyä asiaa, suoritus heikkeni. (Baron & Byrne, 1997.) Kuitenkin voidaan todeta, että ryhmällä on tietty kollektiivinen vaikutus. Yhteisöön osallistuminen tukee oppimista.

Mikä saa ryhmän toimimaan hyvin? Yhteistoiminnallinen oppiminen, mitä käytetään varsinkin koululuokissa, on sovellettavissa myös muihin yhteisöihin. Saloviidan (2000) mukaan ryhmä saa toimimaan hyvin, kun neljä perusedellytystä täyttyy. Ryhmällä on oltava mahdollisuus *suoraan vuorovaikutukseen*, jolloin ajattelutaidot kehittyvät. Lisäksi ryhmä sisällä pitäisi vallita *positiivinen keskinäisriippuvuus*, jotta vuorovaikutus olisi hedelmällistä. Positiivisella keskinäisriippuvaisuudella tarkoitetaan sitä, että ryhmä ponnistelee yhdessä saavuttaakseen yhteisen tavoitteen. Keskinäisriippuvuus muuttuu negatiiviseksi, jos osallistujat joutuvat ikään kuin voittamaan toisensa päästäkseen omiin päämääriinsä. Ryhmän sisällä jokaisella on oma *yksilöllinen vastuu* hankkeesta ja lopputuloksesta. Kun jokaisen työpanosta arvioidaan, on ”vapaamatkustus” on mahdotonta. Opettajan vastuulla on tavoite *yhtäläisestä osallistumisesta*. Opettaja voi suunnitella työnjaon etukäteen niin, että kaikki pääsevät riittävästi mukaan työskentelyyn. (Saloviita, 2006, 45–50.)

Sosiaalipsykologien mukaan *ryhmän kiinteys* riippuu siitä vetovoimasta, joka ryhmällä on jäseniinsä. Tähän vaikuttavat edut, jotka yksilö saa, kun kuuluu ryhmään sekä ryhmässä harjoitettava yksilöä kiinnostava toiminta. Vetovoima ryhmää kohtaan kasvaa, jos yksilö saa tyydytystä ihmissuhteista, joita ryhmässä muodostuu ja ryhmään kuulumisen tuottaa arvontoa. Toiminta tehostuu, mitä kiinteämpi ryhmä on kyseessä. (Saloviita, 2006, 64–66.)

2.1.2 Yhteisöllisyyden terveysvaikutukset

Ihmisten välisten sosiaalisten verkostojen vaikutus terveyteen on tiedostettu kauan. Eri alojen tutkimukset viittaavat siihen, että yhteisöllisyydellä on positiivinen vaikutus terveyteen. Sosiaalista ympäristöä on useimmiten tarkasteltu yksilöön liittyvänä tekijänä, kuten kokemuksena turvallisuuden tunteesta, mikä puolestaan vaikuttaa mielenterveyteen. Muita tutkimuksissa käytettäviä yhteisöllisyyden kuvaajia ovat kokemukset ja käsitykset fyysisestä ympäristöstä, naapuriyhteyksistä, luottamuksesta, vastavuoroisuudesta ja kansalaisaktiiviteetista. Sosiaalista yhteenkuulumista voi pitää sekä päämääränä että lääkkeenä emotionaalisia kriisejä vastaan. (Lindfors, 2007.)

Markku T. Hyypä ja Juhani Mäki (2000) ovat osoittaneet yhteisöllisyyden vaikuttavat terveyteen parantavasti. Heidän mukaansa suomenruotsalaiset voivat paremmin sekä ovat pitkäikäisempiä ja terveempiä kuin suomenkieliset. Tämä viestii sosiaalisesta pääomasta, jota muun muassa yhdistystoiminta ja luottamuksellinen ystäväverkosto luovat. (Hyypä & Mäki, 2000.) Sosiaalinen pääoma perustuu yhteisön peruskulttuuriin, mikä syntyy historiallisesta, psykososiaalisesta ja paikallisesta me-hengestä. Sosiaalinen pääoma ei kuitenkaan aina ole suora tie parempaan terveyteen, vaan yhteisöstä voi tulla esimerkiksi liian kahlitseva tai se voi muuttua vallan välineeksi. Koska sosiaalisesta pääomasta kertyy usein parempaa terveyttä ja pidempää elinikää, kuten suomen- ja ruotsinkielisen väestön tutkimuksesta selvisi, kannattaa asian tutkimista ja soveltamista jatkaa myös Suomessa. (Hyypä, 2004.)

Yhteisöllisyyden puutteen voi omalta osalta katsoa sairastuttavan yhteiskuntaamme. Globalisaation ja teknisen verkostoitumisen lisääntyttyä ihmiset itsessään ovat entistä yksinäisempiä. Yhteisöllisyyden mureneminen näkyy sekä fyysisen että psyykkisen oireilun ja sairastamisen lisääntymisenä. Yksinäisyys lisää ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta, mikä taas lisää riskiä sairastua sydän- ja verisuonitauteihin sekä muihin stressiin liittyviin tauteihin. Yhteisöllisyyden avulla saavutetaan myös tiettyjä roolimallia ja normeja, joiden puute taas voi mahdollistaa useita sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. (Lindfors, 2007.)

2.2 Puhallinorkesterit Suomessa

”Hyvin usein soittokunta on paikkakuntansa ainoa edes jollain tavalla orkesteria muistuttava kokoonpano.” (Viitasaari, 2006.)

Puhaltimia tiedetään käytetyn erilaisissa pienyhtyeissä, erityisesti Saksassa, jo 1600-luvulla. Läpimurto tapahtui, kun vuonna 1818 patentoitiin vaskipuhaltimien venttiilimekanismi ja sen ansiosta keksittiin uusia soittimia. 1830-luvun jälkeen torvisoittokunnissa ei ollut lainkaan puupuhaltimia, koska uudet kromaattisesti soivat vaskipuhaltimet korvasivat huilut, oboet ja klarinetit. Säveltäjiä ei kuitenkaan inspiroinut teknisesti köyhä vaskiorkesteri ja puhallinorkesterin voidaankin sanoa saavuttaneensa 1800-luvun puolivälissä nykyisen muotonsa, kun mukaan tulivat saksofonit. (Fransman, 1978.)

Puhallinorkesterien kehitys oli täysin sidoksissa sotalaitokseen. Suomalaisen puhallinorkesteriperinteen juuret vievät Ruotsi-Suomen 1700-luvun sotilassoittokuntiin, jolloin ensimmäiset soittokunnat aloittivat toimintansa. (Laitinen, 2001.) Suomen puhallinorkesterien kehitys tapahtui lähes 50 vuoden viiveellä muihin eurooppalaisiin virtauksiin verrattuna. Torvisoittokuntien aloittaessa toimintaansa Euroopassa, soitettiin Suomessa vielä vuoteen 1870 vanhanaikaisin puhallinorkesterein eli käyttäen lukuisia puupuhaltimia, luonnontorvia ja -trumpetteja. (Fransman, 1978.)

Suomessakin vasket valtasivat pian puupuhaltimien roolin. Tsaari Aleksanteri II:n loi vuonna 1861 asetuksen, jonka mukaan kaikki sotilassoittokunnat oli muutettava torvisoittokunniksi. Näin vallitsevaksi orkesterimuodoksi tuli torviseitsikko, johon kuului es-kornetti, kaksi b-kornettia, alttotorvi, tenoritorvi, baritonitorvi ja tuuba. Seitsikkoperinne kukoisti aina 1920-luvulle asti. (Viitasaari, 2006.) Vuonna 1925 Suomen Valkoisen Kaartin kapellimestari, musiikkikapteeni Lenni Linnala vaihdatti orkesterissaan joidenkin soittajien soittimet puupuhaltimeen tai sinfoniaorkesterissa käytettävään vaskipuhaltimeen, joten kokoonpano laajeni torvisoittokunnasta puhallinorkesteriksi. Toinen merkittävä uudistus puhallinorkesterien kehitykselle oli puolustusvoimain soitto-oppilaskoulun perustaminen Helsinkiin vuonna 1926. (Fransman, 1978.)

Suomalainen harrastajaorkesteritoiminta käynnistyi käytännössä katsoen vasta sotavuosien jälkeen 1950-luvulla. Tällöin perustettiin useita nyt jo perinteikkäitä orkestereita kuten Keu-

ruun soittajapojat (1952) ja Lieksan Nuorisopuhallinorkesteri (1958). Raha- ja materiaalivaikeudet hankaloittivat musiikkitoiminnan kehittymistä, mutta aktiiviset puuhamiehet eivät antaneet periksi vaan rikastuttivat harrastusmahdollisuuksia omalla panoksellaan. (Karjalainen, 2008.)

1970-luvulla musiikkioppilaitosverkosto vahvistui ja yhä useamman oli mahdollista päästä soitonopetukseen. Harrastajapuhallinorkesterit olivatkin suurimmillaan juuri 1970-luvulla. Useilla paikkakunnilla oli iso soittokunta ja usein myös oma nuorisosoittokunta, jossa soiton alkeisiin tutustuttiin aluksi mestari-kisälliperiaatteella ja myöhemmin koulutusmahdollisuuksien parantuessa oikeiden opettajien johdolla. 1970-luvulla orkesterien sukupuolijakauma alkoi tasoittua, kun puhallinmusiikin ovet avautuivat kunnolla naismuusikoillekin. (Viitasaari, 2006.)

Suomeen perustettiin oma puhallinorkesteriliitto, Suomen puhallinorkesteriliitto ry (SPOL) 1970-luvun hurmoksessa. Tampereella v. 1977 perustettuun Suomen suurimpaan puhallinjärjestöön kuului huhtikuussa 2009 yhteensä 165 jäsentä, jotka koostuvat puhallinorkestereista sekä yhteisö- ja henkilöjäsenistä. SPOL:n toiminnanmuotoja ovat mm. koulutus, nuotisto- ja materiaalivälitys, erilaiset neuvontapalvelut, taloudellinen avustus sekä huomionosoitukset. Suomen puhallinorkesteriliitto ry on myös Suomen musiikkineuvoston jäsen. (Suomen puhallinorkesteriliitto ry, 2010b.)

Suomalaisissa harrastajasoittokunnissa koettiin murroskausi 1980-luvun lopulla. Kaupungistuminen vaikutti soittokuntiin niin, että useat soittokunnat ”ukkoutuivat”. Samalla pienten paikkakuntien muut harrastusmahdollisuudet monipuolistuivat ja uusia harrastajia oli entistä hankalampi saada orkesterin riveihin. Toisaalta tämä johti siihen, että puhallinorkesteriaktiivien täytyi entistä syvemmin ruveta pohtimaan, miten toimintaa ja ohjelmistoa voidaan uudistaa ja kuinka saadaan lisää soittajia orkesteriin. (Viitasaari, 2006.)

Nykypäivän puhallinorkesteri koostuu puu- ja vaskipuhaltimista sekä lyömäsoittimista. Puhallinorkesterin kokoonpanoa ei ole standardisoitu, mutta orkesterin soinnin on hyvä olla balanssissa. Usein säveltäjät joutuvat ottavat huomioon sävellyksissään marginaalisoitinten, kuten fagotin, puuttumisen orkesterista.

Esimerkkinä puhallinorkesterista mainittakoon, että Suomen puolustusvoimien edustussoittokunta Kaartin Soittokunnan kokoonpanossa on 18 puupuhaltajaa, 19 vaskipuhaltajaa ja 4 lyömäsoittajaa (Kaartin soittokunta, 2010). Puu- ja vaskipuhaltimet jakaantuvat soittimittain seuraavasti:

Puupuhaltimet:

- 4 huilua (sis. piccolo)
- 2 oboeta (sis. englannintorvi)
- 7 klarinettia (sis. es-klarineti ja basso-klarineti)
- 2 fagottia
- 1 alttosaksofoni
- 1 tenorisaksofoni
- 1 baritonisaksofoni

Vaskipuhaltimet:

- 4 käyrätorvea
- 4 kornettia
- 3 trumpettia
- 2 pasuunaa
- 1 bassopasuuna
- 2 baritonitorvea
- 3 tuubaa

Vuonna 2010 Suomessa toimii 13 sotilassoittokuntaa, joissa on yhteensä noin 250 palkattua varusmiestä (Soittokunnat, 2010). Lisäksi Puolustusvoimien Varusmiessoittokunta tarjoaa muusikoille ja alan harrastajille mahdollisuuden suorittaa varusmiespalvelus ja naisten vapaaehtoinen asepalvelus sotilassoittokunnassa. Varusmiessoittokuntaan otetaan vuosittain 50 – 80 alokasta. (Puolustusvoimien Varusmiessoittokunta, 2010.)

Suomen puhallinorkesteriliiton orkesterimatrikelista löytyy 162 eri puhallinorkesteria (Suomen puhallinorkesteriliitto ry, 2010a). Tämä tarkoittaa kesimääräisesti sitä, että Suomen 342 kunnasta lähes joka toisessa on puhallinorkesteri. Tosin huomioon otettavaa on se, että useista kunnista löytyy yli 5 orkesteria matrikelista. Aktiivisia puhallinorkesterikaupunkeja ovat muun muassa Kuopio ja Oulu. Puhallinorkesteriliiton puheenjohtaja musiikkimajuri Raine Ampuja (2008) pitää nuorisopuhallinorkestereita ainutlaatuisina pienyhteisöinä, joissa nuorille annetaan paljon musiikillisia taitoja ja hyvät eväät elämän eri aloille tulevaisuutta varten. Puhallinorkesterien ohjelmistoissa näkyy musiikkityylien kirjo paremmin kuin muissa orkesterimuodoissa. Orkesterissa soittaessa jaetaan ilot ja surut yhdessä ja orkesterisoitto antaa sosiaalisia kontaktimahdollisuuksia. (Ampuja, 2008.)

Yksittäisiä puhallinorkestereita on Suomessa tutkittu jonkun verran. Sibelius-Akatemiassa Mira Ellmén (2003) on tutkinut historiallisessa mielessä Rauman poikasoittokunta, Jyrki Penttinen (1992) Lieksan nuorisopuhallinorkesteria, Paula Tuukkanen (1994) Haapaveden puhallinorkesteria ja Pasi Ojala (2000) Oulaisten puhallinorkesteria. Myös muissa yliopistoissa on tutkittu historiallisesta näkökulmasta puhallinorkestereita. Esimerkiksi kuopiolaisten nuorisoorkesterien uraa ovat tutkineet Jauhiaisen sisarukset pro gradu -tutkielmissaan. Jaakko Jauhainen (2003) Oulun yliopistosta on perehtynyt Pohjantien nuorisopuhallinorkesteriin ja Soile Jauhainen (2007) Joensuun yliopistosta Haapaniemen koulun orkestereihin. Puhallinorkesterien historian kuvauksissa löytyy ajankuvallisia yhtäläisyyksiä.

Oulun yliopistoon tehdyssä musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielmassa Maija Juntunen (2002) esittelee Oululaisen Teekkaritorvien 30-vuotista historiaa ja soittajien näkemyksiä orkesterin toiminnasta. Markku Keski-Mäenpää (2007) Oulun yliopistosta esittelee Soinin soittokuntaa pro gradu -tutkielmassaan ”Kun johonkin ryhdytään, niin siinä sitten pysytään: tapaututkimus Soinin soittokunnasta”. Mikko Sateilan (2010) pro gradu -tutkielma käsittelee Jyväskylän yliopiston puhallinorkesteri Puhkupillien merkitystä soittajille. Tutkimuksesta selvisi, että orkesterisoitto on hyvin merkityksellistä niin musiikillisten kuin sosiaalisten päämäärien saavuttamisen kannalta. Sateilan mukaan orkesteri yhdistää ihmisiä monilla elämän osa-alueilla. (Sateila, 2010.)

2.3 Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry pähkinänkuoressa

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys perustettiin vuonna 1979 tukemaan puhallinorkesterin toimintaa, joka oli alkanut kansalaisopiston opintopiirinä edellisenä vuonna Risto Nyyssösen muutettua paikkakunnalle. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää orkesteritoimintaa ja herättää harrastusta siihen etenkin nuorten keskuudessa. (Rantasalmen puhallinorkesterin perustamiskokous, 1979.) Lukuvuoteen 2008–2009 mennessä orkesteriyhdistyksessä on musisoanut noin 420 harrastajamuusikkoa (Rantasalmen puhallinorkesteri 30 vuotta juhlakonsertti, 2009). Heistä 375 soittajaa on soittanut puhallinorkestereissa. Puhallinorkesterien kapellimestarina toimi vuoteen 2003 saakka orkesterin perustaja Risto Nyyssönen, jonka jälkeen vetovastuu siirtyi Marja Ikoselle. (Rantasalmen kansalaisopiston päiväkirjat 1979–2003, RaJuPuSu-opiston päiväkirjat 2004–2009.)

Orkesterin alkuaikojen pienestä puhallinyhtyeestä ollaan päästy tilanteeseen, että viime vuosina Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksessä on toiminut jatkuvasti kolme eritasoista puhallinorkesteria, A-, B- ja C-puhallinorkesterit. Orkesterien lisäksi yhdistyksen alaisena toimii muitakin kokoonpanoja. Viikoittain harjoittelevassa Soul System -yhtyeessä soittavat pääasiassa A-orkesterin soittajat. Kokoonpanoon kuuluvat perinteiset bändisoittimet (rummut, basso, kitara, piano) höystettynä puhaltimilla ja laululla. Aikuisten Viihdeorkesterissa pääsevät ”revittelemään” nimensä mukaisesti aikuiset. Lisäksi orkesteriyhdistys tarjoaa erilaisiin esiintymisiin räätälöitävää Ihmekvintettiä, joka kootaan A-orkesterilaisista tarvittaessa. Orkesteriyhdistyksen alkuaikoina Rantasalmella on ollut myös big band -toimintaa. (Toimintakertomukset 1979–2009.)

Vuonna 1994 Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys perusti puhallinorkesterien rinnalle musikaaleja esittävän Rantasalmen nuorisoteatterin (Toimintakertomus 1994). Aluksi musikaalien ajatuksena oli tuoda laajempaa näkemystä ja monipuolisuutta orkesterin toimintaan. Tällöin musikaaleihin saivatkin osallistua ainoastaan orkesterilaiset. (RN 2008.) Nykyään nuorisoteatterin toimintaan osallistuminen ei edellytä tekijöiltään orkesterisoittimen soittoa (MI 2009). Nuorisoteatterin 15-vuotisen uran aikana Rantasalmella on esitetty 23 musikaalia (Toimintakertomukset 1994–2009). Nuorisoteatterilla on vahva side Rantasalmen lukioon. Musikaaleista saa lukion kurseja näyttelijäntyöstä, laulusta, tanssista ja orkesterisoitosta. Toisaalta lukio on osana kustantamassa musikaaleista kertyviä opetuskuluja. (MI 2009.)

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys tekee yhteistyötä paikallisen kansalaisopiston, RaJu-PuSu-opiston (aiemmin Rantasalmen kansalaisopisto) kanssa. Orkesteri- ja soitonopetusryhmät ovat koko 30-vuotisen historiansa ajan olleet kansalaisopiston piirejä, joten opetuksesta ei ole juuri tullut kuluja puhallinorkesteriyhdistykselle. Alkuaikoina Rantasalmen kansalaisopisto mahdollisti myös soitin- ja tarvikehankintoja. (RN 2008.)

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys on mahdollistanut orkesteri- ja musiikkiteatteritoiminnalle tarvittavat puitteet. Vuonna 1995 orkesteriyhdistys hankki itselleen teollisuushallin, josta remontoitiin oma 202-paikkainen musiikki- ja teatterisali Tornado (Toimintakertomus 1995). Tornado on nykyään kalustettu äänentoisto- ja valokalustoltaan ammattiteatteritasoisesti (MI 2008). Orkesteriyhdistys omistaa myös kattavan soittimiston sekä nuotiston (Rantasalmen puhallinorkesterin soitinluettelo 2010, Rantasalmen puhallinorkesterin nuotistoluetelo 2010). Orkesteriyhdistyksen toimintaan kuuluu erilaisia järjestelytehtäviä kuten leirien, ulkomaanmatkojen, esiintymisten ja muiden tapahtumien järjestämisiä. Orkestereilla, puhallinorkesteriyhdistyksen alaisilla yhtyeillä sekä nuorisoteatterilla onkin paljon esiintymisiä joka vuosi. (Toimintakertomukset 1979–2009) Niinpä puhallinorkesteriyhdistyksen voidaan sanoa olevan merkittävin kulttuurintuottaja Rantasalmella.

2.4 Kansalaisopisto taiteen perusopetuksen organisaationa

2.4.1 Vapaa sivistystyö

Vapaalla sivistystyöllä on ollut vuosien aikana paljon erilaisia merkityksiä. Se on toiminut kansallisena herättäjänä, työn vastapainona, väylänä jatko-opintoihin ja eritoten hyvänä harrastuksena. Kansalaisopistojen lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot.

Viimeksi vapaa sivistystyö on määritelty vuoden 1998 lakiuudistusprosessin yhteydessä. Sen mukaan *”vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta vahvistaa yksilön persoonallisuuden monipuolista kehitystä ja kykyä toimia yhteisössä kansanvallan, tasa-arvon ja moniarvoisuuden vahvistamiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa”* (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998).

2.4.2 Kansalaisopisto

Pohjoismaisen sivistysliikkeen myötä ensimmäiset kansalais- ja työväenopistot perustettiin 1800- ja 1900-luvun taitteessa tarpeesta sivistää nuorisoa ja kaupunkilaistyöväestöä. Teollisuuskaupungeissa taka-ajatuksena oli irrottaa toiminta politisoituneen työväenliikkeen omaehtoisesta sivistystyöstä. Nimityksenä tehtävästä käytettiin kansanvalistusta, joka muuttui kansansivistykseksi 1920-luvulla. Uusi nimitys kuvasti paremmin toiminnan omaehtoista luonnetta (Niemelä & Sallila, 2002, 11).

1900-luvun puolivälissä kansalaisopistotoiminta laajeni maaseudulle. Kansanvalistuksesta tuli vapaata sivistystyötä. Yleissivistävän koulutuksen paraneminen johti kansalaisopistot kriisiin 1960-luvulta lähtien. Kansalaisopistoverkosto käsitti laajimmillaan 279 opistoa 1990-luvun loppua edeltävinä vuosina. (Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky, 2006)

Vuonna 1998 eduskunta säätöi lain vapaasta sivistystyöstä ja täten sivistystyöstä tuli osa opetushallinnon rakenteellista kokonaisuutta. Kansalaisopistojen tehtävä vapaan sivistystyön kentällä on lain mukaan paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin vastaaminen sekä mahdollisuuksien tarjoaminen omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi (Laki vapaasta sivistystyöstä 1998).

Vuonna 2010 Suomessa on yli 200 kansalaisopistoa. Kansalaisopistojen opetus on tavoitteellista ja omaehtoisuudelle perustuvaa. Opistoja hallinnoivat pääasiassa kunnat. Kansalaisopistojen liitto KoL:n mukaan opistot ovat yleissivistävää aikuiskoulutusta tarjoavia oppilaitoksia, joissa voi opiskella mm. vieraita kieliä, musiikkia, taideaineita, tekstiilitöitä, tietotekniikkaa, yhteiskunnallisia aineita ja liikuntaa. Osa kansalaisopistojen tarjontaa ovat myös perusopetuksen ja lukion oppiaineet, taiteen perusopetus, ammatillinen lisäkoulutusta ja avoimen yliopiston opetus. (Kansalaisopistojen Liitto KoL, 2010.)

Vuonna 2004 musiikinopetusta annettiin lähes 340 000 tuntia, mikä tarkoittaa n. 17:ää prosenttia kaikesta kansalaisopistoissa annettavasta opetuksesta. Taide- ja taitoaineiden osuus on kasvanut opistojen historian aikana 40 prosentista 60 prosenttiin. (Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteen ja palvelukyky 2006.) Kansalaisopistojen toiminta voidaan kokonaisuutta tarkasteltaessa määritellä yleissivistäväksi vapaaksi sivistystyöksi. Musiikin opetuksessa noudetaan lakia (633/1998) ja asetusta (813/1998) taiteen perusopetuksesta.

2.4.3 Tavoitteellisuus RaJuPuSu-opistossa

Rantasalmen puhallinorkesteri on toiminut kansalaisopiston opintopiirinä koko historiansa ajan. Vuoden 2003 loppuun saakka palvelun tarjoajana toimi Rantasalmen kansalaisopisto, mutta yhdistyttyään seudun muiden kansalaisopistojen kanssa, opetusta on antanut RaJuPuSu-opisto. RaJuPuSu-opisto on Rantasalmen, Juvan, Puumalan ja Sulkavan kuntien alueella toimiva kansalaisopisto, joka muodostui edellä mainittujen kuntien kansalaisopistoista. RaJuPuSu-opisto hoitaa toiminta-alueellaan varsinaisen kansalaisopisto-opetuksen sekä suurimman osan taiteen perusopetuksesta. RaJuPuSu-opiston musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma vuodelta 2008 pohjautuu taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin.

Musiikinopetuksen kannalta keskeisiä tavoitteita taiteen yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa ovat luovuuden, hyvän musiikkisuhteen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. Musiikinopetuksen tavoitteena on saada valmiuksia soittamiseen ja laulamiseen sekä säestämiseen, improvisointiin, säveltämiseen ja sovittamiseen. Opetuksen lähtökohtana otetaan huomioon henkilökohtaiset tavoitteet. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005, 5–6.)

Opetuksen sisällöissä on tärkeää pyrkiä kehittämään oppilaan luovaa ajattelua, aisti- ja tunneherkkyyttä sekä opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja. Musiikin opiskelun pitäisi kehittää minän kasvua ja maailmankuvan rakentumista sekä ohjata oppilasta määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn niin yksin kuin ryhmässäkin. Oppilasta täytyy ohjata omaan harjoitteluun ja itsenäiseen työskentelyyn sekä kannustaa mm. erilaisiin esiintymistilanteisiin. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005, 1.)

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa tavoitteet on jaoteltu seuraaviin osa-alueisiin: yksinlaulu, kuoro/lauluyhtye, yhteismusisointi, soitinopinnot, musiikin tuntemus, musiikin teoria ja säveltapailu, vapaa säestys, musiikkiteknologia, maailmanmusiikki ja taiteidenvälisyys. Opintokokonaisuuksien pitäisi sisältää monipuolista ohjelmistoa eri tyylikausilta. Opetussuunnitelmassa painotetaan suomalaista musiikkia ja aikamme musiikkia. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005, 6–9.)

RaJuPuSu-opiston musiikin yleisen oppimäärän sisältöjä käsitellään moduuleittain. Pysyviä moduuleja ovat soitinopinnot, yhteismusisointi, musiikin tuntemus, musiikkitaito, musiikkiteknologia ja musiikkiteatteri. Lisäksi vuosittain voi tulla lisämoduuleja. (Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma 2008, 4.)

Verrattaessa taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteita 2005 RaJuPuSu-opiston musiikin opetussuunnitelmaan on havaittavissa, että RaJuPuSu-opiston moduuleihin eivät itsessään kuulu yksinlaulu, kuoro/lauluyhtye, vapaa säestys ja improvisaatio eikä taiteidenvälisyys. Kuitenkin näitä aiheita löytyy useammalta kurssilta. Esimerkiksi taiteidenvälisyys tulee ilmi musiikkiteatterin opinnoissa RaJuPuSu-opistossa, joissa opinnot sisältävät näyttelijäntyön, musikaalitanssin, musikaalilaulun ja musikaaliorkesterin kurseja. Keskeisinä tavoitteina on oppia esiintymistaitoja ja keskittyä esitysten valmistamisella pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työskentelyyn. (Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma 2008, 7.) Risto Nyysösen mukaan opetussuunnitelman moduuleina on ainoastaan sellaisia aineita, joita opistossa tarjotaan ja pystytään opettamaan. Esimerkkinä kuitenkin kerrottakoon, että RaJuPuSu-opistossa toimii kuoroja, mutta ne eivät kuulu taiteen perusopetuksen piiriin, koska niistä yksikään ei ole suunnattu ensisijaisesti lapsille ja nuorille. (RN 2008.) Rantasalmen puhallinorkesteria ajatellen RaJuPuSu-opiston opetussuunnitelmasta löytyy mielenkiin-

toinen ajatus, että yksilöopetus antaa valmiuksia yhdessä opiskeluun ja oppimiseen sekä yhteismusisointiin, eikä päinvastoin (Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma 2008).

2.4 Soittaminen harrastuksena

2.4.1 Harrastus

Harrastus sanana juontaa juurensa sanan *harras* pohjalle, joka taas on vanha germaanilaina. Harras tarkoittaa ahkeraa, innokasta ja intomielistä. (Meri, 2004.) Harrastukset antavat ihmisten elämälle sisältöä ja merkitystä. Harrastaminen on pääasiassa vapaaehtoista vapaa-ajan toimintaa. Koska ihmiset voivat itse valita harrastuksensa, on todennäköistä, että siihen on myös valmis sitoutumaan ja nauttii tekemästään.

Harrastuneisuutta syntyy, kun ihmisellä on omaehtoista suuntautumista tiettyyn asiaan, lajiin, tekniikkaan, välineeseen tai osa-alueeseen. Yleensä harrastuneisuus on positiivissävyinen ja suhteellisen pysyvä ominaisuus, josta harrastajat saavat tyydytystä sisäisille tarpeilleen. Harrastuneisuus ilmenee toimintavalmiutena yksilön toiminnallisella, kognitiivisella ja affektiivisellä alueella. (Metsämuuronen, 1995, 21–23).

Useisiin harrastuksiin liittyy olennaisesti sitoutuminen ja useista harrastuksista voikin muoutua elämäntapa. Harrastus voi kuitenkin kehittyä myös sellaiseksi, että se rajoittaa elämää tai alkaa tuntua ikävältä. Ammatilainen voi harrastaa työntekoaan, mutta saa palkkaa harrastuksestaan. Tällöin myös työnantaja saa parasta vastinetta rahoilleen, koska on todennäköistä, että työntekijä saa nautintoa työstänsä ja on sitoutunut siihen. Oppiminen harrastuksen yhteydessä on kuitenkin tehokasta, sillä harrastaminen on omaehtoista. Oppiminen perustuu harrastajan omaan mielenkiintoon ja hän itse haluaa hankkia tietoa ja taitoja koskien kyseistä asiaa. (Metsämuuronen, 1995).

Suomalainen musiikkikasvatusjärjestelmä itsessään on ainutlaatuinen. Musiikillisen orientoitumisen voi aloittaa jo ennen syntymää ja jatkaa sitä varhaisiän musiikkikasvatuksen piirissä. Musiikin perusopetus koulussa on ainut tapa kohdata varmasti jokainen kouluikäinen suomalainen. Kuitenkin meillä on mahdollisuudet yksityiseen musiikinopetuksen tai taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opiskeluun. Lisäksi järjestöt, seurakunnat ja muut tahot voivat järjestää musiikillista toimintaa. Musiikkiharrastus voi johtaa myös ammattiopintoihin eli 2. asteen ammatillisen koulutuksen tai musiikin korkea-asteen koulutukseen.

Suomen tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa (2002) soittaminen harrastuksena on vähentynyt radikaalisti vuosien 1981-2002 välillä. Vielä vuonna 1981 20 % kymmenen vuotta täyttäneistä suomalaisista harrasti jonkun soittimen soittoa. Vuoden 2002 tilastotietojen mukaan enää 14 % soittaa. Harrastuneisuuden suosio vähenee huomattavasti iän myötä. (Suomen virallinen tilasto 2002.)

Annu Tuovila (2003) on tutkinut väitöskirjassaan ”Mä soitan ihan omasta ilosta” lasten musiikin harjoittamista ja musiikkiopistossa opiskelua lapsilta kerättyjen tietojen ja kokemusten perusteella. Tutkimukseen osallistui 66 lasta 7–13-vuotiasta lasta. Tutkimuksen mukaan lasten musiikillinen harjoittaminen perustuu lasten omaehtoiseen kuulonvaraiseen musiikkikulttuuriin. Musiikkiopisto-opiskelun koki myönteiseksi noin puolet lapsista, joista suurin osa oli poikia. Opiskelumenestystä selitti lapsen kokemus siitä, missä määrin hänen tavoitteensa ja ehdotuksensa huomioitiin harjoittellessa; musiikkiopistojen opetusratkaisut vaikuttivat lasten opiskelukokemuksiin. Myönteisesti merkityksellisten kokemusten syntyminen edellytti sekä lapsen, opettajien että vanhempien välistä yhteistyötä ja lapsen musiikillista itsearvostusta sekä keskinäistä ryhmäytymistä. Noin puolet lapsista, enemmistö tyttöjä, koki opinnot jossain vaiheessa turhauttavaksi, minkä vuoksi puolet heistä (16) lopetti tutkimuksen aikana musiikkiopisto-opinnot. (Tuovila, 2003.)

Erja Kososen (2001) väitöskirja ”Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15 -vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan” käsittelee pianonsoittoa varhaisnuorten harrastuksena. Tutkimuksessa selviää, että soittaminen on useille nuorille harrastus ilman ammatillisia tavoitteita. Motiivina soittamiseen on musiikki itsessään; soittamisen ja mieleisen musiikin tuottama ilo sekä tunne omasta osaamisesta. Soitonopetuksessa painottuu soittotekninen hallinta, kun taas elämyksellisintä musisointi on yksin tai yhdessä ystävien kanssa. Kososen tutkimuksesta käy ilmi myös vanhempien aktiivisuuden merkitys. Kodin musiikkimyönteinen ilmapiiri ja vanhempien musiikillinen kiinnostus tukevat lapsen musiikkiharrastusta. (Kosonen, 2001.)

2.4.2 Motivaatio ja motiivit

Motivaatio on käsite, jonka teoreetikot ovat luoneet ymmärtääkseen ja ennustaakseen ihmisen käyttäytymistä paremmin. Suoraan havainnoiminen on mahdotonta, mutta päätelmiä voi kuitenkin tehdä havainnoimalla yksilön käyttäytymistä ja tutkimalla hänen kokemuksiaan. Motivaatio tarkoittaa niitä psyykkisiä prosesseja, jotka aiheuttavat kiinnostuksen heräämisen ja suuntautumisen sekä toiminnan jatkuvuuden (Ilgen & Klein 1988; Ruohotie, 2000).

Motivaatio käsitteeseen liittyy läheisesti termi ”motiivi”. Motiivilla tarkoitetaan päämäärään suuntautuvaa käyttäytymistä aikaansaavaa ja/tai ylläpitävää voimaa. Motivaatio voikin sisältää useampia tiedostettuja tai tiedostamattomia motiiveja. (Peltonen & Ruohotie, 1992, 16.)

Motivaatiotutkimus on muuntautunut ajan kuluessa. 1900-luvun alussa tutkittiin yksilön tarpeita ja viettejä, jolloin toimintaa pyrittiin selittämään biologisista motiiveista käsin. Tämän ulkosyntyisen motivaation rinnalle muodostui myöhemmin sisäsyntyisen motivaation käsite, jolla tarkoitetaan motivoitumista asian tai toiminnan itsensä tai sen tuottaman sisäisen palkitsevuuden vuoksi. Viime aikoina eniten tukea on saanut sosiokognitiivinen teoria, jossa ihminen on aktiivinen, omaa toimintaansa suuntaava, tavoitteita asettava ja toimintaansa tietoisesti arvioiva subjekti. Toimintaan olennaisesti liittyy sosiaalinen ympäristö ja se kuinka muut hänelle tärkeät henkilöt reagoivat hänen toimintaansa ja mitä seurauksia hän havainnoi muiden vastaavanlaisessa käyttäytymisessä. (Ahonen, 2004, 154–155.)

Ilmiönä motivaatioon sisältyy paljon yksilön persoonallisia ominaisuuksia, ympäristöön liittyviä sekä tilannesidonnaisia tekijöitä. Näiden yhteisvaikutuksena toteutuvan käyttäytymisen selittäminen ei ole yksiselitteistä, joten yleispätevää ihmisen aktiivista ja tavoitteeseen suuntautunutta käyttäytymistä selittävää teoriaa ei ole laadittu. (Hickey, 1997, Luopajarvi, 1993; Anttila & Juvonen, 2002, 100–101.)

Peltonen ja Ruohotie (1992) kokoavat motivaation määritelmille kolme yhteistä ominaisuutta:

1. Vireys, joka viittaa energiaan yksilössä ja ”ajaa” häntä käyttäytymään tietyllä tavalla.
2. Suunta, joka viittaa toiminnan päämääräsuuntautuneisuuteen; yksilön käyttäytyminen on suunnattu jotakin kohti tai jostakin pois.
3. Systeemiorientoituminen, joka viittaa yksilössä ja hänen ympäristössään oleviin voimiin, jotka palauteprosessin kautta joko vahvistavat hänen motivaationsa intensiteettiä

ja energiansa suuntaa tai saavat hänet luopumaan toimintansa suunnasta ja suuntaamaan ponnistuksensa toisaalle.

Erja Kosonen (1996) on jakanut soittamisen motiivit kuuteen eri motiiviryhmään, jotka puolestaan ovat jakautuneet alaryhmiin. Keskeisimmän toiminnan perusteella jaetut motiivit voivat tulkintatavasta riippuen kuulua useampaankin motiiviryhmään. (Kosonen, 1996, 54)

Soittamiseen ja sen tuottamiin elämyksiin perustuvat motiivit ovat sisäisiä motiiveja, joita soittajalla on aina jossain määrin mukana. Soittaminen itsessään, sen tuottamat kokemukset ja emootiot rohkaisevat luovuuteen. Soittamiseen ja sen tuottamiin elämyksiin perustuvat motiivit voi vaikuttaa muun muassa soitettava ohjelmisto ja kulttuuri. Soittaminen on yhteydessä niihin musiikkikulttuureihin, joita soittajan elinympäristössä on. (Kosonen, 1996, 54–57.)

Suoritus- tai saavutusmotiivit ja –motivaatio ovat usein sidoksissa joko johonkin konkreettiseen suoritukseen tai tilanteeseen. Motiivit voivat olla myös abstrakteja, kuten omien tavoitteiden saavuttamista. Motivaationa suoritusmotivaatio ei aina ole kovin suotuisaa, koska suorittamisen paineet voivat lisääntyä. Toisaalta musiikillinen saavutusmotivaatio voi olla positiivinen motivaatio soitonopiskelulle, jos soittaja on itse mieltänyt merkitykselliseksi ulkoapäin määritellyt tavoitteet. (Kosonen, 1996, 58.)

Soittaja on jatkuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ympäristöönsä. *Vuorovaikutukseen perustuvat motiivit* pitävät sisällään kontaktimotiiveja, jotka voivat olla nuorille merkityksellisiä vertaisryhmäkontaktien vuoksi. Kontaktin motiivia voi virittää myös malli ja mallina oleminen. Orkestereissa ilmenee auttamis- ja solidaarisuusmotiivia, kun pidemmällä olevat soittajat avustavat soittajatovereitaan. Vuorovaikutukseen perustuviin motiiveihin voidaan luokitella myös kannustus. Perheen ja ystävien kannustus vahvistaa nuoren itseluottamusta soittajana ja motivoi positiivisesti. (Kosonen, 1996, 62.)

Ulkoiset virikkeet ovat soittajan ulkopuolelta vaikuttavia, motiiveja virittäviä tekijöitä, jotka omalta osaltaan mahdollistavat soittamisen. Ulkoiset virikkeet voidaan jakaa aineellisiin ja elollisiin virikkeisiin. Materiaalisista virikkeistä välttämättömiä ovat soitin ja soittamisolosuhteet. Joskus motivaatiota voi luoda esimerkiksi kaverilta lainaan saatu nuotti. Elollisia virikkeitä ovat muun muassa perhe ja opettaja. Tärkeitä ulkoisia vaikuttajia ovat nuorisokulttuurin eri muodot ja media. Ne luovat malleja ja odotuksia soittamiselle. (Kosonen, 1996, 64.)

Soittamiseen liittyy *välineellisiä motiiveja*, jolloin soittamisintoon voi vaikuttaa siitä saatu *hyöty* ja *ulkoiset palkkiot*. Toisaalta välineellinen motiivi harjoittelumotiivina voi tarkoittaa sitä, että harjoitellaan ensin pienempi kokonaisuus, jotta voitaisiin tehdä suurempia kokonaisuuksia. Tällöin motiivi voidaan luokitella myös ohjelmistoon perustuvaksi motiiviksi. (Kosonen, 1996, 65–66.)

Kuudenneksi soittamisen motiivityypiksi Kosonen (1996) luokittelee *muuta, soittajan persoonallisiin ominaisuuksiin liittyviä motiiveja*. Näihin sisältyy muun muassa spontaani innostuneisuus, uteliaisuus ja kiinnostus. Vakiintuneet tottumukset toimivat neutraaleina ylläkkeinä. Soittamisesta voi tulla tottumus, josta ei halua luopua. Toisaalta tottumus voi johtaa väärin odotuksiin, velvollisuuden tunteen ja väkinäisyyteen, ja uhmaan toisten odotuksia vastaan. Näistä erimerkkinä voivat olla muusikkoperheiden lapset, jotka tietoisesti välttävät musiikkiharrastuksia varsinkin murrosiässä. Puberteetti-ian jälkeen soittaminen voi jatkua entistä merkityksellisempänä. (Kosonen, 1996, 66–67.)

2.4.3 Musiikilliset kokemukset tutkimuksissa

Alf Gabrielsson ja Siv Lindström Wik (2000) ovat tutkineet musiikkiin liittyviä voimakkaita kokemuksia. Tutkimuksessa 900 henkilöä kirjoitti kuvauksia vahvimmistä ikinä koetuista musiikillisista kokemuksista. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarjota perusteltu kuva siitä, kuinka ihmiset kokevat ja reagoivat musiikkiin eli kuinka musiikki vaikuttaa meihin. Faktoriantalyysin avulla Gabrielsson ja Lindström Wik luokittelivat seitsemän keskeistä kategoriaa.

1. Yleiset piirteet
2. Fyysinen reaktio ja käyttäytyminen
3. Havainnointi, havainto, aistimus
4. Kognitio
5. Tunteet ja emootiot
6. Eksistentiaalinen ja transkendenttinen aspekti
7. Henkilökohtainen ja sosiaalinen aspekti

Tutkimus lisää ymmärrystä siitä, kuinka musiikki vaikuttaa ihmiseen. Gabrielssonin ja Lindström Wikin tutkimus pohjautuu pitkälti Abraham Maslowin (1968) tutkimukseen, josta on havaittavissa, että huippukokemus on aina hyvä ja haluttava asia, ja on omalta osaltaan antamassa merkitystä elämään. (Gabrielsson & Lindström Wik, 2000.)

Pasi Horttanainen (2004) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan yhteisön merkitystä neljän juankoskelaisen musiikin tekijän musiikillisiin kokemuksiin ja elämän sisältöihin. Horttanainen lähestyy tutkimustehtävää lähinnä kulttuurin ja yhteisön käsitteistön sekä empiirisen tutkimuksen keinoin saatujen tutkimustulosten kautta. Tutkimustuloksista selviää, että kaikissa haastatteluissa korostuivat soittamisen, laulamisen ja kuuntelemisen merkitykset. Olennaisen roolin saivat myös yksilöiden väliset sekä yksilön ja yhteisön väliset sosiaaliset sääntelyt. Tutkimuksen mukaan yhteisöllä on ollut suuri, esimerkiksi opettava tai kasvattava, merkitys yksilöiden elämänsisältöjen muodostumiseen. (Horttanainen, 2004.)

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään Rantasalmen puhallinorkesterin toimintaa ilmiönä ja selvittää miten puhallinorkesterista muotoutuu ihmiselle tärkeä elämänaalue ja rakas harrastus. Tutkimusta voidaan pitää tutkimusstrategialtaan tapaustutkimuksena. Tapaustutkimukselle tyypillisesti tässäkin tutkimuksessa kerätään aineistoa useita eri metodeja käyttäen kuten havainnoin, haastatteluin ja dokumentteja tutkimalla. Tutkimustuloksissa käsitellään rinnatusten sekä orkesterin historiaa että muistoja ja kokemuksia, joita orkesteri on jättänyt soittajille ja kapellimestareille.

Hyvän kokonaiskuvan saamiseksi tutkimuksessa käytetään useita eri tutkimusmenetelmiä. Laadullinen ja määrällinen tutkimus voivat täydentää toisiaan. Kun sanotaan, että määrällinen tutkimus käsittelee numeroita ja laadullinen merkityksiä, tarkoituksena ei ole asettaa suuntauksia toistensa vastakohtiksi. Ennemminkin tutkimustavat voivat vahvistaa toistensa tuloksia tai niitä voidaan käyttää tutkimuksen eri osa-alueisiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1996, 128.) Määrällisen ja laadullisen lähestymistavan yhteistyö voi palvella ilmiön tutkimista erinomaisesti. Oma tutkimukseni on pääosin laadullista, koska tarkoituksena on käsitellä syvällisesti yksittäistä yhteisöä ja pohtia sen merkitystä.

Aloitin yhteisöön syventymisen dokumentteihin tutustumalla, mistä sain hyvää perustietoa orkesterista. Myöhemmin kokosin dokumenteista määrällistä aineistoa tilastoja varten. Mielestäni oli kuitenkin erittäin olennaista saada tuntumaa asiaan tutkien ihmisten kokemuksia ja tunteita, joten päätin haastatella kahta kapellimestaria ja pyysin entisiä ja nykyisiä orkesterin soittajia kirjoittamaan muistoja orkesteriajoilta.

Puhallinorkesterin arkistosta löytyi paljon valmiita aineistoja, kuten virallisia dokumentteja, mitä olivat kokouksien pöytäkirjat ja vuosittaiset toimintakertomukset. Lisäksi arkistosta löytyi lehtiartikkeleita, tiedotteita, mainoksia, raportteja sekä muutama orkesterin juhlassa esitetty juhlapuhe. Käytössä oli myös orkesterin entisen kapellimestarin Risto Nyysösen kokoama lehtileikekansio, jossa oli lehdistä kerättyä aineistoa noin kahdenkymmenen vuoden ajalta. Puhallinorkesterin arkiston dokumentit olivat erinomaisessa järjestyksessä viimeisen viiden vuoden ajalta, mutta ikävä kyllä vanhempi aineisto ei ollut yhtä järjestelmällisesti arkistoitua.

Aineisto käytiin kokonaisuudessaan läpi useampaan otteeseen. Olennaiseksi osaksi tätä tutkimusta jäivät myös toimintakertomukset, mitkä löytyivät vuotta 1991 lukuun ottamatta.

Kansalaisopiston kurssipäiväkirjat ja ilmoittautumislomakkeet löytyivät Rantasalmen kunnanarkistosta. Kansalaisopiston virallisista dokumenteista koottiin määrällistä aineistoa. Kurssipäiväkirjoista saatiin selville mitä ryhmiä minäkin vuosina oli ollut toiminnassa ja keitä ryhmissä oli opiskellut. Ilmoittautumislomakkeista selvitettiin opiskelijoiden syntymävuodet. Kootuksi saatiin 377 oppilaan aineisto. Seitsemän soittajan syntymävuotta ei saatu selville ja 11 oppilaan instrumentista ei saatu varmuutta, koska osa kansalaisopiston ilmoittautumislomakkeista oli vajavaisesti täytetty ja ilmoittautumislomakkeita puuttui arkistosta viiden vuoden ajalta. Syntymäaikatietoja etsittiin myös kunnan henkikirjoista. Oppilasluetteloista instrumentteineen ja syntymäajoista koostettiin määrällistä aineistoa, jota analysoitiin SPSS-ohjelmalla.

Tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä ymmärtämään ja kuvaamaan orkesterin toimintaa, joten koin, että kokonaiskuvan saamiseksi oli olennaista haastatella orkesterin johtohahmoja Risto Nyysöstä ja Marja Ikosta. Risto Nyysönen on orkesterin perustaja, joka toimi 23 lukuvuotta orkesterin kapellimestarina. Hän vaikuttaa nykyään orkesterin tuubistina ja Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen johtokunnan jäsenenä. Toisena haastateltavana oli orkesterin nykyinen kapellimestari Marja Ikonen. Molemmat kapellimestarit olivat alusta lähtien tietoisia, että heidän nimensä tulee esiin tutkimuksessa, missä käsitellään osittain arkaluonteisia ja henkilökohtaisia asioita ja ilmiöitä.

Ikosen ja Nyysösen haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna joulukuussa 2008 ja tammikuussa 2009. Käsiteltävät aihepiirit määriteltiin etukäteen, mutta se ei sitonut haastattelijaa käsittelemään teema-alueita yhtä laajasti molemmissa haastatteluissa. Tallentamismenetelmänä käytettiin MiniDisk-soitinta. Risto Nyysöstä haastateltiin 17.12.2008 hänen omassa työhuoneessaan Rantasalmen kunnantalolla. Haastattelutilanne oli rauhallinen ja kiireetön. Sana sanalta litteroitua aineistoa koostui 46 sivua. Marja Ikosta haastateltiin 4.1.2009 musiikki- ja teatterisali Tornadossa. Ikosen haastattelu muotoutui Nyysösen haastattelusta saaman esitiedon pohjalle. Ikosen haastattelusta litteroitua aineistoa saatiin 21 sivua. Litteroinnin jälkeen aineistoa luettiin useita kertoja läpi tehden samalla muistiinpanoja. Teemoittain tehty haastattelu helpotti aineiston luokittelua ja erilaisten yhteyksien löytämistä. Tulkintavaiheessa verta-

sin haastatteluista saatuja johtopäätöksiä muihin tutkimustuloksiin. Myöhemmin tutkielmasani käytän haastatteluista lyhenteitä MI, 2009 ja RN, 2008.

Kokonaiskuvan saamiseksi tutkittavasta aiheesta tarvittiin myös orkesterilaisten ääni kuuluviin. Pohdin, mikä olisi paras kanava saada kontakti useisiin soittajiin. Tiesin, että Rantasalmen puhallinorkesterilla oli Facebookissa oma ryhmä, joten päätin, että tutkin asiaa sosiaalisen median kautta, mikä oli mielestäni helppo ja kynnyksetön tapa lähestyä entisiä ja nykyisiä soittajia. Rantasalmen puhallinorkesteri -yhteisön faniksi kuuluvia 64 henkilöä pyydettiin kirjoittamaan muistelmia orkesteriajoista. Lähes kaikki fanit olivat vanhoja tai nykyisiä orkesterilaisia. Tarkoituksena oli muistella menneitä tapahtumia ja kuvailla niitä kirjallisesti. Muisteilijoille ei annettu enempää virikkeitä, jotta heitä ei olisi johdatettu vastaamaan tiettyjä asioita tärkeinä mieleenpainuneina kokemuksina. Osaltaan näin tavoiteltiin validiteetiltaan luotettavaa tutkimusta. Ryhmän faneille lähetetty kysymys oli kaksiosainen. Ensinnäkin siinä pyydettiin muistelemaan ja listaamaan mieleenjääneitä kokemuksia puhallinorkesteriajoilta Rantasalmelta. Toisessa kysymyksessä pyydettiin kuvaamaan tarkasti ja yksityiskohtaisesti tärkeimmäksi noussutta kokemusta tai tapahtumaa ja kertomaan mikä tekee siitä erityisen mieleenpainuvan. Hirsjärven mukaan tällaista muistelmien kirjoitus -tutkimustapaa osana kvalitatiivista tutkimusta voidaan pitää elämäkerrallisena lähestymistapana ja esimerkkinä persoonallisiin dokumentteihin perustuvasta tutkimuksesta (Hirsjärvi, 2000, 204).

Kysymykset lähetettiin tammikuun 2009 puolella välissä ja vastausaikaa annettiin tammi-kuun loppuun. Vastauksia tuli määräpäivään mennessä vain 10 kappaletta, joten lähetin kysymykset yhteisön jäsenille uudestaan ja tämä alkoi tuottaa tulosta. Yhteensä vastauksia saapui 24 kappaletta. Vastaukset olivat laajuudeltaan ja sisällöltään hyvin eritasoisia. Pisin vastaus oli monisivuinen ja kuvaili muistoja kattavasti, kun taas lyhimmillään vastaus sisälsi muutamia ranskalaisia viivoja. Vaikka jokaisella olisi ollut mahdollisuus vastata nimettömästi. Vastaajille luvattiin ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu raportissa.

Vastaajat jaoteltiin karkeasti kolmeen eri ryhmään: A = 2000-luvulla soittaneet, B = 1990-luvulla soittaneet, C = 1980-luvulla soittaneet. Jotkut vastaajat voisivat soittotaustansa puolesta kuulua useampaan eri ryhmään, mutta heidät määritelty ryhmiin sen mukaan, millä vuosikymmenellä he ovat soittaneet pisimpään orkesterissa. 2000-luvulla soittaneita vastaajia oli 11, joista 5 oli naisia ja 6 miehiä (myöhemmin A1-A11). 1990-luvun orkesterilaisia vastasi 10 henkilöä. Heistä enemmistö, 7 henkilöä, oli naisia ja miehiä oli 3 (myöhemmin B1-B10). Ta-

voitin tutkimuksellani huonoiten 1980-luvun soittajat. Heistä vastasi vain 2 miestä ja 1 nainen (myöhemmin C1-C3). Toki huomioon otettavaa on myös se, että 1980-luvulla orkesteri oli pienempi ja soittajia oli silloin vähemmän kuin seuraavilla vuosikymmenillä.

Esiluettuani muistelmia, nousi sieltä esiin selkeitä teemoja, joiden mukaan ryhdyin tutkimaan Rantasalmen puhallinorkesteria. Näitä teemoja olivat kaverit ja yhteisö, soittimet, esiintymiset, ulkomaanmatkat, leirit, harjoitukset, puitteet ja musisointi. Aloitin koodaamaan tutkimusmateriaaliani teemoittain pohtien samalla syy- ja seuraussuhteita. Tutkimustekstissäni painottuvat myös suorat lainaukset ja niiden analysointi.

Tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan, erittelemään ja luomaan yhteyksiä toiminnan ja niistä jääneiden muistojen välille. Tämä abduktiiviseen päättelyyn perustuva tutkimus etenee aineisto- ja ilmiöpohjaisesti. Tarkoituksena on saada keksittyä empiirisen ilmiön taustalla oleva malli, selitys tai säännönmukaisuus. Tutkimus nojaa hermeneutiikkaan, jossa korostuu esiymmärryksen hyödyntäminen. Olen itse aloittanut soittourani Rantasalmen puhallinorkesterissa, joten minulla oli tietty esiymmärrys aiheesta tutkimuksen tuloksia tulkitessa. Oma näkemykseni ja kokemukseni edesauttoivat ymmärryksen syventymistä kyseistä aihetta kohtaan.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Rantasalmen puhallinorkesterin perustaminen

Puhallinmusiikki osana Rantasalmen kulttuurielämää juontaa juurensa 1900-luvun alkuun. Rantasalmella toimi parhaimmillaan kaksi soittokuntaa, Työväenyhdistyksen ja WPK:n puhallinorkesterit. (Vääätäjä, 1994.) Puhallinmusiikki-innostus kärsi sotien aikana kokien nousun vasta 1970-luvulla. 1970-luvulla kansalaisopisto otti orkesterin opetusohjelmaansa. Aluksi orkesteria johti Joroisten seurakunnan kanttori Kaarlo Lehikoinen, joka toimi myös trumpetinsoitonopettajana. Varsinainen orkesterin elvyttäminen alkoi vuonna 1978, kun Risto Nyysösen valittiin päätoimiseksi musiikinopettajaksi kansalaisopistoon. (Innanen & Nyysösen, 1984.)

Risto Nyysösen aloitti elokuussa 1978 työnsä musiikin päätoimisena opettajana Rantasalmen kansalaisopistossa. Tätä ennen opiston musiikkitoiminta oli ollut sivutoimisten tuntiopettajien varassa. Nyysösen oli koko kansalaisopiston kolmas viranhaltija kaikki aineet mukaanluettuna. Ennen Rantasalmelle saapumistaan Nyysösen oli valmistunut Humanististen tieteiden kandidaatiksi (HuK) Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitokselta ja ehtinyt toimia Äänekoskella yläasteen ja lukion opettajana pari vuotta. (RN, 2008.)

Rantasalmen viran perustamiseen vaikutti se, ettei paikkakunnalla ollut musiikkiopistoa eikä myöskään koulussa varsinaista musiikinopettajaa. Nyysösen aloitti kansalaisopiston ohella lukion musiikin opetuksen. Ilman paikallista harrastusaktiivisuutta virkaa ei myöskään olisi voitu perustaa. Rantasalmella olikin ollut lukuvuonna 1977–1978 lähes kaksisataa opiskelijaa, jotka olivat koostuneet 16:n eri opintopiirin opiskelijoista. (Musiikinopetuksessa taattava jatkuvuus, 1978.) Muun kansalaisopisto-opetuksen rinnalla myös musiikkitoiminta oli vilkasta, mutta kuitenkin Nyysösen mukaan suhteellisen yksipuolista. Paikkakunnalta löytyi mm. kuorolaulajia sekä jonkun verran soittajia, jotka keskittyivät tuolloin lähinnä pianonsoittoon. (RN, 2008.)

Nyysösen kommentoi heti paikan saatuaan, että juuri musiikinopetuksessa jatkuvuus on tärkeintä. Nyysösen mukaan tuntiopettajasysteemissä ei ole mitään vikaa, mutta kuitenkin pää-

toiminen voi luvata harrastajille toiminnan jatkuvuutta. (Musiikinopetuksessa taattava jatkuvuus, 1978.) Aiemmin kanttori oli käytännössä johtanut kunnan musiikkielämää. Risto taas ei ollut kansalaisopiston nuorena opettajana kovin innostunut pianonsoitosta. Hän ei itse osannut soittaa kovin hyvin, mutta myöskään opiskelijoiden taso ei ollut päätä huimaava.

Kuitenkin minä jouduin sitä pianoa opettamaan. Tosin kyllä totesin heti, että ei tässä mittään hättää oo et ei ne oo oppinu sitä enenkään yhtään mittään nuo lapset elikkä todella...todella niin ku ihan muutama, ihan pari kolme niistä sadasta, oli niitä jotka meni eteenpäin. Että ne jauho samoissa paikoissa koko ajan ja jauhoivat vielä minunkin jälkeen. (RN 2008.)

Nyysösellä oli heti ensimmäisenä ajatus, että hän yrittää pikkuhiljaa koota eri opintopiireistä orkesterin (Musiikinopetuksessa taattava jatkuvuus, 1978). Ennen Riston saapumista paikkakunnalle oli perustettu puhallinyhtye, johon saatiin aluksi ohjaaja naapurikunnasta. Myöhemmin Risto mietti yhdessä kansalaisopiston rehtorin Sakari Niemen kanssa, että opiston toimintaa täytyy jotenkin kehittää. Tarkoituksena oli järjestää jotain sellaista musiikkitoimintaa, mitä ihan kaikilla muilla ei ole. Päätettiin perustaa ja ruveta markkinoimaan puhallinorkesteria Joroisten kanttorin johtaman puhallinyhtyeen pohjalle. Risto Nyysösen oli soittanut itse nuorena klarinettia ja ryhtyi nopeasti perehtymään myös muihin instrumentteihin, jotta orkesteri saadaan toimimaan. Hän kävi Savonlinnan musiikkiopistossa huilu- ja saksofonituneilla ja soitti vähän vaskipuhaltimiakin. Siinä meni kuitenkin raja ja Nyysönen päätti perehtyä paremmin puupuhaltimiin. (RN, 2008.)

Rantasalmella on ollut puhallinmusiikkiperinteitä jo ennen Nyysösen saapumista paikkakunnalle. Vanhat työväensoittokunnan ja suojeluskuntasoitto-kunnan soittimet otettiin käyttöön ja uusia hankittiin lisää. Opistolle hankittujen uusien soittimien hankintaan tarvittiin lupa kouluhallitukselta. (RN, 2008.)

Päätettiin että nyt ostetaan soittimia opistolle. Ostettiin klarinetteja ja trumpetteja, baritoni ja jotakin tämmösiä. Ehkä varmaan joku kymmenkunnan soitinta. Ja siihen aikaan piti saaha lupa aina kouluhallitukselta, saako ostaa vai ei. Piti aina anoo sieltä se lupa ja niitä tuli erilaisilla verukkeilla keksittyä, et millä lailla saa sen. (RN 2008.)

Orkesteri sai avustusta myös valtiolta. Kulttuurikokeilun tarkoituksena oli virkistyttää maaseutua ja kehittää kulttuuria. Apurahan ansiosta rantasalmelaista puhallinorkesteritoimintaa ruvettiin elvyttämään uusien soitinten muodossa. (RN, 2008.) Syyslukukaudella 1978 puhallinpiirissä oli vain 9 opiskelijaa, mutta Nyysösen ryhdyttyä elvyttämään puhallinperinnettä, soittajien määrä lähes kolminkertaistui heti orkesterin alkumetreillä (Kolmonen, 1979).

Orkesterin toimintaa haluttiin kehittää hyvin pian Nyysösen saapumisen jälkeen entistä tavoitteellisempaan suuntaan. Huhtikuun 25. päivänä vuonna 1979 Rantasalmen lukiolla tapasi

kahdeksan puhallinmusiikin ystävää tarkoituksenaan perustaa puhallinorkesterille oma yhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena oli edistää puhallinorkesteritoimintaa ja herättää harrastusta siihen etenkin nuorten keskuudessa. Paikalla kokouksessa olivat perustamiskirjan järjestyksessä elinkeinoasiamies Eilo Saarinen, lehtori Seppo Vääätäjä, musiikinopettaja Risto Nyyssönen, postimies Terho Ruuskanen, koululaiset Esa Reijonen, Johanna Huisko ja Riitta Karjalainen sekä merkonomi Tapani Vääntinen. Kokouksessa valittiin ensimmäinen johtokunta ja heidän tehtäväkseen annettiin yhdistyksen rekisteröinti. (Rantasalmen puhallinorkesterin perustamiskokous 25.4.1979.) Rekisteröinti saatiin lailliseksi kesäkuussa 1980 (Toimintakertomus 1980). 1980-luvulle tultaessa orkesteri ja uusi yhdistys oli saatu perustettua ja Rantasalmen puhallinorkesteria odotti edessään haasteelliset toimintavuodet.

4.2 Tilastotietoa orkesterilaisista

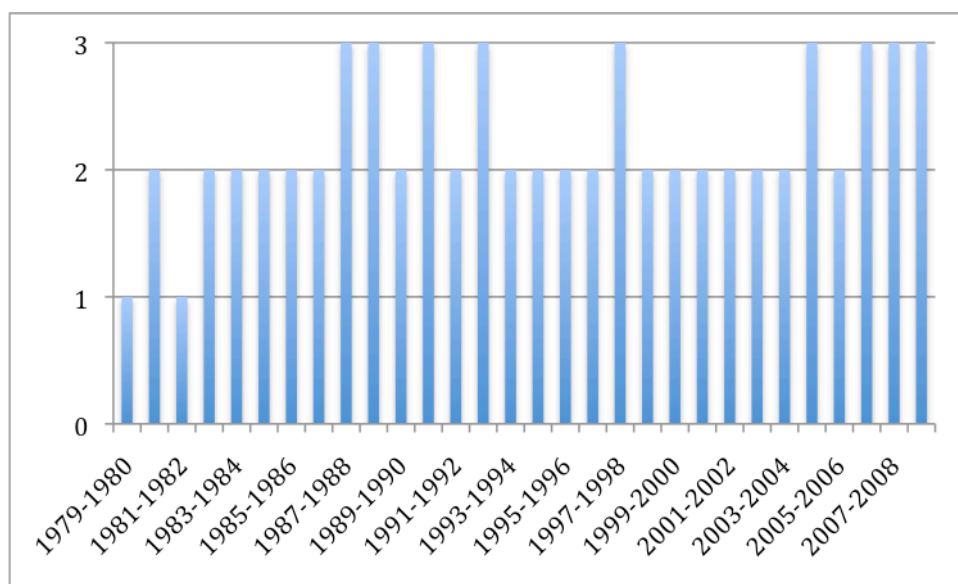
Rantasalmen puhallinorkesterissa on aloittanut soittouransa vuoteen 2008 mennessä yhteensä 375 soittajaa orkesterin 30-vuotisen taipaleen aikana. Orkesterin soittajista tyttöjä on ollut 224 (59,7 %) ja poikia 151 (40,3 %).

4.2.1 Kokoonpanot

Rantasalmen puhallinorkesterin alkuaikojen ensimmäisenä (1979–1980) ja kolmantena (1981–1982) vuonna orkesteriyhdistyksen alaisena toimi vain yksi puhallinorkesteri. B-orkesteri vakiinnutti kuitenkin paikkansa heti alkumetreiltä lähtien. B-orkesteri ei kuitenkaan aina ole ollut nimeltään B-orkesteri, vaan orkesteria on kutsuttu aiemmin nimillä ”Nuorisoorkesteri”, ”Pienet”, ”Nuorten puhallinorkesteri” sekä ”Alkupumppu”. (Rantasalmen kansalaisopiston päiväkirjat 1979–2003.) Pisimmällä olevin soittajien ja samalla Rantasalmen puhallinorkesterin edustusorkesteria ruvettiin useampien orkesterien myötä kutsumaan A-orkesteriksi.

C-orkesteri on aloittanut toimintansa vuoteen 2008 mennessä yhteensä 9 kertaa. Aluksi orkesteri perustettiin tarpeen mukaan. Nyyssösen kapellimestarikaudella lukuvuosina 1986–1987, 1988–1989, 1992–1993 ja 1994–1995 starttasi uusi C-orkesteri. Marja Ikosen kaudella ensimmäisenä (2003–2004) ja kolmantena (2005–2006) lukuvuonna ei toiminut kuin kaksi puhallinorkesteria, mutta kaikkina muina vuosina vakiintunut orkesterien määrä on ollut kolme puhallinorkesteria. Viimeisimpinä vuosina Ikosen toimiessa kapellimestarina samat soittajat ovat soittaneet pääsääntöisesti kaksi lukuvuotta C-orkesterissa. (Rantasalmen kansalaisopiston päiväkirjat 1979–2003, RaJuPuSu-opiston päiväkirjat 2004–2009.)

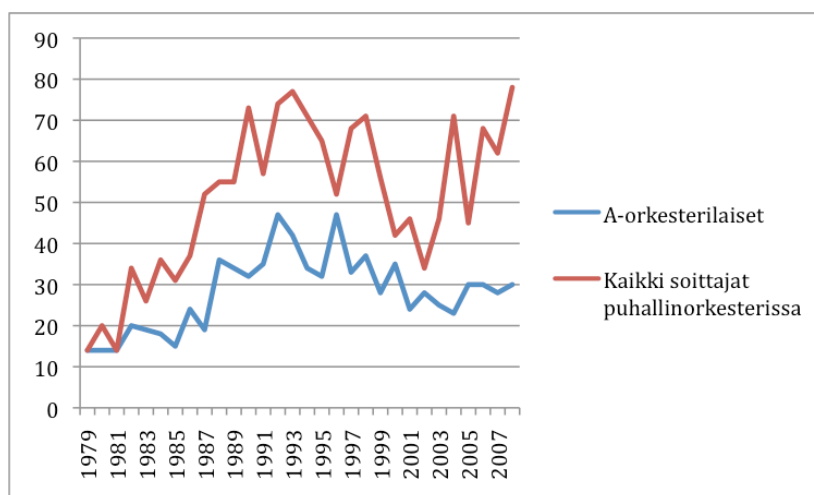
Viime vuosina näyttää vakiintuneen käytäntö, että Rantasalmella toimii kolme eritasoista orkesteria. Tämä ei kuitenkaan ole ollut itsestäänselvyys vielä muutama vuosi sitten. Nyyssösen aikana useat soittajat soittivat useammassa kokoonpanossa yhtä aikaa. Esimerkiksi lukuvuonna 1988–1989 kaikki B-orkesterilaiset soittivat myös A-orkesterissa. Nykyään soittajat eivät enää käytännössä katsoen soita kahdessa eri orkesterissa, vaan keskittyvät yhteen. (Rantasalmen kansalaisopiston päiväkirjat 1979–2003, RaJuPuSu-opiston päiväkirjat 2004–2009.)

KUVIO 2. Puhallinorkesteriyhdistyksen orkesterien lukumäärä vuosina 1979–2009.

Lukuvuonna 2008–2009 orkesterien kokonaissoitajamäärä on suurempi kuin koskaan aiemmin. Edellinen huippu oli lukuvuonna 1993–1994, jolloin soitti 77 soitajaa. Lukuvuonna 2008–2009 orkestereissa soittaa suunnilleen saman verran harrastajia, 78 henkilöä. On huomioitavaa, että orkesterien täytyy tehdä pitkäjänteistä musiikkikasvatustyötä ja haalia koko ajan uusia soitajia toiminnan jatkumisen turvaamiseksi. Lukuvuonna 1996–1997 orkesteritoiminnassa oli mukana 52 soitajaa, joista 47 soitti A-orkesterissa. Tämä tarkoittanee sitä, että A-orkesteri oli hyvin heterogeeninen eikä uusia soitajia ollut juuri kasvamassa. Tällöin tilanne saatiin kuitenkin ajoissa pelastettua. Soittajamäärien notkahduksia voi tapahtua hyvin nopeassa ajassa. Esimerkiksi lukuvuonna 1998–1999 puhallinorkestereissa soitti 71 soitajaa, mutta määrä puolittui muutamassa vuodessa. Lukuvuonna 2002–2003 orkesterilaisia oli vain 34 henkilöä, mutta onneksi Marja Iksen myötä soittointo saatiin uuteen nousuun ja kukoistuskaudelle.

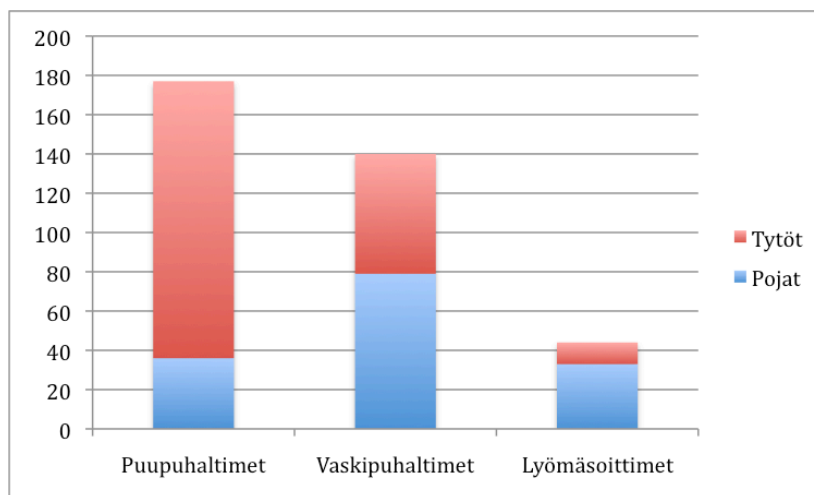
Rantasalmen puhallinorkesterin edustusorkesterina toimii A-orkesteri. Koska B- ja C-orkestereja ei aina ole ollut olemassa, niiden vertailu tilastollisesti on hankalaa. Edustusorkesteri on ollut suurimmillaan lukuvuonna 1992–1993, jolloin A-orkesterien kokoonpanoon on kuulunut 47 soitajaa. Lukuvuonna 2008–2009 A-orkesterin kokonaisvahvuus on 30 soitajaa.

KUVIO 3. A-orkesteri suhteutettuna puhallinorkesterin kokonaissoitajamäärään 1979–2009.

4.2.2 Soitinjakauma

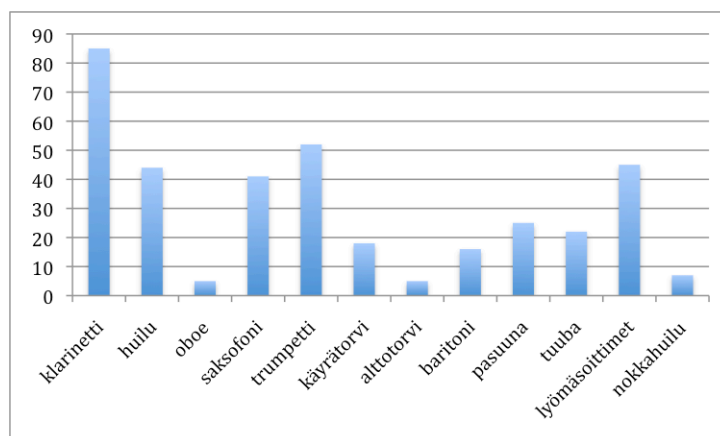
Soitinryhmistä suosituin on ollut puupuhaltimet. Soittajistosta lähes puolet (48,1 %) on koostunut puupuhaltajista. Vaskisoitinten osuus orkesterista on ollut 38 % ja lyömäsoittimia on soittanut yhteensä 12 % orkesterilaisista. Puupuhaltajista huomattavan suuri osa on ollut tyttöjä, kun taas vaskipuhaltimia ja lyömäsoittajia ovat soittaneet enemmän pojat kuin tytöt.

KUVIO 4. Rantasalmen puhallinorkesterin soittajat soitinryhmittäin.

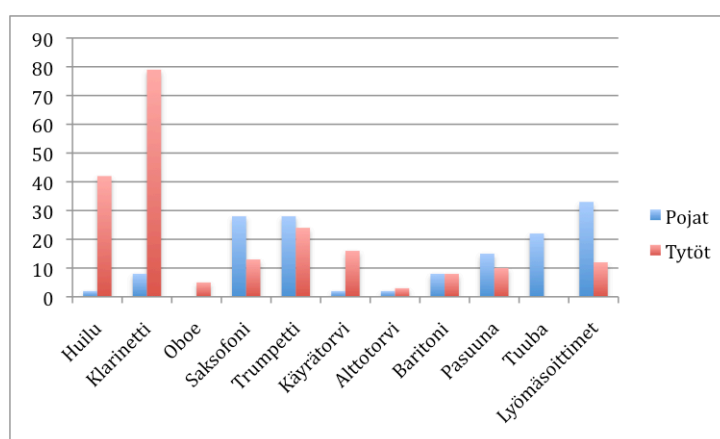
Orkesterin historian aikana klarinetti on ollut selkeästi suosituin soitin. Sitä on soittanut yhteensä 87 henkilöä (23,2 % kaikista soittajista). Muista puupuhaltimista huilisteja on ollut 44 (11,7 %), oboisteja 5 (1,3 %) ja saksofonisteja 41 (10,9 %). Lisäksi orkesterissa on soittanut seitsemän nokkahuilistia, joiden soitin on tilastoinnin jälkeen muuttunut puhallinorkesteriko-

koonpanoon varsinaisesti kuuluviksi soittimiksi. Vaskipuhaltimista trumpettia on soittanut 52 soittajaa (13,9 %), käyrätorvea 18 (4,8 %), alttorvea 5 (1,3 %), baritonitorvea 16 (4,3 %), pasuunaa 25 (6,7 %) ja tuubaa 22 (5,9 %) soittajaa. Lyömäsoittimia on soittanut 45 henkilöä (12%).

KUVIO 5. Rantasalmen puhallinorkesterin soittajalukumäärät soittimittain.

Tyttöjen suosituin soitin on ollut klarinetti. Rantasalmella on aloittanut 79 tyttöklarinetistia. Hyvä kakkonen, huilu, jää tästä lähes puolella. Huilua on ryhtynyt soittamaan 42 tyttöä ja vain kaksi poikaa. Poikien suosituin instrumentti on ollut lyömäsoittimet (33 soittajaa), jonka perässä tasaisena kilpailevat saksofoni ja trumpetti. Rantasalmella ei ole ollut vielä yhtään miesoboistia eikä naistuibistia. Orkesteriin otetaan soittimia tasaisesti eri soitinryhmiin. Toimiva orkesteri soi täyteläisesti. Tilastoista huomaa, että balanssiin on kiinnitetty huomiota jo orkesterin alkumetreiltä lähtien.

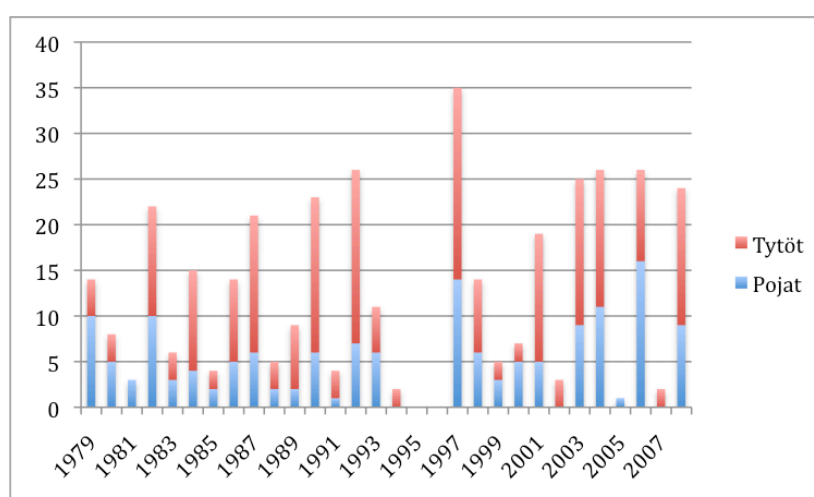
KUVIO 6. Eri soitinten soittajat sukupuolittain.

4.2.3 Soiton aloittaminen

Kun puhallinorkesteri perustettiin Rantasalmelle, ensimmäisiä orkesterin soittajia olivat aikuisia, jo soittokokemusta omaavia henkilöitä. Esimerkiksi vanhat konkarit Terho Ruuskanen, Seppo Väättäjä ja Eino Veijalainen olivat soittaneet aikoinaan työväensoittokunnassa (RN 2008). Orkesteri aloitti toimintansa 14-henkisenä. Toiminta kehittyi ja soittajamäärät kasvoivat pikkuhiljaa. Kuitenkin markkinointi on ollut aina olennaisessa osassa toiminnan jatkuvuutta.

Orkesterien kokoonpanot vaihtuvat käytännössä vuosittain. Väestön vähenemisestä riippumatta Marja Ikosen kapellimestarikaudella on aloittanut paljon soittajia. Viime vuosina aloitusrytmiksi on muotoutumassa joka toinen vuosi starttaava alkeisorkesteri. Tilastoista voidaan huomata, että uusia soittajia saadaan aina, kun uusi orkesteri aloittaa toimintansa.

Musikaalien ”kulta-aikana” orkesteriin ei ehditty panostaa yhtä paljon ja tämä näkyy tilastoissa ikävinä nollavuosina. Vuosina 1995 ja 1996 orkesterissa ei aloittanut yhtään uutta soittajaa. 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa aloittaneet soittajat mahdollistivat orkesterin jatkuvuuden 1990-luvun lopussa. Eniten soittajia on aloittanut harrastuksensa vuonna 1997, jolloin 35 uutta soittajaa aloitti orkesterin. Vaikka vuonna 1997 yritettiin paikata soittajatilannetta, oli puskaradio jo ehtinyt tehdä tehtävänsä. Vuonna 1997 aloittaneet olivat keskimääräisesti normaalia vanhempia. Esimerkiksi yksitoista 12-vuotiasta aloitti silloin soittouransa, kun taas muina vuosina 12-vuotiaana orkesteriharrastuksen on aloittanut keskimäärin 2 henkilöä.

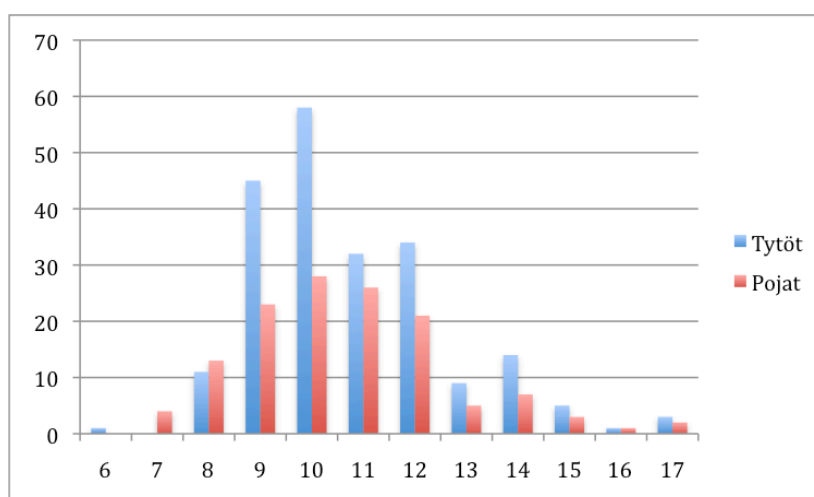

KUVIO 7. Aloittaneet orkesterilaiset 1979–2008.

Soittaminen aloitetaan koko ajan nuorempana ja nuorempana. Esimerkiksi 8-vuotiaana on koko Risto Nyyssösen kaudella, yli kymmenen vuoden sisällä (1979–2002), aloittanut soiton seitsemän opiskelijaa, kun taas Marja Ikosen aikana (2003–2008) 8-vuotiaita aloittelijoita on ollut 17 kpl.

Ikosen mukaan puhallinorkesterissa rupeavat soittamaan joskus vähän liiankin pienet lapset. Soittoharrastukseen tarvitaan sekä fyysisiä edellytyksiä että keskittymiskykyä ja pitkäjänteisyyttä. Soittajan täytyy olla kooltaan soittimen vaatimalla tasolla. Sormissa pitää olla tarpeeksi pituutta ja soittajan täytyy myös jaksaa puhaltaa. Myös keskittyminen on olennaista. Orkesteriharjoituksissa on jakettava istua tunnin verran ja kotona harjoiteltava säännöllisesti. (MI, 2009.)

Orkesterin puhallinsoittimet eivät sovellu kovin pienille ja siksi innokkaimmat aloittavat soitto-uransa nokkahuilulla, joka ei varsinaisesti kuulu puhallinorkesterin soittimiin. Nokkahuilun voi aloittaa jo ennen kouluikääkin. Aloitusiäksi suositellaan puhaltimien osalta noin kymmentä vuotta, koska silloin ei ehdi kyllästymään harrastukseen liian aikaisin. Lisäksi silloin muutenkin instrumenttien vaatimat ominaisuudet ovat useimmiten saavutettu. Ikosen mukaan myöhemmin soitonaloittaneet ovat motivoituneempia kuin todella nuorena aloittaneet soittajat. Nuorena aloittaneen into saattaa lopahtaa aiemmin kun taas vasta teininä soittamisen aloittaneet edistyvät nopeasti ja ovat aktiivisia, mikä auttaa heitä pääsemään paremmin murrosiän yli. (MI, 2009.)

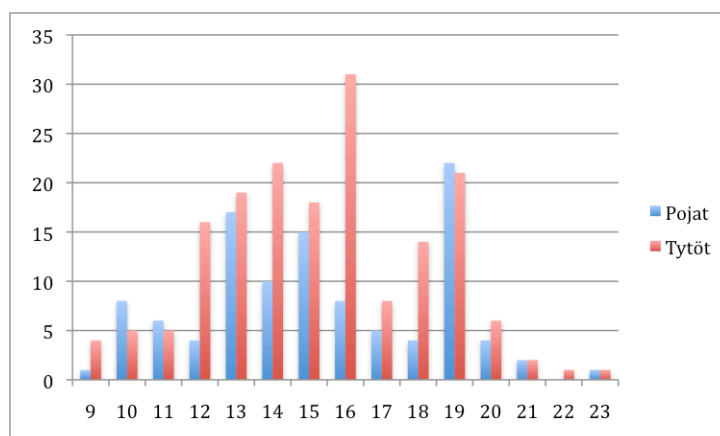
KUVIO 8. Lasten ja nuorten soittoharrastuksen aloittaminen ikävuosittain.

Yli 80 % vuonna 1979–2008 aloittaneista Rantasalmen puhallinorkesterin soittajista on aloittanut orkesteriharrastuksen alakouluikäisenä eli alle 12-vuotiaana. Yleisin aloitusikä on ollut 10 vuotta, jolloin koko populaatiosta harrastamisen on aloittanut 86 henkilöä eli 22,9 %. Aikuisena aloitettu soittoharrastus nostaa huomattavasti soittajien keskiarvolla aloitusikää. Keskiarvoinen aloitusikä on 12,57 vuotta (n 368, missing 7) ja mediaani soitonaloittamiselle 11 vuotta.

4.2.4 Soittouran kesto

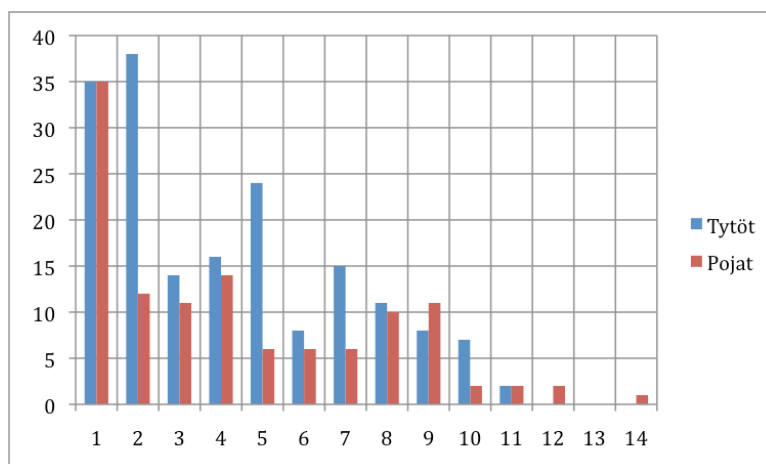
Tilastoista selviää, että jotkut soittajat soittavat vain kokeillakseen harrastusta, mutta osa panostaa siihen todella. Heti ensimmäisenä vuonna jokunen lopettaa. Nämä henkilöt ovat tulleet ikään kuin kokeilemaan harrastusta, että olisiko tämä minulle sopivaa (MI, 2009). Tällä hetkellä soiton aloittaneista ja jo lopettaneista saadun keskiarvon perusteella 18,7 % soittajista on vain kokeillut harrastusta ja lopettanut soittamisen ensimmäisen soittovuoden jälkeen. Tyypillisimpiä ensimmäisen soittovuoden jälkeen lopettaneita yhden vuoden soittajia ovat klarinetistit ja lyömäsoittajat. Molemmissa instrumenteissa yhden vuoden kokeilijoita on ollut 14 henkilöä. Kukaan vähän harvinaisempia soittimia, oboeta, käyrätorvea tai alttorvea, orkesterissa soittaneista ei ole lopettanut ensimmäisen vuoden jälkeen. Alle viiden vuoden päästä soittamisen lopettaa 59,1 % soittajista. Soittajista 5,4 % on soittanut 10 vuotta orkesterissa.

Lopettamisessa tapahtuu selkeitä piikkejä muutoskausina, joiksi voidaan laskea alakoulusta yläkouluun siirtyminen, peruskoulun päätyminen sekä täysi-ikäistyminen ja jatko-opintoihin suuntautuminen. Lisäksi yläkouluikäisistä useat lopettavat soittamisen kuitenkin selkeästi painottuen yhdeksänteen luokkaan. Huomattavaa on, että lukioaikoina soittajat, varsinkin pojat, ovat niin sitoutuneita, että lopettavat pääasiassa vasta opiskelemaan lähdettyään. Suurin yksittäinen soiton lopettava ikäryhmä on 19-vuotiaat.

KUVIO 9. Soiton Rantasalmen puhallinorkesterissa lopettaneet ikäryhmittäin. Aikuisena aloittaneet ja lopettaneet nostavat keskiarvoa puhuttaessa keskimääräisestä soitonlopetusiästä. Mukana laskelmissa ovat alkuajoilta lukukauteen 2007–2008 lopettaneet (n=292). Soitto lopetetaan keskimäärin 16,46 vuoden iässä. Mediaani on 15 vuotta.

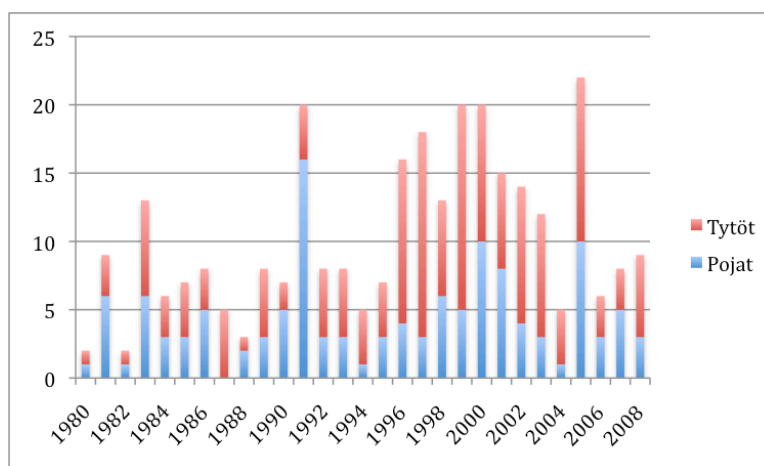
Soittoura jatko on ollut tietyssä suhteessa sukupuoleen. Ensimmäisen soittovuoden jälkeen tytöt ja pojat lopettavat harrastuksen yhtä herkästi. Tämän jälkeen poikien sitoutuvuus on vahvempaa kun taas tyttöillä ailahtelevaisuutta on havaittavissa.

KUVIO 10. Soittoharrastuksen pituus lukuvuosina.

Määrällisesti eniten, 22 soittajaa, lopetti vuonna 2005. Tämä johtuu pitkälti siitä, että kahtena edellisenä vuotena orkesterilaisia aloitti poikkeuksellisen paljon, yhteensä 51 soittajaa, joka on kahden peräkkäisen vuoden suurin aloittajamäärä orkesterin historiassa.

On selkeästi huomattavissa, että vuosituhannen vaihto oli haastavaa aikaa orkesterille. Vuosien 1996-2003 aikana 128 soittajaa lopetti harrastuksensa. 20.3 % prosenttia orkesterissa soitaneista soitti lukuvuonna 2008-2009, joten heitä ei ole huomioitu lopetusvuosia tutkittaessa.

KUVIO 11. Orkesteriharrastuksen vuosina 1980–2008 lopettaneet.

Nyyssösen mukaan eri vuosina syntyneillä oli eroja soittouraan nähden. Jotkut ikäryhmät eivät hänen mukaansa lopettaneet oikeastaan koko aikana, kun taas joiltakin ikäryhmiltä ei löytynyt sitä kasassa pitävää yhdistävää voimaa, joten jaksaminen ja kiinnostus lopahti. (RN, 2008.)

Kapellimestarien mukaan murrosikä ja yläasteelle siirtyminen tuo mukanaan myös lopettamisintoa, koska muut asiat alkavat kiinnostaa enemmän. Jos yläasteiän yli selvitään, soittaja jatkaa harrastusta useimmiten sinne aikuisuuteen saakka (MI, 2009). Useat soittajat soittavatkin ala-asteelta lukion päättymiseen saakka. Joidenkin soittajien mielestä harrastus on liian raskas. Joillekin esimerkiksi koulunkäynti teettää niin paljon työtä ja siihen panostetaan, että lopetetaan sen takia soittaminen. (MI, 2009)

Nuorisoteatterin myötä orkesteri kuihtui 2000-luvun alussa. Risto muistaa, että silloin lopetti harvinaisen paljon soittajia hyvän harrastuksen. Nyyssönen jäi vuorotteluvapaalle vuonna 2000, ja huomasi, että puhallinorkesteri oli hävinnyt sen vuoden aikana. Hyvä soittajaporukka oli lähtenyt pois B-orkesterista. Ajatuksena oli ollut, että heistä olisi saatu koottua jälleen iso A-orkesteri. (RN 2008.) Ennen Ikosten saapumista Rantasalmelle elettiin hankalia vuosia. Tärkeintä orkesterin ja rantasalmelaisen musiikkiharrastuksen kannalta oli, että orkesteritoiminta ei tässä suvantovaiheessa loppunut kokonaan.

Saatiin piettyä just se kriittinen aika yllä. Ei se voikkaan lähteä niin yht'äkkiä. Koska jos lopettaa 20 soittajaa, tommosta niinku ala- yläasteella olevaa soittajaa ja kertoo kaikille et tää on tosi tyhmää, että kyllä on ällöö, niin siinä on onkin tekemistä, kun kaikki ovat kuulleet miten tyhmää tää homma on. Että siihen tää perustuu paljon, että tuolla niin ku sanotaan että tää on kivaa. (RN 2008.)

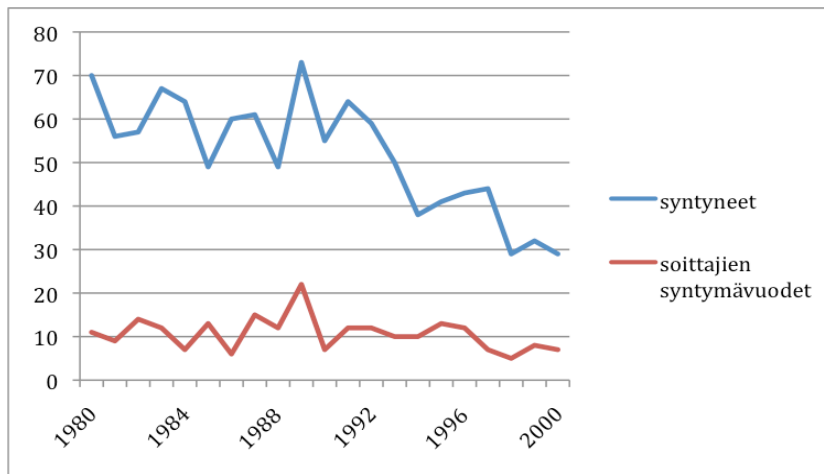
Toisaalta soittoon saadaan uusia ulottuvuuksia juuri nuorisoteatterin ja sivusoittinten kanssa. Monipuolisuus virikkeellistää orkesterisoittimen soittoa.

...sivusoittimet, et ku on tehny perustaso kakkosen, niin saa ottaa sivusoittimen. Ja yleensä monet ottaa jonkun, millä voi soittaa soitinuja tai liittyy bändiin, niin se auttaa sitä, et se monipuolistaa sitä soittohar-
rastusta. Monet liittyy nuorisoteatteriin, se tuo siihen uutta ulottuvuutta siihen harrastukseen. (MI 2009.)

4.2.5 Orkesterilaiset suhteessa syntyvyyteen

Orkesterin soittajien syntymävuosia tarkasteltiin Rantasalmella syntyneiden lasten lukumäärään nähden. Soittoa harrastaneiden määrä oli yhteydessä syntyneisyyteen. Vuosina 1980–2000 syntyneistä ikäluokista prosentuaalisesti eniten puhallinorkesteriharrastuksen piirissä on ollut vuonna 1995 syntyneitä (31,7 %) ja 1989 syntyneitä (30,1 % ikäluokasta). Vähiten soit-

tajia löytyy 1986 syntyneistä (10 %). Keskimääräisesti 21 % ikäryhmästään on harrastanut puhallinorkesterissa vuosina 1980–2000 -luvuilla syntyneistä.

KUVIO 12. Orkesterin soittajat lukumäärällisesti suhteessa ko. vuosina syntyneiden määrään.

4.3 Puitteet

Jotta orkesteritoiminta olisi ylipäättään mahdollista, täytyy monimuotoisten puitteiden olla kunnossa. Toiminta rullaa mukavasti kun käytännön asioista on huolehdittu.

4.3.1 Kansalaisopisto järjestää opetuksen

Rantasalmen puhallinorkesterin toiminta on alusta saakka ollut kansalaisopiston ja puhallinorkesteriyhdistyksen yhteistyötä. Rantasalmen kansalaisopisto on ollut ratkaisevassa roolissa rantasalmelaisen puhallinmusiikin edistäjänä. Vuoden 2004 alusta seudun kansalaisopistot (Rantasalmi, Juva, Puumala, Sulkava) yhdistyivät ja tuoreesta RaJuPuSu-opistosta tuli Rantasalmen kansalaisopiston työnjatkaja ja rantasalmelaisen puhallinmusiikin mahdollistaja.

Soittoharrastus Rantasalmella koostuu henkilökohtaisesta soitinopetuksesta, musiikin perusteiden opiskelusta sekä orkesterisoitosta. Kaikki nämä ovat olleet kansalaisopiston opintopiirejä koko puhallinorkesteriyhdistyksen historian ajan. Opisto on mahdollistanut puhallinorkesterin kehittymisen hankkimalla opetuskäyttöön runsaasti puhallin- ja lyömäsoittimia sekä nuottimateriaalia (Innanen & Nyysönen, 1984.)

Koska Rantasalmen puhallinorkesterin opetus järjestetään RaJuPuSu-opiston kautta, määrittelee opiston musiikin opetussuunnitelma orkesterin toimintaa. Nykyisen opetussuunnitelman mukaan orkesterin tavoitteena on ohjata oppilasta soittamaan yhdessä muiden kanssa ja toimimaan ryhmän jäsenenä. Ryhmän tarkoituksena on luoda innostusta musisointiin ja harjoitteluun. Keskeistä on oppia myös ymmärtämään stemmamarjoittelun merkityksen yhteismusisoinnissa. Olennaista on oppia musisoimaan suhteessa muihin soittajiin ja saada valmiuksia yhteissoinnin kehittämiseen. Opetussuunnitelman tavoitteena mainitaan myös saavutettavat esiintymiskokemukset ja esiintymistaitojen oppiminen. Orkesteriharrastuksessa opetellaan vastuunottamista yhteismusisointitilanteiden järjestämisestä. (Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma 2008.)

Orkesteriharjoitusten lisäksi soittajat saavat soittotunteja kansalaisopistossa. Kun puhallinmusiikkitoimintaa vasta viriteltiin Rantasalmelle, tunnit olivat ryhmätunteja. Nykyään orkesterilaisilla on henkilökohtaiset soittotunnit, joskin aloittelijat saattavat joskus soittaa pienessä ryhmässä. Nyysösen mukaan ryhmässä soittaessa saadaan enemmän soittoaikaa, mutta soittajien täytyy edetä yhtä nopeasti, jotta homma toimisi pitkällä tähtäimellä. Soittotunnit kesti-

vät alkuaikoina 15 minuuttia. Nykyään tunnit ovat pituudeltaan 20-30 minuuttia ja tavoitteena onkin saada kaikille 30 minuuttia kestävä soittotunti. Nyyssösen mukaan soitonopettajilla on edelleen mahdollisuus pitää ryhmätunteja oman näkemyksensä mukaan. Ryhmässä soittajat havaitsevat tasonsa ja se voi innostaa heitä harjoittelemaan ahkerammin (RN, 2008).

Välillä voi sitten ottaa taas yhteen, niin ku että vetää silloin tällöin, että otetaan kahestaan tuo ja tuo, jos niitten aikatauluihin sopii. Tulkaa nyt vaikka seuraavat kolme neljä kertaa, niin katotaan sitä. Ja sen mä oon siinä mielessä hyväksi havainnut, että silloin se toinen havaitsee missä toinen on menossa ja voi ehkä innostaa sitten harjoittelemaan ehkä sitä huonompaa ja myös sitä parempaa, ku se huomaa että se on parempi, niin jee, minä vielä teen enemmän. (RN 2008.)

4.3.2 Aktiiviset kapellimestarit

Rantasalmen puhallinorkesterien kapellimestareina ovat toimineet pääasiassa orkesterin perustaja Risto Nyyssönen sekä yläasteen, lukion ja kansalaisopiston yhteiseksi musiikinlehtoriksi Rantasalmelle vuonna 2003 valittu Marja Ikonen. Kapellimestarit ovat olleet todella olennaisessa osassa orkesteria. Ilman aktiivisia ja tekeviä kapellimestareita Rantasalmen puhallinorkesteria tuskin olisi. Myös orkesterilaisille on kertynyt paljon muistoja molemmista kapellimestareista.

Ennen Rantasalmelle muuttoaan Nyyssönen on opiskellut Jyväskylän Yliopiston Musiikkiteiden laitoksella humanististen tieteiden kandidaatiksi. Hänen musiikilliseen historiaansa kuului paljon keikkamuusikon töitä ja lisäksi hän ehti toimia Äänekoskella yläasteen ja lukion opettajana pari vuotta. (RN, 2008.) Aktiivinen puuhamies perusti Rantasalmelle sekä puhallinorkesterin että nuorisoteatterin ja on ollut kehittämässä niitä alusta saakka. Nyyssösellä on ollut soittajien elämässä ja nuoruudessa merkittävä rooli.

Henkilöistä päällimmäisensä tietysti koko orkesterin ja teatteritoiminnankin isä Risto, jota ainakin näin jälkikäteen muisteltaessa tuntui tiukimpien "reeniputkien" aikana näkevän enemmän kuin omaa kotiväkeä :) (B2).

Kapellimestarin merkitys on olennainen soittoharrastusta aloittaessa. Jos kapellimestari ei ole mukava, se näkyy soittajamäärissä. Risto on ollut aina innokas, huumorintajuinen ja mukava kapellimestari ja hänen orkesteriinsa on ollut helppo mennä. Innokkuus on myös tarttunut soittajiin. Eräs soittaja kertoo joutuneensa myös jännittämään Riston tahtipuikon liikkuvuutta.

Itse aloitin orkesterin Riston hellässä huomassa (A1).

Risto oli aidosti mukana. Meillä oli kerran tärkeät harjoitukset ja Risto sanoi, ettei harjoituksista saa olla poissa. Minä reippaana tyttönä kysyin, että entäs jos on tarpeeksi hyvä tekosyy... Kyllä repes Risto naurun... Tarkoitus oli kyllä kysyä, jos on todellinen syy esim. kipeenä tms... Oikeesti! (C3.)

Risto onnistui innostamaan monta nuorta soittamaan (B7).

Eturivissä istuessa oli niin lähellä Ristoa, että välillä pelotti milloin se tikku tulee silmään (sehän aina vähän innostui jalalla ja käsillä kiihdyttämään tempoa tai pitämään sitä yllä...) !!! (B4.)

Musiikkineuvos Harry Miller kiteytti Nyysösen roolin hyvin Kansalais- ja työväenopistojen Mikkelin läänin opistopiirin kulttuuripäivillä Joroisissa vuonna 1987. Hän antoi jo silloin Rantasalmelle erityistä kiitosta ansiokkaasta musiikkityöstä. Hänen mukaan Risto Nyysösen tapainen musiikkiguru tarvittaisiin jokaiseen pitäjään muuttamaan kunnan kulttuuri-imagoa. (Opistojen kulttuuripäivistä varsin tasokas tapahtuma, 1987.)

Nyysösen päätettyä kapellimestarikautensa hänen työnjatkajakseen Rantasalmelle valittiin Marja Ikonen, joka on tehnyt erittäin tavoitteellista ja pitkäjänteistä työtä rantasalmelaisten puhallinorkesterien hyväksi vuodesta 2003 lähtien. Ikonen pohjakoulutus ja kapellimestarikemus olivat erittäin mittavat nuoreen ikään suhteutettuna ja Nyysösen pystyikin jättämään orkesterin johtotehtävät luottavaisin mielin seuraajalleen.

Ikonen valmistui vuonna 2001 Jyväskylän yliopiston Musiikin laitokselta musiikinopettajaksi. Hän on opiskellut orkesterinjohtoa Keski-Suomen konservatoriossa ja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa Torsten Lindforsin, Onni Kelon ja Juha Törmän johdolla sekä osallistunut useille orkesterinjohton mestarikursseille opettajinaan mm. Jorma Panula, Pertti Pekkanen, Hannu Norjanen, Paul Niemistö ja István Világi. Rantasalmen puhallinorkesterien johtamisen lisäksi hän toimii puhallinorkesteriyhdistyksen toiminnanjohtajana ja Rantasalmen lukion musiikkiteatterilinjavastaavana. Ikonen meriitteihin kuuluu muun muassa Suomen Puhallinorkesteriliiton myöntämä Vuoden Pinna 2009 -tunnustuspalkinto. Marja Ikonen säveltää ja sovittaa musiikkia etenkin Rantasalmen puhallinorkesterin ja nuorisoteatterin käyttöön. (Ikonen, 2010.)

Marja Ikonen aloitettua kapellimestarina, orkesterille asetettiin selvät tavoitteet. Tämä loi soittajille tärkeyden tunnetta ja ylpeyttä musiikkiharrastuksesta. Orkesteritoiminnasta tuli entistä määrätietoisempää, mutta myöskään muutosvastarinnalta ei selvitty. Joillekin soittajille muutos entisestä oli liian suuri. Kaikki soittajat eivät allekirjoittaneet asetettuja tavoitteita ja pitivät harrastusta liian sitovana.

Orkesteri muuttui Marjan myötä tavoitesuuntautuneemmaksi. Mukaan tuli enemmän sellaisia elementtejä, että nyt ollaan jotain pro-porukkaa ja musiikki on meidän työmmä. Uskon, että monille se antoi sellaista tärkeyden tunnetta ja ylpeyttä omasta harrastuksestaan...Kuitenkin se osoittautui myös tosi stressaavaksi. Jossain vaiheessa tuntui, että taustalla on koko ajan sanaton painostus, että on pakko sitoutua totaalisesti tai pettää koko systeemin. Lukiossa aloimme kapinoida vähän orkesteria ja Marjaa vastaan, sillä se oli kerrassaan liian sitova harrastukseksi. Haluttiin keskittyä lukioon enemmän ja pitää orkka rentouttavana harrastuksena. Osa lopetti soittamisen siinä vaiheessa tai alkoi olla enemmän poissa vastalauseeksi... Pientä kapinaamme ei otettu ensin ollenkaan hyvin vastaan. Kaikki lähti pienestä kommentista, että vois

vähän löysätä kravattia...Kuitenkin tästä taistelusta oli hyötyä: syntyi idea ottaa orkan johtokuntaan nuorisojäsen välittämään soittajien näkökulmaa, orkesterin tavoitteet muuttuivat realistisemmiksi ja koeviikolla ei järjestetty enää ylimääräisiä harjoituksia. (A1.)

Ikosta pidetään yleisesti ottaen hyvänä ja kannustavana kapellimestarina. Lämminhenkinen ilmapiiri luo pohjaa soittomotivaatiolle. Kapellimestarin tapa toimia vaikuttaa merkittävästi soittajien itsetuntoon sekä harrastuksen ylläpitämiseen.

Olen myös joskus seurannut C-orkesterin harjoituksia[...] On ollut koskettavaa nähdä kapun asenne pieniä soittajia kohtaan, hyvä, kannustava ilmapiiri ja lasten into. (A7.)

...biisit oli helppoja ja soitin ihan päin rectumia, mutta Marja ja Janne kehuivat jälkeensä ja itsetunto nousi. Muutenkin Ikokset olivat alkuaikoina todella kannustavia ja vaikuttivat suuresti soittooni. (A10.)

Orkesterissa opitaan vastaanottamaan myös negatiivista palautetta. Olennaista onkin, kuinka kritiikkiä annetaan ja vastaanotetaan. Eräs orkesterilainen muistelee muualla saamaansa huonoa palautetta ja sitä, kuinka hän oppi arvostamaan näiden tapahtumien jälkeen omaa kapellimestaria, Marjaa, enemmän.

(Viikonloppuleirillä) se *tanan orkesterinjohtaja ei ollut tyytyväinen (soittooni) ja halusi kutsua (toisen henkilön) puikkoihin. Halusin tarttua mulkeroa soppatorvesta kiinni ja rutistaa oikein antaumuksella... Paskat fiilikset jäi, mutta onneksi tuo orkesterinjohtaja oli muidenkin mielestä helekutin huono. Opinpa-han arvostamaan Marjaa enemmän. (A10.)

4.3.3 Soitonopettajat

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista kansalaisopistossa säädetään asetuksella. Vaapaasta sivistystyöstä annetussa laissa opettajaksi on kelpoinen henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998).

Rantasalmelle soitonopettajat on aina onnistuttu hankkimaan lähialueilta. Alussa opettajilta vaadittiin monipuolisuutta ja he opettivat useita eri instrumentteja. Ensimmäisinä vuosina Rantasalmella oli vain kaksi opettajaa, toinen puupuhaltimille ja toinen vaskipuhaltimille. Tällöin lyömäsoitinopetusta ei ollut lainkaan tarjolla. (RN, 2008.)

Vuonna 2008 RaJuPuSu-opistossa, kaikkien neljän kunnan alueella, työskenteli yhteensä kolme päätoimista musiikinopettajaa ja noin kaksikymmentä sivutoimista musiikintuntiopettajaa. Kaikilla sivutoimisilla tuntiopettajilla ei ole tehtävän hoitoon vaadittavaa täyttä pätevyyttä, mutta lähes kaikilla on kuitenkin musiikillinen pohjakoulutus. Nyssösen mukaan pätevien opettajien saaminen ei ole aina helppoa, mutta hän pitää opettajatilannetta hyvänä. Pä-

tevien opettajien lisäksi opettajina toimii mm. Savon Sotilassoittokunnan soittajia ja muita ammattimuusikoita. Useat opettajat opettavat useassa eri toimipaikassa. (RN, 2008.) Rantasalmella puhallinorkesterisoittimien soitonopetusta antoi vuonna 2008 kuusi eri opettajaa (RaJuPuSu-opiston ohjelma. Syksy 2008).

4.3.4 Puhallinorkesteriyhdistys

Idea yhdistyksen perustamiseen syntyi määrätietoisuudesta, millä musiikkitoimintaa haluttiin kehittää. Kansalaisopiston toimenkuvaan ei kuulunut esimerkiksi tilaisuuksien järjestäminen. Perustamalla yhdistys autettiin kunnan musiikkielämää kehittymään. Puhallinorkesteriyhdistyksestä tuli ikään kuin kansalaisopiston musiikinopetuksen apuväline. (RN, 2008.) Nykyään yhdistys huolehtii orkesterin toiminnasta maksamalla muun muassa tilan kuluja, tekemällä soitin- ja nuottihankintoja sekä tarpeen mukaan kaikkea muutakin tarvittavaa, kuten äänentoistolaitteistoa (MI, 2009).

Koko puhallinorkesterin historian ajan kansalaisopisto on rahoittanut opetusta ja yhdistys järjestänyt muuten toimintaa. Ilman yhteistyötä ei kansalaisopistonkaan opetus olisi näin laajaa kuin se nyt on. Nyyssösen mukaan opiston alkuperäisenä tarkoituksena on ollut se, että se rahoittaa opetusta niin paljon kuin pystyy. Yhdistyksen tarkoitus on kerätä rahaa niin paljon kuin pystyy ja järjestää sitten kaikkia mukavia juttuja. Periaatteena on ollut, että yhdistyksen tarvitsisi maksaa mahdollisimman vähän opetukseen liittyvistä asioista. Yhdistyksellä on tarpeeksi menoeriä muutenkin. Yhdistystä ei olisi, jos opisto ei antaisi opetusta. Jos taas yhdistystä ei olisi, niin opetus ei olisi niin laajaa kuin se Rantasalmella on. Nämä asiat ovat kulkeutuneet käsikädessä ja yhteistyö on ollut toimivaa. (RN, 2008.)

Yhdistyksellä on johtokunta, joka hoitaa käytännön asioita. Marja Ikosen tullessa vuonna 2003 Rantasalmelle, organisaatio on kehittynyt ja profiloitunut entisestään. Johtokunnan jäsenillä on omat vastualueet, kuten kahvio, tilavaraukset, puvut ja kiinteistö. Johtokunnan lisäksi kaikissa isoissa tapahtumissa tarvitaan talkooapua ja yleisjärjestelyjä. Johtokunta tekee päätöksiä, mihin rahaa käytetään ja organisoii näitä kaikkia tapahtumia yhdessä muiden kanssa. (MI, 2009.) Nyyssösen mukaan nykyisten järjestelyiden avulla voidaan toteuttaa laajamittaisia tapahtumia. Orkesteriyhdistys on järjestänyt isoja tapahtumia, mitkä mahdollistaa vain hyvä ja toimiva organisaatio. (RN, 2008.)

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksellä on kolmikymmenvuotisen taipaleen aikana ehtinyt olla viisi puheenjohtajaa (Toimintakertomukset 1979–2008). Ensimmäisinä puheenjohtajina toimivat Eilo Saarinen (1979–1981) ja Terho Ruuskanen (1982–1991). Ruuskanen ennätti tehdä toistaiseksi kaikista pisimmän, yhdeksänvuotisen, puheenjohtajakauden. Terho Ruuskanen jälkeen silloinen lukion rehtori ja aktiivinen puhallinorkesterilainen Seppo Vääätäjä otti vetovastuun puhallinorkesteriyhdistyksestä 1990-luvun alussa (1992–1996). Hänen jälkeensä kontaktit rantasalmelaisten koulumaailmaan jatkuivat ja nuijaa tuli heiluttamaan yläasteen rehtori Josi Mikkilä (1997–2003). Puhallinorkesteriyhdistyksen puheenjohtajana vuoteen 2009 saakka toimi Päivi Lind-Myllys (2003–2009).

Soittajien ääni on päässyt kuuluviin orkesteriyhdistyksen johtokunnassa. Eräs soittaja muistelee, että harrastajien kuunteleminen on tärkeää päätöksiä tehtäessä.

Siinä sai tasavertaisena aikuisten kanssa vaikuttaa asioihin ja tuoda omia näkemyksiä ja ne otettiin vakavasti... Soittajien viihtyvyys on tärkeää, ettei kapu lopulta viuhdo tyhjille tuoleille. Pitää kuulla soittajia päätöksiä tehtäessä. (A1.)

Orkesteri on toiminut pääosin nuoriso-orkesterina, joten vanhempien panostus on ollut keskeisessä osassa puhallinorkesteritoimintaa läpi vuosien. Vanhempia on tarvittu harjoituksiin kyyditsijoinä ja talkoisiin osallistujina. Seppo Vääätäjä kuvaa systeemiä humoristisesti orkesterin 15-vuotisjuhlapuheessa: ”Soittajien vanhemmat leipoivat pullat ja keittivät kahvit, ja sitten juhlassa ostivat kahvit ja pullat” (Vääätäjä, 1994). Puhallinorkesteriyhdistyksen toimintaa on rahoitettu useilla eri keinoilla, tietenkin musiikki pääosassa. Säännöllisin muun talkootyön ja -tulon lähde taitaakin olla vuonna 1992 alkanut WC- ja talouspaperin myynti (Toimintakertomukset 1992–2008).

4.3.5 Tilat

Puhallinorkesteri harjoitteli pitkään kunnan omistamassa Seuralassa. Jo vuonna 1988 Nyysösen kaipaili Rantasalmelle uusia harjoittelutiloja. Uusien tilojen tarpeesta tuli vuosi vuodelta akuutimpi. Seuralan tilat eivät soveltuneet kovin hyvin esimerkiksi kuorotoimintaan tai yksilöopetukseen. Nyysösen mukaan ideaali ratkaisu olisi, jos tiloja saataisiin lähelle koulua, koska myös koulun musiikinopetus tarvitsi asianmukaisempia tiloja. (Tahvanainen, 1988.)

Muutamaan vuoteen ei kuitenkaan tapahtunut mitään konkreettista. Lopullinen idea omaan saliin kypsyi kuitenkin musikaalien myötä. Toinen musikaali, The Pop Oz, esitettiin koulun

juhlasalissa. Aikataulutus oli tiukka eivätkä myöskään liikuntasalia varanneet olleet menetyistä salivuoroista mielissään.

Se oli viis päivää ja tehtiin ne viis esitystä ja se piti purkaa pois. Niin tota sit mä aattelin et eihän tää tälleen toimi, et me tehään tällä tavalla. On niin ku rankkaa kaikille. Ja sitten puristiin siitä joka puolelta, että kun meidän vuorot meni siinä ja toisaalta sitten että viiessä päivässä vedetään viis esitystä ja vaikka silloinkin oli esitykset aika lailla hyvin myytyjä, mutta loppua kohti niitä alko tulla enemmän ku se maine rupes leviämään. Mut ei ehtiny enää tulla ihmisiä. (RN, 2008.)

Sopiva tila löytyi kirkonkylän laidalla tyhjillään olevasta ”Elwacin hallista”. Risto ryhtyi selvittämään, kuka tilan omistaa ja olisiko mahdollista vuokrata sitä. Syyskuussa 1995 Puhallinorkesteriyhdistys vuokrasi teollisuushallin harjoittelu- ja esityspaikaksi. Tavoitteellinen tilan kunnostaminen aloitettiin pääasiassa talkoovoimin keväällä 1997, jolloin saliin hankittiin tuolit Mikkelin teatterista. Rakennuksen kahdesta erillisestä tilasta pienemmässä toimii n. 700 m²:n kokoinen teatterisali. Tornadon seinänaapurina toimii puualan yritys. Väliseinällä saatiin kuitenkin isommassa tilasta lohkaistua Tornadolle kahvio- ja aulatilaa. (Mikkilä, 1999.)

Orkesteri oli tehnyt suuria investointeja halliin eikä halunnut enää pelätä Tornadon menetyistä. Taustalla oli kuitenkin muutamia uhkia; pelättiin, että joku muu ostaa hallin.

Siellä kävi muutamia yrittäjiä kattomassa ku Fameakin harjoiteltiin... Niin kävi kunnanjohtajan kanssa kättelemassa. Minä olin miksaamassa siellä ylhäällä ja meillä oli harjoitukset siinä. Minä huusin [kunnanjohtaja] Hinkkaselle, että älkää tulko ollenkaan tänne, tää ei oo käytettävissä. Minä ajattelin, et jumakeuta jos menee niin. Niin näitä oli tämmösiä riskitekijöitä. No onneks se ei ollu sitten sopiva. (RN, 2008.)

Sopivan kumppanin, LK-puun, löydyttyä yhteistyötahoksi Tornado ostettiin. Riski oli suuri, mutta into oli vielä suurempi. (RN, 2008.) Tornado siirtyi Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen omistukseen 6.3.1998 (Vuosikertomus 1998). Halli oli jaettu yhdeksään elementtiin. Puhallinorkesteriyhdistykselle jäi neljä osaa itse salia varten ja yksi osa kahvioon. LK-puu sai neljä osaa omaan yritystoimintaansa. Nyssönen katu jälkeinpäin, ettei olisi pitänyt tyytyä viiteen osaan, koska kahvio- ja eteistilat jäivät niin pieniksi. Rahallisesti yksi elementti enemmän ei olisi maksanut paljon, mutta lämmityskulujen pelättiin nousevan liian korkeiksi. (RN, 2008.)

Tornadosta oltiin innoissaan. Ilmaiseksi sitä ei kuitenkaan ole saatu. Merita omisti kiinteistön, mutta kuitenkin yhteistyötä tehtiin paikallisen Osuuspankin kanssa. Laina onnistuttiin saamaan Rantasalmen Osuuspankista ilman henkilötakauksia, mikä ei olisi Meritassa onnistunut. Myöhemmin Osuuspankki on antanut myös lainaa anteeksi ja muutenkin toiminut puhallinorkesterin tärkeänä tukijana. (RN, 2008.)

Tornado on puhallinorkesteriyhdistyksen suurin sijoitus, mutta vastaavasti halli on tuonutkin paljon. (RN, 2008.) Varoja Tornadosta koituneiden lainojen hoitoon ja lyhentämiseen hankittiin tuolimyyntillä. Vuonna 1998 saatiin kaupaksi 74 tuolia, joiden tuotto oli yhteensä noin 46000 markkaa. Tuolit maksoivat silloin yksityisille 500 mk/kpl ja yhteisöille 1000 mk/kpl. (Vuosikertomus 1998.)

Talkootunteja Tornadon eteen tehtiin paljon. Rahatilanne oli tiukka ja materiaaleista jouduttiin tinkimään. Nyyssösen mukaan aktiivisia henkilöitä oli lähes kaksikymmentä ja talkootunteja tuli todella paljon. Nyyssönen ei usko, että samanlaisia talkoita enää tulee. (RN, 2008.) Vuosikertomus 1998 kertoo huimasta talkootyön määrästä. Keväällä Tornadoon rakennettiin orkesteriparvi, sisäänkäyntikuisti, kahviotilaa, pidettiin maalaustalkoita, uusittiin lattiamattoja useaan otteeseen sekä tehtiin erilaisia oviremontteja. Syksymmällä laitettiin vielä Tornadon piha-alueet siistiin kuntoon. (Vuosikertomus 1998.)

Kaikki yritettiin saada Tornadoon mahdollisimman halvalla ja tästä kärsittiinkin. Paikkoja on jouduttu uudistamaan huonojen materiaalien takia. Esimerkkinä Risto mainitsee salin laittiat, joita on uudistettu ainakin neljä kertaa. Orkesteriyhdistyksen rahatilanne oli kuitenkin sellainen, että ei yksinkertaisesti ollut rahaa laittaa esimerkiksi kahviota hienommaksi tai laatoituksia wc-tiloihin. Nyyssönen näkee nykytilanteen erilaisena. Jo olemassa olevaan rakennukseen voi hakea erilaisia rahoituksia, jos haluaa laittaa paikkoja parempaan kuntoon. Kun Tornadon kunnostaminen aloitettiin, ei yhdistys vielä omistanut hallia, joten niihin ei olisi ollut mahdollista saada esimerkiksi Leader-rahaa tai EU-tukea. (RN, 2009.)

Myös orkesterilaiset mainitsevat muistoja liittyen harjoitustiloihin. Mieleen ovat nousseet tunteet, joita lapsuuden ja nuoruuden aikaiset harrastukset ovat jättäneet muistoksi. Yhdessä eletyt hetket muistuvat mieleen myös tilojen kautta.

Seuralasta siirtyminen Tornadoon oli kanssa hienoa; muistan edelleen kummankin paikan tuoksun! Ja jalat oli talvella aina jäässä ja sormet hiessä. (B4.)

Myös se yhteisöllisyys, yhteishenki ja samaan hiileen puhaltamisen tunne mikä Torniksella vallitsi on mieleen jäänyt ja usein Torniksen ohi ajellessa sitä ikävä tulee (B2).

4.3.6 Soittimet

Etenkin orkesterin alkuaikoina soittimista oli pula. Seppo Vääätäjä toteaa orkesterin 15-vuotisjuhlassa esitettyssä puheessaan: ”Kunnanvaltuustollekin käytiin kerran soittamassa ja valtuusto totesi, että soittimia tarvitaan. Eipä ole tarvinnut käydä toista kertaa.” (Vääätäjä, 1994.) Kansalaisopisto hankki suuremmat soittimet, kun taas pienempien soittimien soittajat hankkivat soittimet itse. Periaatteena soitinten hankinnalle on ollut se, että aluksi hankittiin kalleimmat ja tärkeimmät soittimet. (10-vuotias puhallinorkesteri soittaa mitä haluaa, 1989.) Vielä nykyäänkin on käytössä vanha tapa, että aluksi soittajat saavat lainasoittimen käyttöönsä ja hankkivat myöhemmin oman instrumentin.

Risto Nyysösen ensimmäisenä lukuvuotena soittimia hankittiin paljon. Kansalaisopiston soitimiin käytettiin n. 20000 markkaa, millä hankittiin huilu, kaksi klarinettia, kaksi alttosaksofonia, kaksi tenorisaksofonia, alttorvi, baritonitorvi, tuuba sekä rummusto. Perusajatus oli, että musiikista kiinnostuneet saivat ensin soittaa kansalaisopiston lainasoittimilla, jonka jälkeen vanhemmat ostavat lapsille omat instrumentit ja laina soittimet vapautuvat uusille soittajille. Lukuvuonna 1978-1979 musiikin harrastajia opistossa oli noin 250, joista puhallinorkesterilaisten osuus oli 10 %. (Kolmonen, 1979.)

Myöhemmin Puhallinorkesteriyhdistys on toiminut pääasiassa soitinten hankkijana. Orkesteri on saanut mittavia lahjoituksia useilta yksityisiltä tahoilta, jotka ovat mahdollistaneet soitinhankintoja sekä muuta toimintaa. Muun muassa Taimi ja Toivo Tynkkysen rantasalmelaista musiikkitoimintaa tukemaan perustetusta muistorahastosta lahjoitettiin vuonna 2004 Rantasalmen puhallinorkesterille soittimia lähes 4000 euron edestä. Tällä lahjoituksella saatiin hankittua kaksi huilua, kaksi trumpettia, klarinetti ja baritonitorvi. (Ikonen, 2011.)

Vuonna 2010 Rantasalmen puhallinorkesterin soitinluettelossa on 28 puupuhallinta, 30 vaskipuhallinta sekä lukuisasti muun muassa lyömäsoittimia ja soitintarvikkeita. Suurimman osan soittimistosta omistaa Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ja loput RaJuPuSu-opisto (aiemmin Rantasalmen kansalaisopisto). Soitinten arvoksi on arvioitu 94266 euroa lokakuussa 2006. (Rantasalmen puhallinorkesterin soitinluettelo 2010.)

4.3.7 Ulkoiset orkesteria yhdistävät tekijät

Tärkeimmäksi orkesteria yhdistäväksi symboliksi on muotoutunut orkesteripuku. Aluksi A-orkesteria yhdistävänä asuna olivat punaiset paidat, jotka hankittiin vuonna 1982 (Toimintakertomus 1982). Orkesterin ensimmäisen varsinaisen esiintymisasun muodostivat harmaat housut ja kirkkaanpunainen college-paita. Tarkoituksena oli, että kukaan ei käyttäisi asua jokapäiväisenä ja tässä onnistuttiin (Väätäjä, 1994). Paidan kanssa käytettiin Rantasalmen puhallinorkesterin merkkiä, jonka suunnitteli Jorma Koivunoro (Toimintakertomus 1982). Ensimmäisellä ulkomaanmatkalla nähdyt upeat orkesterit saivat rantasalmelaisetkin hankkimaan vakuuttavammat orkesteriasut.

Siellä me nähtiin Tomelillan orkesteri, joka oli aivan mielettömän hieno meistä. Nuoriso-orkesteri, jossa soitti ainakin 30 soittajaa. Niillä oli orkesteripuvut. Niillä oli tanssityöt siellä edessä kun ne soitti. Ja niillä oli kaikkia rumpujuttuja semmosia ja. Meillä oli orkesteriasuna semmonen punanen paita, joka varmaan tuolla jossain riippuu ja ne housut, joissa oli tommonen juova. Ja tuota siellä päätettiin et meillä on ens vuonna orkesteripuvut ja sit me tehään semmonen rumpuryhmä... No tota tanssityöt jäi pois sitten. Se ei vielä se kulttuuri ollu täällä ollenkaan heränny tämmönen esittävä tanssikulttuuri mihinkään suuntaan. Mut orkesteripukuja ruvettiin hommaamaan. (RN, 2008.)

Tästä innostuneena hankittiin orkesterilaisille uudet mustat housut, joissa oli punainen raita lahkeessa. (Väätäjä, 1994.) Toimintakertomuksen 1986 mukaan vuoden ”huomattavin hankinta oli esiintymisasujen uusiminen, joka tuli mahdolliseksi kunnanhallituksen suosiollisen tuen avulla” (Toimintakertomus 1986.)

Nykyinen soittoasu on konduktöörin puku nauhoin somistettuna. Puvut ovat orkesterin omaisuutta eivätkä näin jää vanhoille soittajille harrastuksen loputtua. Useat puhallinorkesterimiestojen kirjoittajat muistavat siniset orkesteripuvut. Siirryttäessä A-orkesteriin saatiin hienot puvut käyttöön. Marja Ikosen myötä myös B-orkesterilaiset ovat käyttäneet orkesteripukua. Aina VR:n vanhat konduktöörin puvut eivät ole kuitenkaan miellyttäneet soittajia. Takit ovat edelleenkin alkuperäisiä, mutta etenkin tyttöjen alaosia on muunneltu useaan otteeseen. Alkuaikojen hameista ollaan siirrytty housuhameiden kautta suoriin housuihin.

A-orkesteriin liittymisessä oli hienoa se, että saatiin oikeat orkesteripuvut; ei tarvinnu enää olla collegepaidassa. Ja saatiin vielä uudet siistit housuhameet (vaikka oltaisiin kyllä haluttu housut, niinku pojillakin). Sit ne housuhameet oli niin pitkät, et piti vielä myöhemmin tuunailla ite, et sai niistä mieleiset (malli ei ollu ihan kuuminta muotia). (B4.)

Pojilla oli hankaluuksia muistaa laittaa orkesteripuvun kanssa mustat sukat. Lähes jokaisella keikalla joku pojista pukeutui tennissukkiin. SM-kisojen saavuttamaton voittokin johtui erään soittajan mielestä juuri poikien sukkamallista.

Muutamalla pojalla oli muuten ne kamalat ja ehdottomasti kielletyt tennissukat jalassa orkkapuvun kanssa - todettiin myöhemmin, että ei saatu kultaa niiden sukkien takia. :) (B9.)

Marja Ikonen kertoi, että soittajat eivät pitäneet orkesteriasusta, kun hän saapui Rantasalmelle. Tilanne on kuitenkin muuttunut ja orkesteripuvut koetaan nykyään positiivisena ja hyvänä asiana:

Sillon kun mä tulin tänne 2003, niin joka ikinen kerta kun meillä oli esiintyminen, niin soittajat kysy, et onks pakko laittaa se orkesteripuku (...) Yks meiän soittaja sano just tossa tänä syksynä, että kun pukee sen orkesteripuvun päälle, niin tulee semmonen olo, että niin ku on parempi soittaja ja parempi ihminen. Et tavallaan siihen pukuun, kun se laitetaan aina niissä juhlatilanteissa ja konserttitilanteissa päälle, niin siihen liittyy niin paljon semmosta ryhdikkyyttä ja ryhdistäytymistä, että sitten tavallaan osaa itekin niin ku olla ja käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla, kun on se puku... Nykyään ei kukaan enää kysy, et onks pakko laittaa se puku, vaan soittajat on tottunu siihen ja ne tykkää, että ku esiinnyään, niin on kaikilla yhteinen asu. Et se ei oo niin ku hölmö juttu enää. (MI, 2009.)

Orkesterilaisilla on myös muita ulkoisia yhdistäviä seikkoja. Rantasalmen puhallinorkesterin soittajilla on muun muassa samanlaiset pinssit rinnassaan. Rintamerkit päätettiin hankkia orkesterille 1990-luvulla (Syyskokouspöytäkirja 16.11.1990). Pienet soittajat, joilla ei ole varsinaista orkesteripukua, saavat pinssit ensimmäiselle C-orkesteri esiintymiselleen isänpäivänä. Puvun he saavat myöhemmin. Lisäksi kaikilla orkesterilaisilla on samanlaiset nuottitelineet, nuottitelinevaatteet, nuottikansiot ja salkut. Ne tuovat harmoniaa itse esiintymistilanteisiin. (MI, 2009.)

4.3.8 Ohjelmisto

Rantasalmen puhallinorkesterin nuotistosta löytyy yli 660 yksittäistä puhallinorkesteriteosta ja sen lisäksi noin 30 puhallinorkestereille tarkoitettua kokoelmavihkoa. Ohjelmisto pitää sisällään niin perinteisiä puhallinorkesterimarsseja kuin uutta kotimaista ja ulkomaista tuotantoa. (Rantasalmen puhallinorkesterin nuotistoluettelo 2010.)

1980-luvun lopussa tehty haastattelu kertoo, että Nyyssösen mukaan nuoriso-orkestereille sopivaa kotimaista puhallinmusiikkia on hyvin vähän. Kiinnostusta kyllä olisi myös kotimaiseen materiaaliin. (Rantasalmen lehti 15.3.1989.) Orkesteri ei kuitenkaan tyytynyt silloinkaan perinteiseen puhallinorkesterin materiaaliin kuten marsseihin, vaan pyrkii Nyyssösen sanojen mukaan vivahteikkaampaan ilmaisuun. Tällaisia kappaleita mainittakoon Myrskyluodon Maija. Orkesteri soittaa myös paljon latinalais-amerikkalaisia rytmejä, rock-tyyppistä musiikkia sekä kevyttä klassista. (Rantasalmella 10-vuotias puhallinorkesteri, 1989.)

Orkesterin alkuaikoina nuottien hankintaa helpotti myös kirjaston myötämielinen apu (10-vuotias puhallinorkesteri soittaa mitä haluaa, 1989). Nykyään yhdistyksen toiminnan ollessa

monimuotoisempaa, yhdistys hankkii kaikki nuotit Marja Ikonen toimesta (MI, 2009.) Esiintymistilaisuuksien luonne vaikuttaa siihen, mitä orkesteri soittaa:

Minä valitsen ohjelmiston, mutta joskus tosin joudun noudattamaan keikkatilaajan toiveita eli totta kai sitten ne keikat minne meitä tilataan, niin ne määrää myöskin sen. Että jos on työväenyhdistyksen juhla, niin soitetaan työväenmarsseja. Jos on itsenäisyyspäivän juhla, soitetaan sen henkistä musiikkia. Joulukonsertissa soitamme joulumusiikkia. (MI, 2009.)

Marja Ikonen puoliso Janne Ikonen on edistänyt huomattavalla panoksella Rantasalmen puhallinorkesterin toimintaa. Ikonen on opiskellut musiikkia Jyväskylän konservatoriossa, Jyväskylän yliopiston Musiikin laitoksella sekä Sibelius-Akatemiassa. Hän on toiminut monipuolisena muusikkona, säveltäjänä ja opettajana vaikuttaen vahvasti viime vuosina myös Rantasalmen kulttuurielämään. Puhallinorkesterille säveltämiseen erikoistunut Ikonen on kartuttanut orkesterin ohjelmistoa sopivan tasoilla teoksilla. Harvalla puhallinorkesterilla on yhtä hyvää mahdollisuutta olla näin läheisessä yhteydessä säveltäjän kanssa, joka tuntee orkesterin vahvuudet ja heikkoudet. Ikonen sävellyksistä tärkeimmäksi on muodostunut vuonna 2008 valmistunut orkesterin tunnusmarssi ”Tornado”, mikä on nimetty puhallinorkesteriyhdistyksen omistaman musiikki- ja teatterisalin mukaan. Myös kapellimestari Marja Ikonen on toiminut aktiivisena alkeispuhallinorkesterisäveltäjänä ja on sovittanut paljon kappaleita eritasoisille puhallinorkestereille. Ikonen sävellys- ja sovituspäns on valtakunnallisesti merkittävää ”puhallinpiireissä”.

4.3.9 Kulttuuriyhteistyö paikallisten tahojen kanssa

Rantasalmella toimiva yhteistyö eri tahojen, kuten lukion, peruskoulun, kansalaisopiston ja puhallinorkesteriyhdistyksen kesken ihmetyttää Nyyssösen mukaan ihmisiä, kun hän kertoo siitä muualla Suomessa. Yhteistyö on olennaisin asia musiikkitoimintaa Rantasalmella. Jos tätä saumatonta yhteistyötä ei olisi, niin moni asia olisi jäänyt tekemättä ja hankkimatta. (RN, 2008).

Yhteistyön siivin on myös järjestetty pari musiikkileirikouluja kouluaikana, johon oppilaat ovat saaneet osallistua kouluaikana ja opetuksessa on ollut apuna koulun kerhotunnit. Yhteistyötä koulujen kanssa on helpottanut se, että entinen lukion rehtori, Seppo Väättäjä, sekä nykyinen yläasteen rehtori, Josi Mikkilä, ovat molemmat toimineet orkesteriyhdistyksen puheenjohtajina. (RN, 2008.)

Puhallinorkesterin avulla on perustettu Rantasalmen musiikki- ja kesäteatteriyhdistys. Näytelmien orkesterit ovat käytännössä katsoen koostuneet puhallinorkesterilaisista. Kirjaston kanssa tehtiin etenkin 1980- ja 1990-luvuilla paljon yhteistyötä. Yhteistyö oli hieman yksipuolista, mutta auttoi kuitenkin rantasalmelaisen kulttuurin kehityksessä. Kirjasto hankki orkesterille nuotteja ja saumaton yhteistyö kulttuuri- ja opetussektorilla kukoisti. Nyysönen pitää tätä yhteistyötä sellaisena voimana, että sitä ei tapaa kovin monessa paikassa. (RN, 2008.)

Puhallinorkesteri on antanut rantasalmelaiselle kulttuuri-ilmapiiirille oman lisänsä tekemällä puhallinmusiikkia tutuksi. (Innanen & Nyysönen, 1984.) Puhallinorkesteri on esimerkiksi ollut esiintymässä lähes kaikissa Rantasalmella järjestetyissä juhlavammissa ja normaalista poikkeavissa tapahtumissa (Mikkilä, 1999). Näin voidaankin todeta, että puhallinorkesteri on Rantasalmella erittäin mittava kulttuurin tuottaja.

4.3.10 Soittajat aktiivisina nuorisoteatterilaisina

Pitkäjänteinen musiikkikasvatustyö mahdollisti musiikkiteatteritoiminnan käynnistämisen 1990-luvun alussa. Puhallinorkesteriyhdistyksen alaisuuteen perustettiin vuonna 1994 nuorisoteatterijaos. Huhtikuussa 2009 sai ensi-iltansa 23. musikaali, joka on toteutettu yhteistyössä kansalaisopiston, lukion ja peruskoulun kanssa. (Toimintakertomukset 1994–2009.)

Aluksi musikaalien ajatuksena oli tuoda laajempaa näkemystä ja monipuolisuutta orkesterin toimintaan. Musikaalit olivat alun perin tarkoitettu ainoastaan soittajille ja lähes kaikki soittajat osallistuivatkin musikaalien tekemiseen. Orkesterin tavoitteita löysättiin, koska soittajat olivat niin innoissaan musikaaleista. Soittoharjoittelu jäi toissijaiseksi seikaksi ja musikaaleista tuli todella suosittuja. Orkesterin jatkuvuuden turvaamiseksi, oli ehto, että musikaalit ovat syventävä kurssi, johon voi päästä ainoastaan, jos on soitonopiskelija. (RN, 2008.)

Pikku hiljaa musikaaleista tuli niin suosittuja, että lapsetkin halusivat ruveta tekemään niitä. Siinä vaiheessa Nyysönen jousti ja lapsia pääsi musikaaleihin, vaikka he eivät soittaneetkaan mitään instrumenttia. (RN 2008.) Molempien kapellimestareiden näkemyksen mukaan musikaaleissa pääsee helpommin esille ja tulee kokemuksia omasta osaamisesta. Soittaminen on paljon pitkäjänteisempää puuhaa ja vaatii paljon työtä ennen kuin taitoa kertyy. (MI, 2009, RN, 2008.) Tästä johtuen juuri musikaaleista tuli suosittuja.

Nuorisoteatterilla on vahva side Rantasalmen lukioon. Musiikkiteatterilinja perustettiin, kun musikaalit haluttiin saada lukion kursseiksi (RN, 2008). Edelleenkin lukio osallistuu musikaalin kuluihin. Lukio maksaa laulutunnit ja musikaaliorkesterin sekä tukee muutenkin toimintaa (MI, 2009.) Musikaalien alkuaikoina 1990-luvulla pojista ei ollut ikinä pulaa eikä orkesterin ulkopuolisia juuri tarvittu näyttelemään. Nyyssösen mukaan ”henki oli vähän semmonen silloin, että orkesterin jätkät, jotka ei soittanu bändissä, niin ne oli lavalla ja silleen niitä poikia sai mukaan”. Nyyssösen aikana bändiin kutsuttiin soittajaksi. Myös roolit täytettiin sillä perusteella, kuka olisi sopivin henkilö. (RN, 2008.)

Nykyään musikaalien tekeminen ei edellytä orkesteritaustaa ja molemmat harrastukset ovat tasapainossa keskenään. Jotkut soittajat soittavat orkesterissa ja jaksavat silti käydä kolme kertaa viikossa nuorisoteatterin harjoituksissa. Näyttelijöillä on tanssiharjoitukset, lauluharjoitukset ja näytelmäharjoitukset. Musikaaliorkesterilaisten kappaleet ovat sen verran vaikeita, että soittotaustaa taas täytyy olla entuudestaan. Lähes kaikki soittajat ovat opiston tai orkesterin soittajia. (MI, 2009.)

4.3.11 Yhteisöllisyys

Orkesteriyhteisö mahdollistaa yhteen hiileen puhaltamisen. Soittajien mukaan orkesterissa on hyvä yhteishenki. Kaverisuhteita syntyy, eikä menoa haittaa, vaikka joukossa on eri-ikäisiä ja eritasoisia soittajia. Kaikkia orkesterin soittajia arvostetaan.

Orkesterissa oli minusta huippuhyvä yhteishenki. Oli tosi hienoa, että orkesteri aika intensiivisenä ja vapaa-aikaa vievänä harrastuksena kokosi yhteen eri-ikäisiä ihmisiä, joista tuli kavereita keskenään. Itse ainakin näin orkesterin isona kaveriporukkana, jossa kaikki olivat arvostettuja iästä ja koulusta huolimatta. (A1.)

Meillä oli hyvä jengi siellä silloin, ja vaikka oli eri-ikäistä porukkaa niin silti oltiin yhdessä mukisematta (B9).

Upeeta oli tietty kans, että orkesterissa oli paljon eri ikäisiä soittajia... Luontevaa yhdessäoloa, kohtaamista ja harrastamista eri ikäisille. (C3.)

Pääosin yhteishenki on koettu positiivisena. Kuitenkin eräs soittajista muistelee, että hän ei aina muistanut eri-ikäisten soittajien yhteistyötä lämpiminä. Hän yritti kuitenkin itse korjata tilanne ollessaan kokeneempi soittaja. Itseä vanhempien harrastajien kanssa soittaminen oli kuitenkin hienoa.

Muistan, että itse ollessani nuorempi, tuntui, että kaikki "isommat" eivät ottaneet mukaan porukkaan ja yritin sitä korjata sitten omalta kohdaltani siinä vaiheessa, kun itse olin niitä "isoja". Ainakin jollakin tasolla kuitenkin kaikki olivat siinä samassa veneessä ja jotenkin yhteistyössä keskenään. (A1.)

Pääsin isojen tyttöjen väliin istumaan ja soittamaan just niitä biisejä, mitä oli aina kaiholla kuunneltu ja aateltu "en ikinä osaa soittaa noin hyvin." Sit sitä yhtäkkiä olikin niin iso soittaja, eikä ne kaikki biisit olukkaan vaikeita! (B4.)

Hieno tunne, kun pääsi hirmu nopeasti A-orkesteriin ja oli jännää soittaa, kun kaikki oli vanhempia (B7).

Mieleen ovat painuneet yksittäiset eri henkilöt. Orkesterissa on hauskoja ihmisiä, joiden kanssa on koettu yhdessä paljon erilaisia asioita. Yksinkertaisesti yhteenvedettynä voidaan sanoa, että kaverit orkesterissa ovat erittäin tärkeitä.

Kuulostaa hienolta, mutta on totta, että sellainen me-henki ja kaveriporukan saaminen puh. orkasta on jäänyt mieleen (A6).

Massiivisen hauska porukka (A9)!!

Mieleen on jäänyt myös erilaisia henkilöitä - kavereita, ystäviä, tuttavita - joihin sitten liittyy erilaisia muistoja (B2).

Mieleepainuvaa on myös orkesterin sosiaalinen puoli, paljon kavereita ja mukavaa tekemistä yhdessä (B6).

Parasta varmasti oli se, kun sai olla kavereiden kaa (B7).

Mä olin orkassa niin pitkään ja kaikki lähimmät kaveritkin oli orkassa, että se on ollut siinä mun kasvamisessa mukana koko ajan (B9).

Orkesterilaisia pidetään hauskana ja huumorintajuisena porukkana. Lystiä on pidetty sekä soittaen että laulaen niin harjoituksissa kuin leireillä ja ulkomaanmatkoillakin. Bussimatkoilla ovat tiivistäneet orkesteriyhteisön me-henkeä entistä paremmaksi.

[Leireillä] yöt valvottiin hyvän huumorin parissa ja orkkabiisejä yhdessä laulaen (oikeasti paljon hilpeämpää kuin miltä kuulostaa, varsinkin kun mukana on ainakin yksi tuubisti ja ykköshuilu) (A2).

...ja kaikki hölmöt jutut harjoituksissa (A5).

Olin sektiotoverini kanssa samassa perheessä, ja matkan aikana meistä tuli hyviä ystäviä (B6).

Kaikki bussimatkat keikoille yms. Varsinkin silloin kun on laulettu vanhoja orkesteribiisejä! Möly oli kertakaikkiaan riipivä mutta meininki sitäkin parempi. (A9).

Aina matkoilla yhteisöllisyys kulminoituu (B6).

Orkesterilaiset ovat päässeet tekemään yhteistyötä myös muiden kuin oman orkesterin muusikoiden kanssa. Joskus myös vierailevat kapellimestarit ovat jääneet mieleen.

Viron ja Latvian kiertue oli upea kokemus. Oli hienoa soittaa yhdessä eestiläisten muusikkojen kanssa ja esiintyä erilaisissa paikoissa, kuten marssia Pärnun katuja pitkin. (A7.)

...Virolaisen kapellimestari Heiki Vaharin vierailut (koska silloin soitettiin tavallista parempia biisejä) (B10).

Omassa sektiossa on ollut aina hauskaa.

Instrumenttitovereiden lennokkaat jutut soittelun lomassa ovat säilyneet mielessä (B1).

...oli niin huiput sektiokamut (B6).

Juuri yhdessä tekeminen on ollut tärkeää orkesterissa.

Ehkäpä treenien yleisfiilis oli mukavan rento ja yhdessä tekemisen meininki tärkeää. Ehkä ne orkesterin sosiaaliset ympyrät muodostuivat itselleni tärkeimmiksi jutuiksi, kun asiaa näin vuosien päästä muistelee. (B1.)

Myös se yhteisöllisyys, yhteishenki ja samaan hiileen puhaltamisen tunne mikä Torniksella vallitsi on mieleen jäänyt (B2.)

Tunnelmaa ja yhteishenkeä kuvaillaan rennoksi, hauskaksi, huumoripitoiseksi ja hienoksi. Mukava tunnelma ei kuitenkaan estä hyviä suorituksia ja tavoitteellisuutta. Ryhmässä oli myös helpompi jännittää esiintymisiä.

Orkesteritreeneistä on jäänyt mieleen sellainen yleinen tunnelma (B4).

Harjoituksissa on ollut hieno tunnelma, rento ja huumoripitoinen mutta ei mikään löysä ja kunnianhimon ton (A7).

Niissäkin [harjoituksissa] oli rento, hauska ja hieno yhteishenki (B3).

Oli hauska jännittää, kun jännitys ryhmässä oli kuitenkin lievempi (B7).

Yhdessä tekeminen on ollut muutakin kuin musiikin tekemistä. Orkesteritoimintaa varten tarvittiin rahaa, jonka keräämiseen myös orkesterilaiset osallistuivat.

Orkkakavereiden kanssa oli esim. mukava kerätä rahaa yhteistä Saksan matkaa varten. Erityisesti tonttu- ja varsinkin tiernapoikakeikat lukuisissa pikkujouluissa ovat jääneet muistuvasti mieleen. (B3.)

Orkesterista on jäänyt vanhoille soittajille sekä kavereita että tärkeitä sosiaalisia taitoja sekä aitoja ystävyysuhteita. Lisäksi orkesterissa on opittu tekemään töitä ja musiikkimaku on laajentunut. Muiden soittajien kanssa sai olla oma itsensä.

Orkesterista on jäänyt paljon hyviä ystäviä ja monia mukavia kavereita aina nykyhetken saakka (B3).

Orkesteriharrastuksen parasta antia soittotaidon lisäksi onkin yhteishengen tekeminen ja sen ylläpitäminen. Niistä on ollut paljon hyötyä myöhemmissä elämän vaiheissa tiedostamatta sitä juuri sillä hetkellä. (B3.)

Musiikkimaun ilahduttavan laajenemisen lisäksi lapsi- ja teiniminä sai orkasta paljon elämässä yleisesti tarvittavia taitoja: sosiaalisuutta, itsevarmuutta, jännityksen sietokykyä, oppi roudaamaan narisematta (siis tekemään "työtä"), kurinalaisuutta, pitkäjänteisyyttä ja ihan oikeasti pidän myös suurella arvossa sitä, että tutussa orkkaporukassa sai myös mokailla... (B9.)

Soittajat ovat ylpeitä puhallinorkesteritaustastaan.

Yleisesti ottaen siis kivaa oli ja yhä oon iloinen ja ylpeä puhallinorkkataustastani (B9)!!

4.4 Toiminnan muodot

4.4.1 Musisointi

Kuinka olennaisessa osassa musiikki ja musisointi on orkesteritoiminnassa? Onko olennaista vain yhdessä tekeminen vai onko musiikin itseisarvolla ja sen antamalla ilolla mitään merkitystä? 1990- ja 2000-luvun soittajille musiikki on ollut olennaisessa roolissa. 1990-luvun soittajista viisi (n=9) ja 2000-luvun soittajista seitsemän (n=10) muistelee musiikkia itsessään. 1980-luvun kolmesta soittajasta kukaan ei mainitse soittamisen iloa tai tuskaa.

Orkesterilaisille on jäänyt mieleen monenlaisia muistoja koskien soittamista. Oma paikka orkesterista täytettiin mallikkaasti. Harrastukselta ei kuitenkaan vaadittu ammattimaisuutta ja soittajat saivat turvallisen paikan epäonnistumisiin. Kokemukset omasta osaamisesta ja vastuusta, joka orkesterissa on annettu, ovat tärkeitä onnistumisen elämyksiä jokaiselle soittajalle. Etenkin viimeisimpänä orkesterissa soittaneet 2000-luvun soittajat muistelevat musisoinnin iloa.

Orkesteritoiminta antoi tosi paljon merkitystä ja tärkeydentunteita. Siinä oli sellainen oma erityisala, jonka osasi hoitaa rutiinilla ja taidolla. Kuitenkin oli vapaus olla vajavainen, koska se oli harrastus ja soittamista ja kaikkea vasta opeteltiin. (A1.)

Hienoin muisto koko hommasta on kuitenkin se, että ensimmäisen kerran leirin jälkeen ajattelin että hei, minähän olen aika hyvä tässä musiikkijutussa ja tämä on mukavaa. Että pitäisiköhän tähän panostaa ihan enemmänkin ja voisko tätä tehdä jopa työkseen. (A2.)

... tietty vastuu omasta soittamisesta, stemmojen osaamisesta keikoilla. Joskus mentiin ääri rajoilla, mutta jotenkin aina selvittiin ja etenkin leirit vei soittotaitoa eteenpäin. Jos jokin kappale alkoi mennä hyvin tunsu todellista onnistumisen riemua. (A6.)

... yhdessä biisissä oli vaikea (ainakin minulle vaikea) kiihdytys, jota jouduin treenaamaan yksin koko muun, oudon orkesterin katsellessa ja kuunnellessa kriittisesti. Kerran se onnistui, kenraaliharjoituksessa, ja tuntui todella hyvältä. Itse keikallahan tuo kohta meni taas käsille, mutta todistinpahan itselleni että se oli mahdollista ;). (A10.)

Aina soittaminen ei ollut kivaa ja soittomotivaatio on kärsinyt. Useat pääsivät kuitenkin tällaisesta vaiheesta ylitse. Joskus soitto ei muuten vaan kulkenut.

Soittomotivaatio oli ollut melko nolliissa koko vuoden ja kävin orkesterissakin melkein pakotettuna (A2).

Biisi oli hyvä, mut mun soitto ei ollu ihan mahtavinta (B4).

Motivaatiota kasvatettiin muun muassa leireillä. Leireillä musisoinnista teki kivaa teki sen monipuolisuus, bändisoittimet ja lisääntyneet improvisointimahdollisuudet.

Orkesteriharjoitusten lisäksi oli bändisoittoa, mikä oli todella mukavaa, yöt ja jossain illan yhteissoittelussa pääsin vähän "jamittelemaankin" ensimmäistä kertaa ikinä (A2).

Silloin sai ensimmäistä kertaa soittaa minulle muuten harmittavan harvinaisessa Big Band -kokoonpanossa, vieläpä itseään vanhempien ja parempien soittajien joukossa, ja jopa joutui/sai improvisoida, vaikkakin improvisaatiotunnit menivät enemmänkin japatteluksi. (A3.)

Orkesterikavereiden kanssa ei ainoastaan soitettu, vaan myös laulettiin.

...valvottiin hyvän huumorin parissa ja orkkabiisejä yhdessä laulaen (oikeasti paljon hilpeämpää kuin miltä kuulostaa, varsinkin kun mukana on ainakin yksi tuubisti ja ykköshuilu) (A2).

Soittaminen on kuulostanut orkesterilaisten mukaan hyvältä. Aina se oma ala ei kuitenkaan löytynyt puhallinorkesterimusiikista, mutta orkesteritausta loi hyvän pohjan monelle muullekin musiikin alalle. Harrastaminen puhallinorkesterissa mahdollisti joillekin myös tulevaisuuden musiikinammattilaisina.

Konsertissa tajusin, kuinka hienolta soitto kuulosti (A7).

Välillä saattoi tosin nauttia musiikistakin, vaikka täytyy nyt myöhemmin tunnustaa, ettei minusta puhallinmusiikin ylintä ystävää ikinä tullut (B1).

Vahvasti samalla tiellä tässä ollaan kuin 14-vuotiaana ikenet hajalla, vaikka ei minusta pasunistia tullutkaan. Suukappaleongelmat ja slide-tekniikan kanssa taistelu vaihtui jossain vaiheessa klarinettilauluun ja harrastaminen ammattipintoihin. Mutta en usko että ilman tuolla leirillä, ja yleensäkin puhallinorkesterissa koettuja musisoimisen ja musiikin iloa olisin tällä tiellä. (A2.)

Soittajat muistelevat erityisesti joitakin mieleenpainuneita kappaleita. Soittamisesta saatiin myös onnistumisen elämyksiä.

Kirkkokonsertissa oli upeaa vetää Farandole, viimeksi Euromusassa aloittaa Carmina Buranalla. Ilmeisesti tykkään mahtipontisista biiseistä. (A7.)

Kappaleet antoivat musiikillista haastetta soittajille. Joskus päästiin improvisoimaankin.

Hienoja kokemuksia oli oppia jotain stemmoja ja varsinkin luriusjuttuja, kun aluksi oli varma ettei niistä selviä koskaan (B7).

Usein piti soittaa jotain mihin taidot ei viel ihan riittäny, mut kai siin oppii (B5).

...ensimmäinen improsoolo fonilla orkan säestämänä viime talvena (A4).

Mitä siinä orkesterisoitossa oikeastaan sen ihmeellisempää on, kun että soittaminen oli vaan itsessään niin kivaa! Joillekin se tosin jäi sivuseikaksi, mutta soittoharrastus jatkui, koska orkassa oli muuten niin mukavaa.

Soittaminen oli tosi kivaa (B5).

...parasta varmasti oli se, kun sai olla kavereiden kaa ja soittaa paljon (B7).

Myönnettäköön, että soittaminen jäi omalla kohdallani usein aivan sivuseikaksi - perjantai-illan orkkatreenit oli kuitenkin ihan superia (B9).

4.4.2 Viikoittaiset harjoitukset

Harjoituksissa on ollut hieno tunnelma, rento ja huumoripitoinen mutta ei mikään löysä ja kunnianhimon (A7).

Olenlaisin osa orkesteritoiminnan toteuttamista on viikoittaiset harjoitukset. Kaksi (1980-luvulla soittaneesta muistelee erityisesti harjoituksia. Toisen mielestä ne olivat jopa puhallinorkesteriuran huippuhetkiä (C3). 1990-luvun orkesterilaisista yhdeksän mainitsee harjoitusten olevan mieleenpainuneita. Muisteluissa kerrotaan treenien tunnelman olleen mukavan rento ja yhdessä tekemisen meiningin tärkeää. Orkesteriharjoituksista muisteltiin myös taukoja ja kavereiden kanssa yhdessäoloa. 2000-luvun soittajista 5 muistelee viikoittaisia treenejä.

1980- ja 1990-luvulla orkesteriharjoitukset kestivät 1,5 tuntia. Viime vuosina A-orkesterin viikoittaiset harjoitukset ovat kestäneet 120 minuuttia. Pienemmillä soittajilla harjoitukset ovat aina olleet lyhyempiä kuin A-orkesterilaisilla. (Toimintakertomukset 1979–2009.) Suurin osa orkesterilaisista on soittanut kaudella, jolloin viikoittaiset harjoitukset olivat perjantai-iltaisina. Neljä soittajaa muistelee erikseen perjantai-illan harjoituksia muistelmissaan. Yhden soittajan mukaan harjoitusaika saattoi vaikuttaa joihinkin niin, että he lopettivat sen takia soittamisen.

Mua ei myöskään haitannut viikkoharjoitusten ajankohta, joka siihen aikaan oli perjantai-ilta. Teini-iässä se taisi joihinkin puhaltajiin vaikuttaa jopa niin, että soittoharrastus jäi, koska perjantai-illalle tuli muuta puuhaa. (B3.)

Orkesteritreeneistä on jäänyt mieleen sellainen yleinen tunnelma: porukka jaksoi istua paikoillaan aika hyvin, vaikka koko ajan piti oottaa milloin ite pääsee soittamaan. Ja treenit oli vielä perjantaisin! Ihmettelen edelleen, miten kaikki teinit jaksoi soittaa rauhassa, ku oli kaikki pe-menot ja muut... (B4.)

4.4.3 Leirit

Kyllä ne on ihan a ja o (RN 2008).

Kesäleirit ovat kuuluneet orkesterin historiaan olennaisena osana harjoitustoimintaa. 1980-luvulla Rantasalmella järjestettiin kesäleiri kaikki muina vuosi paitsi 1984 ja 1989. 1990-luvulla kesäleirejä ei ollut kuin vasta vuonna 1999, mistä lähtien leiriä on ollut jälleen aktiivisesti joka vuosi vuotta 2002 lukuun ottamatta. (Toimintakertomukset 1979–2009.) 18 (n24) muistoja kirjoittanutta soittajaa mainitsee leirit mieleenpainuneina kokemuksina.

Ensimmäinen leiri järjestettiin Risto Nyysösen ja savonlinnalaisen Reijo Polan yhteistyön tuloksina vuonna 1980. Puhallinmusiikkielämää oltiin siinä vaiheessa perustamassa ja elvyttämässä molemmilla paikkakunnilla. Aluksi organisaattorit tekivät kaiken kahdestaan.

Nyysösen muistelee leirejä mukavina aikoina, mutta kovin työläinä. Nyysösen kertoo valvoneensa yöt ja opettaneensa päivät koko leirin ajan. (RN, 2008.)

1980-luvun kesäleirit järjestettiin Kolkonniemen leirikeskuksessa Rantasalmella. Leireille osallistui soittajia rantasalmelaisten lisäksi myös Savonlinnasta, Sulkavalta, Puumalasta, Juvalta ja Punkaharjulta, Ruokolahdelta ja Mikkelistä. Useimmiten leireillä oli keskimäärin 40 soittajaa. Opettajat hankittiin lähialueilta, kuten Savonlinnasta, Mikkelistä ja Kuopiosta. (Toimintakertomukset 1980–1988)

Vuonna 1984 leiriä ei järjestetty lainkaan. Tämä oli ennustettavissa jo edellisenä vuonna, kun kesäleiri 1983 herätti keskustelua leirien tulevaisuudesta. Tilanne ei opettajien mukaan ollut kovin valoisa. Mikkelin läänin taidetoimikunta ei tukenut leiriä eikä myöskään mikään muu kunta kuin Rantasalmi, vaikka osanottajia oli viideltä eri paikkakunnalta. Reijo Polan antaman haastattelun mukaan päättäjät eivät arvosta leiriä. Hän piti viiden päivän leiriä myös aivan liian lyhyenä, koska leirin aikana soittajat eivät ehdi muodostaa varmuutta, jotta opittu asia menisi varmasti oikein. Lisäksi puhallinsoittajien kipeytyvät suut eivät ehdi palautua viidessä päivässä. Kun omaa kesäleiriä ei järjestetty, osallistui kuusi Rantasalmen puhallinorkesterin soittajaa sinä vuonna Leppävirralla järjestetyille valtakunnalliselle puhallinleirille. (Puhallinmusiikkipauhasi Kolkonniemessä, 1983, Toimintakertomus 1984.)

Seuraavan vuoden (1985) leiri jouduttiin pitämään supistettuna eikä leirien tulevaisuus näyttänyt hyvältä. Avustuksia leirille saatiin liian vähän. (Toimintakertomus 1985.) Leirin järjestivät kansalaisopisto ja Suomen Maaseudun Sivistysliitto yhteistyössä puhallinorkesteriyhdistyksen kanssa. Taidetoimikunnalta ei saatu apurahaa. Risto Nyysösen mukaan tavoitteena oli edelleenkin saada kymmenen päivän leiri, mutta taloudellisista syistä siihen ei ole vielä päästy. (Kolmonen, 1985.)

Vuoden 1987 kesäleirillä oli siihen mennessä ennätysmäärä oppilaita, 49 soittajaa. Nyysösen mukaan näin isolla porukalla oli jo aika ahdasta Kolkonniemessä. Kuitenkin leirille olisi kaivattu lisää matalia vaskia, kuten pasuunoita. Leiriläiset saivat osallistua myös huoltopuoleen; heitä tarvittiin muun muassa pääemäntä Kaija Piispan tiskausapuna sekä siivoamishommissa. Nuoret jaksoivat valvoa myöhään, mikä ei Nyysösen mukaan ollut mikään ongelma, vaan ennemminkin jokakesäinen ilmiö. (Kolkonniemi soi taas, 1987.)

Vuonna 1988 järjestettiin viimeinen varsinainen kesäleiri ennen pidempää taukoa. Ensimmäistä kertaa leirille mahtui ainoastaan rantasalmelaisia opiskelijoita. Puhallinleirillä työskenteli 50 oppilaan kanssa seitsemän opettajaa ja 4 muun henkilökunnan edustajaa. (Toimintakertomus 1988.)

Kymmenenvuotias puhallinorkesteri järjesti perinteisen kesäleirin tilalle puhallinmusiikin leirikoulun, johon osallistuivat lähes kaikki orkesterin nuoret soittajat. Leiriläisiä oli yhteensä 55. Järjestelytahoina orkesteriyhdistyksen lisäksi olivat koulutus- ja nuorisolautakunta sekä kuntakansalaisopisto. Leiri toteutettiin Kommervenkissä 17.-21.8.1989. (Toimintakertomus 1989.)

Kaikki muistelmia lähettäneet 1980-luvulla soittaneet pitivät leirejä mukavina tapahtumina, vaikkakin leirit lyhensivät kesäloman pituutta (C1, C2). Leireillä myös sattui ja tapahtui, ja soitinvahingoitakaan ei säilytty. Esimerkiksi kerran eräs mikkeliäinen soittaja tiputti arvokkaan tuuban rantakivikkoon (C2.)

Leiriperinne katkesi välissä kymmeneksi vuodeksi. Koska Risto Nyysönen oli orkesterin kantava voima, ottaa hän vastuun tästäkin itselleen. ”Loppu vähän voimat niitten vetämiseen, niin ne jäi sitten”, kertoo Nyysönen (RN, 2008). Huonon leiritilanteen tuli pelastamaan orkesterin oma kasvatti Maija Juntunen. Vuonna 1999 järjestettiin jälleen kesäleiri Kolkonniemessä viiden musiikinammattioiskelijan voimin (Toimintakertomus 1999).

Soittajat muistavat etenkin 1990- ja 2000-luvun taitteen leirit erikoisen hyvin. Leirejä järjestettiin vuosina 1999–2001 Kolkonniemessä. Silloin myös Ikosen pariskunta sai ensikosketuksensa paikkakunnalle. Leirien hauskuuteen on vaikuttanut muun muassa se, että siellä on toiminut perinteisen puhallinorkesterin lisäksi muitakin kokoonpanoja, joissa soittajat ovat saaneet soittaa. Etenkin bändisoitto ja nuoret opettajat ovat olleet tärkeitä nuorille orkesterisoittajille. Kaksi soittajaa muistelee, että Maijan järjestämät leirit olivat ihan parhaita, varsinkin kun niillä oli nuoria, huikeita ja komeita opettajia (B4, B8.) Eriäinen yhteissoitto on jäänyt useiden mieleen. Eräs soittaja muistelee, että ”jossain illan yhteissoittelussa pääsin vähän ”jamittelemaankin” ensimmäistä kertaa ikinä” (A2). Kahden soittajan mieleen ovat jääneet big band –kokoonpanot leireiltä.

Silloin sai ensimmäistä kertaa soittaa minulle muuten harmittavan harvinaisessa Big Band -kokoonpanossa, vieläpä itseään vanhempien ja parempien soittajien joukossa, ja jopa joutui/sai improvioida (A3).

Vuonna 2002 puhallileiri ei toteutunut osanottajien vähyiden vuoksi. Kesäleiri saatiin kuitenkin taas pystyyn seuraavana vuonna Ikosen pariskunnan jo muutettua paikkakunnalle. Tällä kertaa leiri järjestettiin uusissa maisemissa ja kesäleirit järjestettiin Voinsalmen koululla vuoteen 2005 saakka. (Toimintakertomukset 2002–2005.) Vuodesta 2006 lähtien orkesterin kesäleiri on järjestetty Hotelli Ruusuhovissa heinä-elokuun vaihteessa (Toimintakertomukset 2006–2009).

Soittajien mukaan leireillä oli tärkeää olla yhdessä kavereitten kanssa päivät ja yöt. Väsymystä oli havaittavissa loppuviikolla, kun leiriläiset eivät enää oikein jaksaneet soittaa. Yhdessä-olo oli kuitenkin mutkatonta, eikä ongelmia syntynyt. ”Yöt valvottiin hyvän huumorin parissa ja orkkabiisejä yhdessä laulaen”, mainitsee soittaja (A2) esimerkkinä. Myös se, että eri orkesterit ovat olleet samalla leirillä, on vaikuttanut leirien viihtyvyyteen. Leireistä parasta teki se, että siellä sai olla kavereiden kanssa ja soittaa paljon (B8). Nyssösen mukaan soittajat eivät oikein jaksaneet soittaa loppuviikosta. Valvomisesta huolimatta leireillä ei ollut ikinä mitään ongelmia. (RN 2008). Leirillä soittajien päivät olivat pitkiä. Ansatsin ollessa vielä kesälomalla, suun kanssa voi tulla ongelmia tiukan treeniputken koittaessa. Eräs soittaja muistelee viikon soittelusta rajulla tekniikalla aiheutuneet haavat suun sisällä, koska suukappale painoi hampaita hiukan liian lujaa (A2).

Kaksi soittajaa kohottaa leirin tärkeimmäksi puhallinorkesterista jääneeksi muistoksi. Toiselle heistä leiri on toiminut myös motivaattorina ammattiopintoja varten. Hän uskoo, ettei olisi ilman kesäleiriä jatkanut soittoharrastustaan.

Soittomotivaatio oli ollut melko nollassa koko vuoden ja kävin orkesterissakin melkein pakotettuna. Leirillekin menin pitkän hampain. Mieleen jäi se, miten mukavaa soitto yhtäkkiä oli... Hienoin muisto koko hommasta on kuitenkin se, että ensimmäisen kerran leirin jälkeen ajattelin että hei, minähän olen aika hyvä tässä musiikkijutussa ja tämä on mukavaa... En usko että ilman tuolla leirillä, ja yleensäkin puhallinorkesterissa koettuja musisoinnin ja musiikin iloa olisin tällä tiellä. (A2.)

Kapellimestarit pitävät leirejä tärkeinä myöskin musiikillisen edistymisen takia. Ikosen ja Nyssösen mukaan kesäleiri vastaa lukukauden opintoja, jos ahkerasti soittaa (MI, 2009, RN, 2008). Leirit ovat tehokkaita, koska yleensä tulee soitettua monta tuntia päivässä. Myös yksi soittaja mainitsee, että etenkin leirit veivät soittotaitoa eteenpäin (A6.) Nyssösen lehtihaastatteluun annetun tiedon mukaan leiri nopeuttaa orkesterin tason nousua huomattavasti. Leiri on myös välttämätön taitojen säilymisen vuoksi. Moni soittaja ei kesälomien aikana innostu harjoittelemaan yksinään. (Puhallinleiri – musiikinopetuksen kolmas lukukausi, 1988.)

Leirin rahoitus on usein hoidettu niin, että orkesteriyhdistys järjestää leirin ja opisto maksoi opettajien palkat. Lisäksi nuorisotoimi on ollut mukana järjestelyissä. Orkesterilaiset maksavat myös pientä osallistumismaksua, jolla hoidetaan leirin kustannuksia. Nyyssönen näkee nykyisten leirien kustannukset päätähuimaavina ja ”voiton” tekeminen orkesteriyhdistykselle on mahdotonta, jollei leirimaksuja haluta nostaa todella paljon. Aiemmin saatiin esimerkiksi tilat Kolkonniemestä ilmaiseksi käyttöön. (RN, 2008.)

Kesäleirien lisäksi viikonloppukursseille ja -leireille on osallistuttu säännöllisesti. 1980-luvulla puhallinorkesterin soittajia harjoitteli lähes vuosittain niin Rantasalmen kuin lähialuekuntienkin, Juvan ja Savonlinnan, viikonloppuleireillä. 1990-luvun viikonloppuleireistä mainitsemisen arvoisia ovat vuosien 1993 ja 1994 leirit. Näitä leirejä kävi johtamassa Viron radion konserttiorkesterin konserttimestari, toinen kapellimestari Heiki Vahar. Toimintakertomusten mukaan leirejä tai kursseja ei ollut ennen seuraavaa Saksan matkaa 1997, jolloin pidettiin 5 päivän mittainen kurssi. 1990- ja 2000-luvun taitteessa oli vain yksittäisiä viikonloppuharjoituksia. (Toimintakertomukset 1980–2003.)

Säännölliset viikonloppuleirit alkoivat jälleen Marja Ikosen kaudella. Muutamana viimeisimpänä vuotena alkusyksyllä on järjestetty puhallinlauantai, johon soittajat ovat tulleet lähialueelta ja kouluttajana on toiminut valtakunnan tason huippukapellimestari. Lokakuun alkuun kuuluu olennaisena osana Ruskatrööttä-tapahtuma, jossa puhallinorkesteri on käynyt joka vuosi Ikosten muutettua paikkakunnalle. Kevätlukukaudella on toteutettu alueen kaksipäiväinen leiri, jossa harjoittelee kolme eri orkesteria. Lisäksi Rantasalmella järjestetään satunnaisia leirejä. Esimerkiksi keväällä 2008 järjestettiin Pasi-Heikki Mikkolan kuviomarssikoulutusta. Suomen talviolosuhteista johtuen koulutus järjestettiin vasta toukokuussa. (MI, 2009.)

Orkesteriyhdistyksen talkootyön huipentumana Rantasalmella järjestettiin 6.-8.10.2006 kymmenes Ruskatrööttä. Ruskatrööttään osallistui 260 nuorta soittajaa, heidän 30 huoltajaansa, kapellimestareita, ammattimuusikoita, työharjoittelussa olleita musiikinopiskelijoita, keskuskoulun henkilökuntaa sekä noin 100 talkoolaista. Yhteensä tapahtujan toimijoina oli yli 400 henkilöä. (Toimintakertomus 2006). Ruskatrööttä on perjantaista sunnuntaihin kestävä viikonloppuleiri ja se järjestetään aina Itä-Suomessa. Leirillä harjoittelee ja esiintyy 4-5 eritasoista orkesteria, joten harrastajat pääsevät soittamaan varmasti oman tasoisessaan orkesterissa. Orkestereja johtamaan tulevat valtakunnantason kapellimestarit vaihtuvat joka vuosi. (MI, 2009.) Juhlavuoden kunniaksi Rantasalmen Ruskatrööttä järjestettiin hieman normaalia

laajempaan ja juhlavampaan. Hyvin onnistunut tapahtuma toi myönteistä julkisuutta kunnalle ja myös ennalta asetetut konserttiyleisötavoitteet saavutettiin. Tapahtuman yhteydessä järjestettiin myös ns. Kippariklinikka, johon osallistui 25 kapellimestaria. Ruskatröötän järjestämistä Rantasalmella tukivat Suomen kulttuurirahaston Etelä-Savon säätiö, Rantasalmen kunta, Rantasalmen Osuuspankki, RaJuPuSu-opisto, Etelä-Savon taidetoimikunta, Itä-Savo sekä useat rantasalmelaiset yritykset. (Toimintakertomus 2006.)

Rantasalmen puhallinorkesterilaisilla on ollut mukavaa kotipaikkakunnan suurleirillä; kaksi soittajaa mainitsee Rantasalmella vuonna 2006 järjestetyn Ruskatröötän tärkeänä muistona.

Miksi puhallinorkesteri osallistuu nykyään aktiivisesti leireille muuallakin päin Suomea kuin pelkästään Rantasalmella? Kun kapellimestari ja soittajaporukka ovat kiinnostuneita tapahtumista, on niihin lähteminen helppoa ja kivaa (MI, 2009.) Lisäksi soittajat saavat hyvää koulutusta oppiessaan työskentelemään myös muiden kuin sen tutun ja turvallisen kapellimestarin kanssa ja näkevät samalla muualta tulevia eritasoisia ja -ikäisiä soittajia.

Et on aina hyvä, että välissä siellä edessä on joku muukin kuin minä tai Janne sanomassa niistä samoista asioista ja vähän erikseen asioista. Koska jokainen kapu kiinnittää vähän eri tavalla huomioon ja eri asioihin huomioon. (MI 2009.)

Nehän (soittajat) on hirveen hyviä kyllä, niin kuin A-orkassa nykyisessäkin aina on pikkusen päähän nousu joillain, kun on niin hyvä, mutta Ruskatröötä on ihan hyvä paikka tiputtaa niitä alas. Kyllä näin on, että melkein voi sanoa, että syksyllä, kun on aina alkanu tuolla, niin siellähän on hirmu hyviä soittajia. Ruskatröötän jälkeen on kaikki yhtä hyviä... Ne on sen verran vaikeita biisejä siellä ollu. Hyvä niin, esikuvat on kuitenkin erittäin tärkeitä. (RN, 2008.)

4.4.4 Esiintymiset

Noi kaikki keikat ja tapahtumat on ollu mieleenpainuvia, koska muistan ne niin selvästi. Yks tilanne kuiteski tulee mieleen ihan alkuajoina Seuralasta, oltiin siellä pienemmässä huoneessa, missä oli piano. Oli varmaan Vappukonsertti tulossa, koska Risto puhui meille "keikasta". Se vielä painotti, että tästä lähtien aina, kun meillä on esiintyminen, me lähdetään "keikalle". Siitä tuli sellainen tunne, et mehän ollaan oikeita soittajia! Sitä ku sitä sanaa pääsi oikeesti käyttämään; "Meillä on keikka!" Sitä oltiin niin ylpeinä :) Ehkä silloin kasvoi sellainen soittajan identiteetti! (B4.)

Esiintymiset ovat luonteva osa orkesterisoittoa ja täten myös oleellinen Rantasalmen puhallinorkesterin toimintamuoto orkesterin perustamisesta lähtien. Orkesteri on järjestänyt koko historiansa ajan omia konsertteja, kuten jo perinteiseksi muotoutuneita vappu- ja isänpäiväkonsertteja. Lisäksi orkesteri on esiintynyt ulkopuolisten järjestämissä tilaisuuksissa ja osallistunut valtakunnallisiin tilaisuuksiin. Rantasalmelaiset ovat myös esiintyneet Suomen lisäksi myös ulkomailla, mutta niihin palataan erikseen kappaleessa Kansainvälisyys. Koululaiskonsertit ovat toimineet useille ponnahduslautana ja soittoinnostuksen alullepanijana .

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen 5-vuotishistoriikissa mainitaan eräästä tilaisuudesta orkesterin alkuajoilta, jolloin orkesteri joutui jopa itse maksamaan päästäkseen esiintymään. Kuitenkin tilanne oli viiden vuoden aikana parantunut niin, että esiintymiskorvauksilla saatettiin jo osittain rahoittaa orkesterin toimintaa. (Innanen & Nyysönen, 1984.) Aina tuotos ei ole ollut korkeatasoista. 15-vuotishistoriikissa mainitaan orkesterin esiintyneen alkuaikoinaan Kansalaisopiston joulujuhlassa. Yleisön tehtävänä oli arvata kappale, jota orkesteri soittaa. Lähimmäksi pääsi ”Arkihuolesi kaikki heitä”, koska se oli joululaulu. Todellisuudessa orkesteri soitti ”Varpunen jouluaamuna”. (Väätäjä, 1994.)

Orkesteria on pyydetty esiintymään paljon kunnan sekä eri yhdistysten ja järjestöjen tilaisuuksiin. Vuoden 1980 toimintakertomuksen mukaan ”edistymisestä johtuen orkesteri on voinut ottaa vastaan useita esiintymispyyntöjä ja on itsekin järjestänyt monia tilaisuuksia.” (Toimintakertomus 1980) Muutamia vuosia eteenpäin toimintakertomus kertoo, että esiintymispyyntöjä on jouduttu jopa torjumaankin (Toimintakertomus 1982). Alkuaikoina omia tilaisuuksia olivat iltamat ja tanssit eripaikoissa. Lisäksi esiinnyttiin muun muassa äitienpäiväjuhlassa, perhekirkossa, maatalousnäyttelyssä, Rantasalmipäivien pääjuhlassa, itsenäisyyspäivän tilaisuuksissa ja eri kylien, järjestöjen ja yhdistysten joulujuhlissa. (Toimintakertomukset 1979–1989.)

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys on järjestänyt *juhlakonsertteja* viiden vuoden välein eli 30-vuotiaalle puhallinorkesterille niitä on ehtinyt kertyä kuusi kappaletta. Ainoaksi Seuralassa järjestetyksi juhlakonsertiksi jäi orkesterin 5-vuotiskonsertti huhtikuussa 1984. Puhallinorkesterin 10-vuotista taivalta juhlittiin 19.3.1989 Keskuskoulun juhlasalissa. Tällöin paikalla oli lähes 250 kuulijaa. (Toimintakertomus 1989.) Konsertin musiikillinen osuus kesti noin 50 minuuttia, jolloin orkesteri soitti yhdeksän erityylistä kappaletta (Rantasalmen lehti 31.3.1989). Marraskuussa 1994 järjestettiin Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen 15-vuotisjuhlakonsertti ja niihin liittyneet tanssiaiset Keskuskoulun juhlasalissa (Toimintakertomus 1994). 20-vuotista puhallinorkesteria päästiin juhlimaan omassa musiikki- ja teatterisali Tornadossa. Juhlakonsertti järjestettiin 21.11.1999 Tornadossa. (Toimintakertomus 1999.) 25-vuotiskonsertissa orkestereita kipparoi Keskuskoulun juhlasalissa 28.11.2004 Marja Ikonen. (Toimintakertomus 2004.) Orkesterin 30-vuotista taivalta juhlistettiin Keskuskoululla 17.10.2009. Konsertti oli historiallinen, koska silloin julkistettiin Rantasalmen puhallinorkesterin ensimmäinen levy. Konsertissa soittivat A-, B- ja C-orkesterit. Ohjelmisto sisälsi niin suomalaista kuin ulkomaalaistakin puhallinmusiikkia ja juhlakonsertissa kuultiin sekä nykyis-

ten että orkesteria ponnahtauslautanaan käyttäneiden soittajien soolokappaleita. (Rantasalmen puhallinorkesteri 30 vuotta, käsiohjelma, 2009).

Vappuaamun esiintymiset ovat kuuluneet puhallinorkesterin historiaan kautta aikojen. Puhaltajien ensimmäinen vappuesiintyminen vuonna 1978 oli siinä mielessä historiallinen, että orkesterilaiset joutuivat maksamaan pääsymaksun, jotta pääsivät esiintymään. Koko perheen perinteinen vappuaamu on siis syntynyt ideasta päästä esiintymään ilman erillistä maksua. Mieskuoro oli järjestänyt vappukonsertin ”Kallukassa” ja heti Nyysösen ensimmäisenä keväänä orkesteri yritti päästä soittamaan konserttiin. Ikävä kyllä järjestäjien mielestä soittajia oli liikaa ja koska pääsymaksu oli heidän ainut tulonlähteensä, niin he sopivat, että jos orkesterilaiset maksavat pääsymaksun, niin he pääsevät esiintymään. Orkesteri meni soittamaan konserttiin, mutta päätti, että seuraavana vuonna heillä on oma vappukonsertti Seuralassa vappuaamuna kello 10 (RN, 2008.) Ensimmäinen Rantasalmen puhallinorkesterin järjestämä koko perheen vappujuhla oli vuonna 1979. (Toimintakertomus 1988). Vapun juhlapaikkana toimi alusta lähtien Seurala, jonka jälkeen 1990-luvun puolivälissä konsertit siirtyivät luonnollisesti omaan musiikki- ja teatterihalli Tornadoon (Toimintakertomus 1996).

”Vappuaamun konsertithan oli ihan juhlaa ”(B9)

Vappuaamun konsertti on ollut luonteeltaan aina tekijöidensä näköinen. Risto Nyysösen mukaan ohjelma muotoutui vasta tilanteen mukaan. Ihanne löytyi teekkarivapun vietosta. Esiintymisen tarkoituksena ei ollut Nyysösen mukaan soittaa hyvin, vaan ennemminkin viihdyttää ihmisiä muilla keinoin. Nyysönen ei paljastanut etukäteen soitettavia kappaleita orkesterille, koska ei tiennyt niitä itsekään. Hänen mukaansa vappuna ei pyrittykään soittamaan kuin muutama kappale oikein ja muuhun ohjelmaan keksittiin kaikenlaista hyväntahtoista pelleilyä. Esimerkiksi joku kappale saatettiin soittaa ilman etumerkintää ja arvuutella yleisöltä, että mikä kappale oli kyseessä. Esiintymisessä ei ollut olennaista orkesterin taidokas soitto, vaan hauskanpito. (RN, 2008.)

Vappuna ovat perinteisesti esiintyvät kaikki puhallinorkesterit. Tapahtuma on ollut Nyysösen kaudella usein tärkeä juhla nuorimmille soittajille. Heistä on tehty virallisesti orkesterilaisia ja he ovat saaneet itselleen orkesteripinssit (Toimintakertomus 1993). Vappukonsertti liittyy myös monen muistoissa ensimmäiseen esiintymiseen orkesterilaisena. Kaksi soittajaa muistelee ensimmäistä esiintymistä lämmöllä. Ilmassa on ollut jännitystä ja onnistumisen elämystä, mikä on tehnyt ensiesiintymisestä myös mieleenpainuneimman kokemuksen.

Eka keikka Seuralassa vappuna on vaan jääny mieleen, koska meitä oli niin pieni orkesteri, eturivissä vissiin 6 soittajaa. Soitettiin "Maijal oli karitsa...." ja kaikki ne hullut pihinät ja kaikki. Silti se oli niin hienoa! (B4.)

(Mieleenpainunein kokemukseni on) ensimmäinen vappukonsertti ehdottomasti! Se hurja jännitys, että saatko ne kolme säveltä soitettua oikein, kun ihmiset kuuntelee. Ja jos hyvin menee saa Rantasalmen puhallinorkan merkin! Kyllä se sitten irtosi. Mieleen painuvaksi sen tekee se, että se oli ensimmäinen esiintyminen orkesterissa. (A6.)

Vappukonsertissa on ollut hauskaa oheisohjelmaa, jossa yleisö joutuu pistämään itsensä liioon. Yleisöön kohdistuvassa kilpailussa voi olla palkintona esimerkiksi pasuunasoolon soittaminen tai orkesterinjohtaminen seuraavassa kappaleessa taikka jotain muuta hyväntahtoista. Kuitenkin ohjelmaa oli aina sen verran suunniteltu, että tiedettiin tarkkaan, kuka voittaa palkinnon, jotta henkilö olisi tarpeeksi rohkea lähteäkseen siihen leikkiin, jotta ketään ei nolattaisi. (RN, 2008.) Marja Ikosen mukaan vappuaamun hauskuus löytyy kuitenkin pitkälti samantlaisia reittejä pitkin kuin aiemmin. Edelleen soittajien vanhemmille suunnitellaan pientä jäynää ja lisäksi ohjelmaan kuuluu perinteisesti arvontaa, ongintaa, tyhmiä juontoja sekä hassua musiikkia. (MI, 2009.)

Vappukonsertti päättää orkesterin kevätkauden ja Marja Ikonen jakaa silloin tunnustusdiplomeja ansioituneille soittajille, kuten parhaalle sektionjohtajalle tai henkilölle, joka katsoo eniten kapua orkesteriharjoituksissa ja keikalla. Lisäksi vappuna palkitaan parhaat wc- ja talouspaperinmyyjät. (MI, 2009.)

Risto Nyyssösen mukaan vappukonsertit ovat olleet menestyksekkäimpiä tapahtumia Rantasalmen puhallinorkesterin historiassa. Salit ovat aina olleet täysiä, vaikka kukapa sitä olisi uskonut, kun idea keksittiin. Nyyssösen mukaan vappukonsertti on edelleenkin hauska, tosin soiton taso on nykyään laadukkaampaa kuin aiemmin. (RN, 2008.) Myös toimintakertomukset kuvailevat kuulijamäärää. Jo vuonna 1988 kerrottiin Vappuaamun olleen yleisömenestys ja seuraavana vuonna hehkutettiin, että tapahtumasta on tullut todella suosittu. Vuonna 1990 ihmiset joutuivat jopa seisomaan Vappukonsertissa (Toimintakertomukset 1988–1990). Kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtumasta tuli perinne ja vuodesta 1999 lähtien onkin puhuttu perinteisestä vappujuhlasta (Toimintakertomus 1999). Puhallinorkesterimuistoja kirjoittaneiden keskuudessa eri esiintymisistä keskeisimmiksi nousevat juuri vappukonsertit, joita muistelee 6 eri henkilöä. Henkilöistä neljä on 1990-luvulla soittaneita. Heidän lisäksi yksi sekä 1980-luvulla että 2000-luvulla puhallinorkesterissa soittanut henkilö muistelee vappuaamuja.

Isänpäiväjuhlat ovat kuuluneet pitkään puhallinorkesteriyhdistyksen perinteisiin. Ensimmäinen Isänpäiväjuhla järjestettiin vuonna 1986 (Toimintakertomus 1986). Koska äideillä on äitienpäiväjuhla, pähkäilivät Risto Nyysönen ja Jari Kankkunen, että täytyyhän miestenkin saada oma juhla. Ensimmäinen juhla juhlapuheineen oli onnistunut, mutta myöhemmin miehet kuuluivat sellaisia juhlapuheita, jotka eivät heidän mielestään palvelleet tapahtuman luonnetta, joten isänpäivänjuhlasta muotoutui konsertti. Aluksi Isänpäiväjuhlissa esiintyi ainoastaan puhallinorkesteri, mutta Nyysösen mennessä koululle opettajaksi, mahdollistui myös luokkabändien esiintymiset juhlassa. Yhdessä Jaakko Seväkiven kanssa Nyysönen kehittäeli myös teemoja konsertteja varten, kuten esimerkiksi ”musiikkia ajalta kun iskä äitiä etsi”. (RN, 2008.) Marja Ikosen mukaan nykyään konsertti on syksyn päätapahtuma ja siellä soittavat kaikki puhallinorkesterin viisi eri kokoonpanoa sekä lisäksi siellä esiintyvät koulun bändit (MI, 2009.)

Rantasalmen puhallinorkesteria on pyydetty usein esiintymään, kun jotain juhlavaa on tapahtunut Rantasalmella tai lähitienoolla. Puhallinmusiikki ei ole ollut pois suljettua urheiluväenkään keskuudessa. Muun muassa vuonna 1985 orkesteri soitti sekä Sulkavan suursouduissa että Rantasalmen urheilukentän vihkiäisissä (toimintakertomus 1985). Puhallinorkesteria on kuultu urheilukentän vihkiäisten lisäksi monissa muissakin *avajaistilaisuuksissa*. Vuonna 1984 orkesteri soitti sähkö- ja koneliikkeen uudisrakennuksen avajaisissa ja Rantasalmen järvi-urheiluyhdistyksen lipun vihkiäisissä. Vuonna 1987 järjestettiin liikennepuiston avajaiset ja K-hallin sekä Osuuspankin avajaiset olivat vuonna 1988. Kirjaston avajaisia juhlittiin vuonna 1992 ja S-market avautui vuonna 1995. Järviluonnon keskuksen urheilupuisto avattiin vuonna 1994. Orkesteri on myös ollut avaamassa Itä-Suomen lääniä Mikkeliissä syyskuussa 1997. Ketveleen kanavan avajaisia juhlittiin vuonna 1998. Pienemmillä kokoonpanoilla orkesteri on ollut lisäksi esiintymässä Kylätien avajaisissa vuonna 1993 ja Osikonmäen näkötorniin avajaisissa vuonna 2000, Pukero Engineering -hallin avajaisissa sekä SER-hallin avajaisissa vuonna 2004. Vuonna 2007 oltiin soittamassa Shell-Huoltamo Naukkarisen laajennuksen avajaisissa ja kirjastoauton vihkiäisissä. Puhallinorkesterille itselleen kaikista tärkein avajaistilaisuus oli varmasti kuitenkin Tornadon avajaiset 3.2.1998. (Toimintakertomukset 1979–2008.)

Avajaistilaisuuksien lisäksi orkesteri on soittanut *läksiäisissä tai lopettajaisissa*, jotka eivät aina välttämättä ole yhtä toivottuja. Rantasalmen kansalaisopiston ”kuoppauskonsertti” oli joulukuussa 2003. Vuonna 2004 alkoi seudullinen RaJuPuSu-opisto hoitaa yhteisiä asioita.

Voinsalmen koulun lopettajaisia vietettiin toukokuussa 2007. Saman vuoden lokakuussa ha-
luttiin muistaa koulun keittolan pitkäaikaista emäntää Tuula Kankkusta hänen eläkkeelle jää-
misjuhlassaan. (Toimintakertomus 2003, 2004, 2007)

Puhallinorkesteri perinteen historiaan kuuluu vahvasti myös politiikka. Rantasalmen puhallinorkesteri on esiintynyt erilaisissa *poliittisissa tilaisuuksissa*. Esimerkiksi jo vuoden 1980 toimintakertomuksessa on maininta viidestä eri vaalitulaisuudesta, jossa orkesteri on esiintynyt (Toimintakertomus 1980). Jossain vaali- tai muissa tärkeissä tilaisuuksissa on ollut jopa valtakunnan kärkipoliitikkoja mukana. Keskustapuolueen vaalitulaisuudessa tammikuussa 1987 paikalla oli Paavo Väyrynen (Toimintakertomus 1987). Vuonna 1994 järviluonnon keskuksen urheilupuiston avajaisissa oli paikalla ympäristöministeri Sirpa Pietikäinen (Toimintakertomus 1994).

1990-luvun soittajille on hyvin painuneet mieleen myös *huvipuistoissa* esiintymiset ja niihin liittyvät esiintymismatkat. Neljä soittajaa (B4, B5, B6, B10) mainitsee erikseen Linnanmäen reissut. Yksittäisiä muistojakin reissuilta on jäänyt, kuten orkesterin lyömäsoittajan toilailut kauniin kappaleen aikana (B4).

Nykyään Rantasalmen puhallinorkesterilaiset matkustavat paljon *valtakunnallisissa tapahtumissa*, joten heitä kuullaan paljon muuallakin kuin Rantasalmella. Orkesteri tiedottaa tapahtumistaan Suomen Puhallinorkesteriliiton internet-sivuilla sekä lehdessä, ja heidät tunnetaan myös valtakunnallisesti. Kapellimestarin oma kiinnostus ja aktiivisuus ovat olennaisessa roolissa orkesterin tunnetuksi tekemisessä. Ikosen kapellimestarikauden aikaisiin tärkeisiin esiintymisiin kuuluvat muun muassa esiintymiset Valtakunnallisilla puhallinpäivillä Savonlinnassa 2004 sekä Hamina Tattoossa vuonna 2006. (MI, 2009.)

Nyössösen ollessa kapellimestarina orkesterille on tutuksi tullut niin Puhallinorkesterien SM-kilpailut, Koulun Suurjuhlat kuin Nuorten Taidetapahtumatkin. *Koulun suurjuhlan valtakunnan tapahtumassa* A-orkesteri on edustanut Mikkelin lääniä vuosina 1990 ja 1995 (Toimintakertomukset 1990 ja 1995). Koulun suurjuhlat vuonna 1990 oli puhallinorkesterin ensimmäinen osanotto valtakunnan tason kilpailuun. Rantasalmea edustivat sekä A-puhallinorkesteri että saksofonikvartetti Jarkko ja 3 M. Jarkko ja 3 M eli Jarkko Räisänen, Minna Tiainen, Mia Lintunen ja Minttu Niemi sijoittuivat kilpailussa jaetulle toiselle sijalle. Puhallinorkesteri ei sijoittunut katselmuksessa, mutta kaiken kaikkiaan soittajat olivat erittäin tyytyväisiä matkaansa. Tuomariston mukaan orkesterin soitanto oli ilmeikästä, vaikka soittajat olivat keski-

iältään koko joukon nuorimpia. Palautteessa kehoitettiin orkesteria kehittämään sävelpuhtautta. Soittajat saivat motivaatiota reissusta ja päättivät, että he ovat muutaman vuoden päästä vieläkin parempia. (Suurjuhlat kannusti 1990.)

Läänin edustajana orkesteri on ollut myös *Nuorten taidetapahtuman valtakunnan tapahtumassa* vuonna 1992. Myös yhdistyksen alaiset pienryhmät, jotka koostuvat pääosin orkesterin soittajista, kuten Soul System, ovat päässeet maistelemaan kilpailumenestystä taidetapahtumissa. (Toimintakertomukset 1990, 1992, 1995.) Nyssösen mukaan niinä kertoina, kun Rantasalmen puhallinorkesteri osallistui läänin taidetapahtumiin, heidät valittiin aina valtakunnan lopputapahtumaan, vaikka samaan sarjaan kuuluivat esimerkiksi kaikki läänin musiikkiopistojen orkesterit (RN, 2008).

Rantasalmen puhallinorkesteri on käynyt kerran historiansa aikana puhallinorkesterien *SM-kilpailussa*. Orkesteri saavutti vuonna 1993 Oulaisissa järjestetyissä SM-kilpailuissa hopeamitalitason ja samalla tuli tutuksi myös muiden orkesterien keskuudessa. (Toimintakertomus 1993). Nyssösen mukaan hämmästyttä herätti pienen paikkakunnan suuri orkesteri ja samalla Rantasalmi sai valtakunnallista mainetta orkesterien keskuudessa. Menestyksekkäästä SM-debyytistä huolimatta kilpailuihin ei ole sen koommin lähdetty. Nyssösen mukaan seuraaviin kilpailuihin asetettu pakollinen teos oli hankala, eikä kukaan oikein pitänyt siitä, joten kilpailuista jäätettiin suosiolla pois. Samaan aikaan tuli tilalle muuta tekemistä; Rantasalmella alettiin esittää musikaaleja. (RN, 2008.)

Marja Ikosen näkemyksen mukaan SM-kilpailut ajoittuvat nykyään rantasalmelaisille huonoon ajankohtaan. Kilpailut ovat aina huhti-toukokuun vaihteessa eli samaan aikaan kun paikallisen musikaalin ensi-ilta. Suuri osa soittajista on myös musikaalissa, joten yhdistelmä on hankala. Lisäksi nykyisille orkestereille on hankala löytää sopivaa sarjaa, koska kilpailussa on sääntöjä, jotka rajoittavat soittajien ikäryhmää ja avustajien käyttöä. B-sarja on hieman liian haasteellinen ja C-sarja on taas liian helppo. Tämä ei palvele orkesterin tavoitteita eikä välttämättä vie orkesteria eteenpäin eivätkä myöskään soittajat ole siten motivoituneita. B-sarjan kappaleisiin tarvittaisiin taas paljon avustajia ja isompi kokoonpano, koska A-orkesterista puuttuu tällä hetkellä esimerkiksi oboe, fagotti ja bassoklarinetti. C-sarjassa soittajien ikää on rajoitettu, joten yli 16-vuotiaita henkilöitä sisältävän orkesterin esiintyminen toisi paljon virhepisteitä. Ainoa Rantasalmen puhallinorkesterille sopiva vaihtoehto on SM-kilpailuiden ”va-

paa sarja”, missä mikä tahansa orkesteri pääsee soittamaan itse valitsemaansa ohjelmistoa ja saa palautetta esityksestään alan ammattilaisilta. (MI, 2009.)

4.4.5 Levytys

Rantasalmen puhallinorkesterin ensimmäinen levy äänitettiin Mikkelin Mikaelissa sijaitsevas-
sa Martti Talvela -salissa kesällä 2009. Aiemmin orkesteri ei ollut varsinaisesti levyttänyt,
tosin se oli saanut kunnian nauhoittaa radionauhan helmikuussa 1994. Rantasalmen puhallin-
orkesteri 30 vuotta -levyllä kuullaan uutta suomalaista puhallinmusiikkia, josta suurin osa
on Rantasalmen puhallinorkesterin kantaesittämiä tai varta vasten orkesterille tilattuja tilaus-
teoksia. Levyn kappaleet ovat säveltäneet Marja Ikonen, Janne Ikonen, Pasi-Heikki Mikkola,
Jukka Viitasaari, Timo Forsström, Anita Lehto sekä Petri Juutilainen. Musiikillisena tuottaja-
na toimi Janne Siniketo (Rantasalmen puhallinorkesteri 30 vuotta –CD, 2009). Tähän tutki-
mukseen kerätyt orkesterilaisten muistot kerättiin ennen levytystä, joten kukaan ei voinut
mainita sitä mieleenpainuneena kokemuksena muisteluissaan. Levytys oli soittajille jotain
uutta, mitä kukaan ei ollut aiemmin kokenut. Marja Ikonen kokosi 30-vuotisjuhlakonsertin
käsiohjelmaan soittajien kokemuksia levytyksestä. Kokemusten perusteella voi sanoa tilan-
teen olleen haastava ja jännittävä, koska nauhoituksissa ei saanut soittaa väärin tai niiskuttaa.
Levytyksestä saatiin uutta intoa soittamiseen ja viikonlopusta jäi mukava muisto, mitä voi
vanhempana muistella. (Rantasalmen puhallinorkesteri 30 vuotta, Juhlakonsertin käsiohjelma,
2009.)

4.4.6 Kansainvälisyys

Rantasalmen puhallinorkesteri on tehnyt vuosien 1979–2009 aikana yhteensä yhdeksän ulko-
maanmatkaa (Toimintakertomukset 1979–2009). Josi Mikkilän mukaan musiikki yhdistävänä
tekijänä on osoittautunut erinomaiseksi välineeksi eri kulttuureista tulevien nuorten tutustues-
sa toisiinsa (Mikkilä 1999). Matkakohteina ovat olleet Ruotsi, Norja, Tanska ja Saksa sekä
Baltian maat Viro, Latvia ja Liettua (Toimintakertomukset 1979–2009). Säännöllisiin ulko-
maanmatkoihin tuli tauko vuoden 1997 Saksan matkan jälkeen. Toimintakertomuksessa 2000
kuvailaan osuvasti syitä: ”Ulkomaanmatkoja ei ole ollut, koska musiikkiteatteritoiminta ja
Tornado-sali ovat vieneet toimijoiden energian ja toiminnan tulot.” (Toimintakertomus 2000.)
2000-luvun ensimmäiselle ulkomaanmatkalle päästiin vasta vuonna 2004 (Toimintakertomus
2004).

Lähes kaikki puhallinorkesterikokemusten kirjoittavat muistavat lämmöllä ulkomaanmatkoja. Neljä soittajaa ei muistele reissuja kirjoitelmissaan. Reissut olivat onnistuneita ja mieleenpainuvia. Niistä muistetaan erityisesti useat esiintymiset ja hyvä tunnelma. Järjestelyt toimivat hyvin ja orkesterilaiset saivat tutustua uusiin paikkoihin ja ihmisiin soiton ohessa. Useat henkilöt jokaiselta vuosikymmeneltä määrittivät juuri ulkomaanmatkan kaikkine oheisohjelmineen mieleenpainuvimmaksi orkesterikokemukseksi. Kaikki Rantasalmen puhallinorkesterin järjestämät ulkomaanmatkat tulevat mainituiksi mieleenpainuneina kokemuksina.

Ulkomaanmatkojen tarkoituksena on useita eri asioita. Varsinkaan orkesterin alkuaikoina monet soittajat eivät olleet käyneet paljoa ulkomailla, joten orkesteri luo mahdollisuuden, mitä kannattaa hyödyntää (RN, 2008). Ikosen mukaan tilanne on sama edelleen, että soittajat eivät ole matkustaneet paljoa, joten ulkomaille pääsyä voisikin pitää itsearvoisena asiana (MI, 2009). Soittajille ulkomaanmatkat antavat lisäarvoa mukavaan harrastukseen. Eräs soittaja mainitseekin muisteluissa, että ”oli mahtavaa päästä matkalle, ihan vaan harrastamalla mieluisaa harrastusta.” (A11) Nyssönen pohtii ulkomaanmatkojen merkitystä seuraavasti:

Oppia hyväksymään erilaisuutta. Oppia käyttäytymään erilaisissa tilanteissa. Oppia olemaan niin ku sillä tavalla näyttämättä että jos on joku asia erilainen niin ku on Rantasalmella, niin se ei välttämättä tarkoita sitä et se on huonompi. Tai ei se tarkoita, et se on parempi. Vaan se tarkoittaa, et se on erilainen ja pitää oppia hyväksymään, koska siellä on semmoset tavat. Ja näitä tän tyyppisiä juttuja mietiskelin ja pohdiskelin että tämä on sellanen tärkeä pointti. Ja tietysti se pointti, että mukava esiintyä ulkomailla ja pointti, että se innostaa harjoittelemaan. (RN, 2008.)

Kaikki Rantasalmen puhallinorkesterin järjestämät ulkomaanmatkat on toteutettu bussilla. Matkat ovat pitkiä ja reissuilla ollaan yhdessä koko ajan. Yhdessä jaettu hauska huumori luo orkesterille positiivista yhteishenkeä.

Mut sit myöskin et ollaan porukassa se viikko. Bussin sisällä tai hotellissa, niin se kyl luo sitä yhteishenkeä tosi paljon myöskin orkesterille. (MI 2009.)

Aina matkoilla yhteisöllisyys kulminoituu (B6).

Matkojen suola oli aina itse matkanteko, eli bussissa istuminen, joista kaikista, älyttömän monista orkesterin kanssa tehdyistä, kotimatka Latviasta oli paras (A10).

Erään soittajan motiivi ryhtyä orkesterisoittajaksi, oli tulossa oleva ulkomaanmatka. Kaverit, joita orkesterissa oli, lopettivat harrastuksen matkan jälkeen, mutta juuri aloittanut soittaja jäi orkesterilaiseksi.

Tämä matka oli rehellisesti sanottuna se syy, jonka vuoksi liityin koko hässäkkään. Itse matkahan oli sen verran hieno kokemus että jäin, vaikka kaksi kaveria lopettivat soittamisen pumpussa. (A10.)

Muutamilla reissuilla oli myös kunnanpäättäjiä mukana ja Riston mukaan myös kunta hyötyi puhallinorkesterin kautta löytyneistä kansainvälisistä suhteista. Ystävyyskuntien välinen yhteistyö alkoi ja ainakin nuorisojärjestöt järjestivät yhteisiä leirejä.

Me tehtiin aika hyvää kansainvälistä pr-työtä siihen aikaan. Sillä tavalla että aukes noita reittejä kunnalle ystävyyskuntiin ja muihin. (...) Niin nämähän poiki sitten nämä nuorisojärjestöjen yhteistapaamiset, joita on vuosittain ollu. Tämmöset, joita nuorisojärjestöt sitten järjesti ja tuli sitten ystävyyskunnista nuorisoryhmiä, ne piti yhteisen viikon leirin ja sitten kävi Prestöössä ja Tomelillassa ja Dokassa ja siihen tuli sitten tuo Haapsalu vai mikä nyt onkaan tuolta Virosta mukkaan. Ja se toimi varmaan sitten melkein kymmenen vuotta niillä se. (...) Puhallinorkesterin reissut avas ovia kaikkiin paikkoihin ja täältä kävi oikein siellä Nordrelandissa, jossa oli Pirhosen Hemmo sillon meidän mukana, niin tämä niin ku kuntien välinen yhteistyö rupes pelaamaan siellä sitten tässä kuntatasolla. Se aukes siinä. Et tuota on avattu näitä reittejä, nyt ei varmaan enää ole mihinkään mitään yhteyksiä. Näihin kuntiin enää. (RN, 2008.)

1990-luvun soittaja muistaa myös, kuinka hän pääsi nauttimaan itsenäisyydestä. Reissuilla pidettiin hauskaa. Soittajien vanhempia oli valvomassa ja huoltajat oli Riston mukaan aina hyviä.

Koulussa hankittu vähäinen kielitaito ja yleinen pyrkimys itsenäisyyteen tietysti lisäsi sitä, että reissulla pääsi myös seikkailemaan itsekseen eikä kaikki toiminta ollut aikuisten ohjaamaa (etenkin, kun tapana oli, että allekirjoittaneen vanhemmat tuppautuivat matkoille mukaan). Reissulla tuli ehkä maisteltua aikuisten siijuomia myös, mikä aiheutti erilaisia kontroversiaalisia tilanteita, joihin en itse tosin ollut osallisena, mutta toistenkin kohelluksesta jää hauskoja muistoja. (B10.)

Ja pidettiin iltaisin hauskaa ja muut piti hauskaa niin että minä en tiennykkään. Vaikka minä yritin joka paikassa olla vähän niin ku valvomassa, mutta meillä oli hyvät huoltajat mukana. Ja hyvillä huoltajilla minä tarkoitan sitä, että ne ei ollu tiukkapiposia, mutta ne piti hyvän huolen ja kurin. (RN, 2008.)

Vanhemmat luottivat orkesteriyhteisöön ja reissuissa olikin jopa alle 10-vuotiaita soittajia mukana ilman huoltajaa. Haavereilta pääasiassa säästyttiin. Mukana oli aina soittajien vanhemmista joko terveydenhoitaja tai lääkäri, joita silloin tällöin tarvittiinkin.

Matkalla yksi soittajista sairastui ja leikattiin muistaakseni Tukholmassa (C1).

Norjassa tuli esimerkiksi semmonen paha silmänsairaus, semmonen joka levis joka paikkaan. Jaakko oli silloin mukana ja sai hoidettua. Tän tyyppisiä. Sitten on ollu muitakin sairauksia. Mutta onnettomuuksia ei oo sattunu yhtään. (RN 2008.)

Orkesterilaiset asuivat useimmilla matkoilla isäntäperheissä. Tällä tavoin saatiin hyvä kontakti vieraaseen kulttuuriin. Eräs soittaja muistelee, kuinka matkasta sai enemmän irti, kun oli vähän vanhempi. Myös koulusta hankitulla kielitaitoa pääsi reissuissa käyttämään.

Oli mielenkiintoista asua vieraassa maassa, vieraassa perheessä, puhua vierasta kieltä, matkustaa ja esiintyä aivan uudessa ympäristössä (B6).

Myös saksalaisessa perheessä asuminen oli kiva kokemus (B2).

...ikää oli sen verran enemmän, että vieraiden maiden kulttuureista sai enemmän irti kuin lapsena eikä koko aika mennyt vaan äimistellessä, että mitä ympärillä tapahtuu (B10).

Koulussa hankittu vähäinen kielitaito ja yleinen pyrkimys itsenäisyyteen tietysti lisäsi sitä, että reissulla pääsi myös seikkailemaan itsekseen (B10).

Ulkomaanmatkoilla ei pidetä ainoastaan hauskaa. Reissuilla soittajat oppivat hyväksymään erilaisuutta ja näkevät maailmaa vähän eri perspektiiveistä. Esimerkiksi ensimmäisellä Saksan matkalla majoituttiin retkeilymajassa ja tavattiin hyvin pakolaislapsia. Myös Baltian matkalla

orkesterilaiset tapasivat nuoria, joiden vanhemmat, ja sitä kautta myös he, ovat kokeneet Tsernobylin ydinvoimalaonnettomuuden. Tämä ei kuitenkaan yhteistä ilonpitoa haitannut.

Ulkomaanmatka huipensi ja päätti joidenkin soittajien orkesteriuran Rantasalmella. 1990-luvun soittaja muistelee, miten mahtavaa oli lähteä reissuun, kun oli juuri saanut tiedon sisäänpääsystä yliopistoon. 2000-luvun soittajan oli lukion päätyttyä hankala luopua harrastuksesta ja soittokavereista.

Olin juuri (muistaakseni matka-aamuna tai edellisenä päivänä) kuullut päässeeni yliopistoon, joten tiesin, että reissun jälkeen on edessä muutto Rantasalmelta (B10).

Tunnelma oli muiden opiskelemaan lähtevien kanssa haikea, kaveri vähän itkikin, niin tiiviisti olimme kerinneet jäädä orkesteriin koukkuun (A10).

Tomelilla 1983

Ensimmäinen ulkomaanmatka toteutettiin vuonna 1983, kun rantasalmelaiset kävivät kummikuntavierailulla Ruotsin Tomelillassa (Toimintakertomus 1983).

Se motiivi, joka tuli nyt sitten tän ensimmäisen reissun järjestelyn mukana, oli se, että pitää päästä näkemään lasten ja nuorten ja aikuisten siinä ajassa, että on muitakin maita ja ihmisiä voi elää vähän toisella tavalla. Tai eritavalla. Huonommin tai paremmin. Ja nähdä että minkälaista maailmalla on. Et tää oli niin ku pointti melkein. Sen jälkeen kun minä hoksasin tämän asian, niin se oli yks ihan pääpointteja. Että voi näyttää lapsille maailmaa. (RN, 2008).

Idea ulkomaanmatkasta syntyi kapellimestarikoulutuksessa kesällä 1982. Risto Nyysönen tapasi kollegansa Risto Lammen ja kuuli, että Juvan Puhaltajat olivat lähdössä Ruotsiin esiintymään. Samalla hän kuuli, että jokaisella Suomen kunnalla on ystävyyskunta Ruotsissa. Ystävyyskunta, Tomelilla, löytyi ja Nyysönen ryhtyi järjestelemään matkaa. Kulujen pienentämiseksi matkalle osallistui myös muita edustajia Rantasalmelta. (RN, 2008.)

Matkalle lähtenyttä ryhmää luonnehdittiin ”musiikkivoittoiseksi”. Porukan vetäjinä olivat Risto Nyysönen, Seija Jäske, Maija-Liisa Rokka ja Tuula Ruuskanen. Lisäksi matkalla olivat mukana myös Rantasalmen pelimannit (Bergqvist, 1983.) Rantasalmen lehden mukaan yhteishenkeä löytyi ja ruotsalaiset olivat erittäin ystävällisiä ja vieraanvaraisia. Rantasalmelaiset otettiin vastaan paikallisen puhallinorkesterin voimin ja Suomen lipuin. Perillä Tomelillassa oltiin kolme yötä, perjantaista maanantaihin. Soittajat majoittuivat ruotsalaisissa isäntäperheissä. (Tomelilla toivotti tervetulleiksi, 1983.)

Lauantaina orkesteri konsertoi muun muassa ”kaupunginpuistossa”, missä kuuntelijoita oli n. 300 henkeä. Iltatilaisuudessa pidettiin puheita, vaihdettiin viirejä ja luonnollisesti nautittiin

musiikista. Sunnuntaina rantasalmelaisten isäntäperheet järjestivät vierailleen kiertoajelun Etelä-Ruotsissa ja saman päivän aikana orkesterilaiset ehtivät esiintymään myös muutamassa vanhainkodissa. Maanantaina olikin jo kotiinlähdön aika. (Tomelilla toivotti tervetulleiksi, 1983.)

Kieliongelmita reissussa välttyttiin käyttämällä kommunikointiin lähinnä englannin kieltä. Nuorten kanssa tuli myös toimeen ruotsilla, mutta vanhempien skånen murre oli hankalaa ymmärtää. (Kolmonen, 1983.) Isäntäperheet olisivat toivoneet rantasalmelaisten viettävän enemmän aikaa perheissä. Kuitenkin ystävyysuhteita ennätettiin solmia. Tällä matkalla auke- si myös kuntien välinen yhteistyö. Risto Nyysösen mukaan murrosikäisistä rantasalmelaisista tuli herrasmiehiä ja -naisia jo muutaman päivän aikana. Nyysönen piti reissua myös tärkeänä musiikkiharrastuksen motivoijana. (Tomelilla toivotti tervetulleiksi, 1983.)

Tomelillan orkesteri antoi sysäystä Rantasalmen puhallinorkesterin laajentamiselle. Yhä enemmän ruvettiin panostamaan siihen, että saadaan lisää soittajia. Nyysösen mukaan Tomelillan orkesteri oli tulossa vastavierailulle heti seuraavana kesänä rantasalmelaisten vierailun jälkeen. Kuitenkin orkesterilaisten vanhemmat pistivät asiassa vastaan, koska Rantasalmi si- jaitsi heidän mukaansa liian lähellä Neuvostoliiton rajaa. Puhallinorkesteriyhteistyö ruotsa- laisten kanssa katkesi siihen. (RN, 2008.)

Prestø 1985

Rantasalmen puhallinorkesterin ja pelimannien toinen ulkomaanmatka järjestettiin kesällä 1985. Määränpäänä oli tanskalainen ystävyyskunta Prestø. 45-henkinen poppoo matkusti lin- ja-autolla Ruotsin läpi Tanskaan. 19.-26.5 tapahtuneella matkalla ehdittiin olla kolme päivää perillä itse määränpäessä. Muu aika meni matkustamiseen. Perillä Tanskassa puhallinorkeste- rilla oli kolme konserttia, jotka sujuivat erinomaisesti. (Toimintakertomus 1985.) Kaija-Leena Hänninen piti samassa yhteydessä näyttelyn historiallisessa kaupungissa. Vaikka Prestøssa oli vain n. 3000 asukasta, oli siellä silti paljon nähtävää. Siellä oli muun muassa Camma Bachen nukkemuseo, Palontorjuntamuseo sekä keramiikkapaja. Soittajat pääsivät käymään myös Kööpenhaminassa ja sen Tivolissa. He myös näkivät vahdinvaihdon Amalieborgin kuninkaal- lisen linnan edustalla. (Hänninen, 1985.)

Koulussa opittua kielitaitoa pääsivät hyödyntämään niin kapellimestarit kuin soittajatkin. Nyysönen on aina ollut hyvä tutustumaan uusiin ihmisiin, eikä hän ole pelännyt käyttäa vie-

raita kieliä. Myöhemmin Saksan matkoilla Nyysönen piti muun muassa juhlapuheita saksaksi, mutta erikoisen elävästi hän muistaa Tanskan reissulla sattuneen koululaiskonsertin, jonka hän juonsi itse ruotsiksi.

Ensimmäinen kaks konserttia, niin minä ruotsiksi juonsin koko jutun siinä. Sitten Maija-Liisalta (Rokka) kysyin, et miten se tuo ruotsi meni. Ja se et hirmu hyvin. Ihan ymmärs kaiken, et tosi hyvin osasit. No minä ylpeenä. Siinä alko toinen konsertti niin siinä tuli paikallinen englannin ope ja sano, että voisitko sinä kertoa hänelle tämän englanniksi ja hän kääntäisi sitten tämän näille oppilaille. Kun kukaan ei ymmärtänyt mitään sinun juonnostasi. Mutta Maija-Liisa ymmärsi tietysti ja monet, jotka eivät ymmärtäneet ruotsia, koska minä käytin apinaruotsia jos sanotaan nyt tälleen hyvin yksinkertaisesti. (RN, 2008.)

Yhteenvetona tästäkin matkasta voitaneen sanoa, että orkesteri hoiti esiintymiset, soitti hienosti ja myös soittajat käyttäytyivät mallikkaasti reissussa. (Hänninen, 1985.) Prestössä ei ollut puhallinorkesteria ollenkaan, joten sieltä ei vastavierailua Rantasalmelle tullut (RN, 2008). Yksi 1980-luvun soittaja muistaa orkesterin ensimmäisen Tanskan matkan ja nuoruuden villyiden.

Tanskanreissu jäi elävästi mieleen. Kauniiden tanskalaistyttöjen lisäksi se, kun paikallinen matkaemäntä retuutti minua korvasta kun emme malttaneet odottaa bussia ja läksimme liftausreissulle. (C1.)

Nordreland 1987

Kolmas ulkomaanmatka toteutettiin vuonna 1987, kun puhallinorkesteri suuntasi linja-auton keulan kohti Nordrelandia, Rantasalmen norjalaista ystävyyskuntaa. Mukana matkalla oli yhteensä 47 soittajaa ja huoltajaa. Perillä järjestettiin konsertti paikallisen puhallinorkesterin kanssa ja myös rantasalmelaisten jazz-yhtye esiintyi. (Toimintakertomus 1987.) Järjestelyt jäivät viime tintaan ja soittajat majoittuivat hotellissa, vaikka tarkoitus oli saada perhemajoitus matkalle. Yhteistoimintaa ei ollut paikallisten orkesterien kanssa, mutta mieleen on jäänyt silti hyviä muistoja reissusta. Tunturihotelli, jonka mökeissä orkesteri majoittui, oli todella loistava. Nyysönen muistelee erityisesti ulkouima-allasta, kaunista tunturimaisemaa, lumen määrää ja lapsien intoa uima-altaassa. Nordrelandissa oli hienot orkesterit, mutta heillä ei ikävä kyllä ollut mielenkiintoa tehdä yhteistyötä rantasalmelaisten kanssa (RN, 2008).

Se tunturihotelli oli todella loistava. Oltiin korkeella tunturissa jossa oli uima-allas ulkona ja lunta oli joka paikka täynnä ja kun kakarat oli uimassa altaassa... Asuttiin mökeissä ja se oli hieno reissu. (RN, 2008.)

Kiel 1990

Orkesterin ensimmäinen esiintymismatka Saksaan järjestettiin vuonna 1990. Reissua pidettiin ehdottomasti vuoden tärkeimpänä tapahtumana. Orkesterilaiset asuivat Kielissä ja kävivät sieltä käsin konsertoimassa Husumissa ja Neustadin kaupungissa. Matkan aikana konsertoitiin

kolme kertaa, joista pääkonsertti oli Husumissa yhdessä Husumin nuorisopuhallinorkesterin kanssa. Puhallinorkesteri esiintyi myös Lyypekin lähellä olevassa Hansapark huvipuistossa ja sai palkkioksi liput laitteisiin koko päiväksi. Katukonsertissa Kielissä oli runsaasti tyytyväisen oloista yleisöä. Siellä Rantasalmen puhallinorkesteria luultiin venäläiseksi laivasto-orkesteriksi. Kielissä oli samaan aikaan meneillään venäläinen laivastovierailu ja pukujen yhdennäköisyys saattoi johtaa monia harhaan. Matkan kustannukset olivat yhteensä n. 48000 mk ja matkakassaa olikin kartutettu jo edellisen vuoden aikana. Orkesterilaisille jäi kuitenkin pieni omavastuuosuus; A-orkesterilaiselle 300 mk, B-orkesterilaiselle 600 mk, huoltajalle 750 mk). Huoltajina matkalla olivat Airi Hallikainen, Kaija Hurmerinta, Martti Hurmerinta, Maija Raitala ja Jaakko Seväkivi. (Toimintakertomus 1990.)

Ensimmäisellä Saksan reissulla Rantasalmen puhallinorkesterilaiset pääsivät hienoihin juhliin Husumiin. Täällä harjoiteltiin käyttäytymistapoja.

Mentiin Naton sotilastukikohtaan iltasella sinne ja tuota siellä oli älyttömän hienot ruokailut. Oli kaikki niin viimesen päälle ja siis aivan uskoton paikka siellä. Ja kaikkia piettiin niin hyvänä siellä ja tietysti olutta ja sitä oli siellä sitten tarjolla. Että siinä joutu vähän niin ku vahtimaan. Ja että sanomaan, että ei saa antaa meiän lapsille. Eikä ne annakaan. Siellä on se ei alle 16, se raja. Eikä ne tarjonnun vanhemmillekaan, siis vanhemmille lapsille tai nuorillekaan siellä. Mut oli tosi hieno reissu. (RN, 2008.)

Reissussa soittajat oppivat hyväksymään erilaisuutta ja näkevät maailmaa eri perspektiiveistä.

Ensimmäisellä Saksan matkalla majoituttiin retkeilymajassa ja tavattiin pakolaislapsia.

Siellä oli romanialaisia pakolaislapsia paljon siellä. Ja siinä oli kans yks älyttömän kehittävä paikka ku meiän soittajat ja nää romanialaislapset innostu, ne niin ku tykästy toisiinsa sillä tavalla. Pelas yhdessä ja niillä oli kaikenlaisia juttuja. Oli tosi mukava kattoo sitä. Eipä ollu mitään ennakkoluulon poikastakaan siinä. (RN, 2008.)

Risto Nyysösen ajatuksena on ollut järjestää orkesterireissuille vain muutamia konsertteja, jotta vapaa-aikaa ympäristön tutkimiseen jää riittävästi. Saksan matkoilla ehdittiin nähdä paljon ja yhteistyö paikallisten kanssa toimi mallikkaasti.

Ajeltiin ympäriinsä bussilla ja kierreltiin sitä Pohjois-Saksaa ja tutkittiin niin ku maisemia ja käytiin Hansaparkissa. Et meillä on aina ollu hyvin vapaa se aikataulu vaikka saksalaiset on hirmu tarkkoja sillon ku Husumiin mentiin suoraan niin niittenhän piti tietää jo puol vuotta aikasemmin että syötteks te silloin ensimmäisenä päivänä kello 13.24 tai jotakin niin ku vastaavaa et se oli tällasta ihan. Sitten kuitenkin ku perille mentiin et se aikataulu oli kuitenkin semmonen et mä sanoin et me haluttais tehdä sitä tai tätä niin se aina järjesty. Me haluttiin nähä ja mennä erilaisiin paikkoihin ja kattoo minkälaista on siellä. Siellä oli tosi mielenkiintosisia paikkoja. Saatiin hyvät tulkit tai noi oppaat ja muut. Oli sellasta loistavaa aikaa. Hienoja reissuja kyllä. (RN, 2008.)

Vieraita Gruusiasta 1990

Rantasalmella kävi vierailemassa kansainvälisesti korkeatasoinen kansantanssiryhmä Chiragdani Georgiasta eli silloisesta Gruusiasta syyskuussa 1990 (Toimintakertomus 1990). Tbilisis-

tä matkustaneen noin 40-henkisen nuorista koostuvan ryhmän vierailu liittyi koululaitoksen kansainväliseen kasvatukseen. Nuoret asuivat rantasalmelaisissa perheissä koko vierailunsa ajan. (Gruusialainen kansantanssiryhmä sävähdytti Rantasalmella, 1990.) Nyysösen mukaan nopealla aikataululla järjestetty reissu oli antoisa: ryhmä oli mukava ja paikalliset saivat nähdä hienoja esityksiä (RN, 2008).

Rantasalmen puhallinorkesterin suunnitelmana oli lähteä kahdeksanpäiväiselle vastavierailulle musiikkileirikoulun merkeissä seuraavana keväänä (Tillman, 1990). Kaikkien soittajien vanhemmat eivät halunneet, että heidän lapsensa lähtee reissuun Gruusiaan. Nyysösen ei kuitenkaan antanut periksi, koska kyseessä oli myös asennekasvatusasia. Esivalmistelut saatiin hoidettua ja reissu oli toteutumassa kunnes ihan vähän ennen matkaa tuli tieto, että Neuvostoliitto on kaatunut. Reissu luonnollisesti peruuntui kokonaan. (RN, 2008.)

Vastavierailut Husumista 1991 ja 1995

Husumin nuoriso-orkesteri ”Husumer Fanfaren- und Spielmannzug e.V. 1954” saapui ensimmäistä kertaa vastavierailulle Rantasalmelle heinäkuussa 1991. Vieraita oli yhteensä 44 henkilöä, joista 36 oli soittajia. (Fanfaari-orkesteri Rantasalmelle 1991.) Soittajat saivat tutustua suomalaisuuteen helposti, koska he asuivat orkesterilaisten kodeissa. Nuorilla oli edellisen vierailun jäljiltä suomalaisia tuttuja. Monet nuoret olivatkin olleet kirjeenvaihdossa rantasalmelaisten kanssa. (Räty, 1991.)

Husumin orkesteri oli niittänyt mainetta ja kunniaa osallistumalla useisiin kansallisiin ja kansainvälisiin kilpailuihin sekä voittamalla lääninsä mestaruuden. Kansainväliset nuorisotapaamiset olivat myös tärkeä osa orkesterin toimintaa varsinaisen musiikkikasvatuksen ohella. Husumilaiset olivat vierailleet ennen Suomen matkaa useita kertoja Itävallassa, Englannissa, Norjassa ja Ruotsissa. Orkesteria johti Hans-Jürgen Nissen ja matkalla kunniajäsenenä oli myös edellinen kapellimestari Uwe Ney (1954–1984). (Fanfaari-orkesteri Rantasalmelle, 1991.)

Orkesterin varsinainen vahvuus oli 93 soittajaa, joten Suomen matkalla mukana oli alle puolet soittajista. Orkesterin soittajat olivat pääasiassa 18–20 -vuotiaita. Joidenkin koulu kuitenkin ehti alkaa, joten Suomen reissulla mukana oli nuorempaa väkeä. Nuorin mukana ollut soittaja oli 10-vuotias. (Räty, 1991.) Husumilaiset esiintyivät Rantasalmen lisäksi myös Mikkelissä ja

Savonlinnassa. Risto Nyysösen mukaan orkesteri oli fanfaari-orkesteri, minkä musiikki tehtiin pääasiassa huiluilla, trumpeteilla, kellopeleillä ja lyömäsoittimilla. Konserteissa korostui myös marssivan orkesterin ulkoinen esiintyminen. (Fanfaari-orkesteri Rantasalmelle, 1991.)

Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen vuoden 1995 toimintakertomuksessa mainitaan Husumilaisen nuoriso-orkesterin vierailu vuoden päätapahtuma. 21.7.–27.7. välisenä aikana 44 saksalaista majoittui Rantasalmella 20 isäntäperheeseen. Ohjelmaa oli runsaasti niin saksalaisille kuin paikallisillekin puhallinorkesteri-ihmisille. Husumin nuoriso-orkesteri vieraili Punkaharjulla ja Savonlinnassa minkä lisäksi heillä oli yhteiskonsertteja rantasalmelaisten kanssa. (Toimintakertomus 1995.)

Yksi orkesterilainen mainitsi mieleenpainuvana kokemuksena Husumin orkesterin vastavierailun.

Husum 1997

Toisen kerran Saksaan päästiin vuonna 1997. 23.7-31.7 järjestetyn matkan kohteena oli Husumin kaupunki kuten edelliselläkin kerralla. Matkaan lähtivät A-orkesterilaiset, yhteensä 38 soittajaa. Lisäksi mukana oli 7 huoltajaa. Matkan aikana orkesterilla oli yhteensä 4 konserttia eri puolilla Saksaa. (Toimintakertomus 1997.) Matkoilla tutustuttiin vieraaseen kulttuuriin ja esiinnyttiin erilaisissa tilaisuuksissa erilaisille ihmisille, joskus jopa muiden orkesterien kanssa. Useat soittajat mainitsevat erityisesti Syltin saaren hienon tunnelman. Myös saksalaisessa perheessä asuminen ovat jääneet soittajille reissusta mieleen.

Mieleenpainuvin kokemus puhallinorkesterin matkassa on toinen Saksan reissu. Oli hieno reissu ja käytiin muun muassa Syltin saarella. (C2.)

Yksittäisistä tapahtumista mieleenpainuvin lienee ollut Saksan Husumin reissu kokonaisuudessaan kaikine bussissa istumisine, torilla soittamisine ja oheisohjelmineen. Myös saksalaisessa perheessä asuminen oli kiva kokemus. (B2.)

Trondheim 1997

Nuorisoteatterilaiset, jotka lähes kaikki olivat orkesterisoittajia, kävivät vielä samana vuonna Trondheimin 1000-vuotisjuhlien yhteydessä järjestetyillä kansainvälisillä teatterifestivaaleilla. Matkan ajankohta oli 5.-10.8.1997. Mukana matkalla oli 42 teatterilaista ja 6 vanhempaa. (Toimintakertomus 1997.)

2004 Saksa

Rantasalmen puhallinorkesteri pääsi kahdeksannelle ulkomaanmatkalleen 8.8.-14.8.2004. Konserttikohteina olivat Tanska ja Saksa. Sunnuntaina linja-auton startattua oli määränpäänä Turku ja yölaiva kohti Tukholmaa. Seuraavana päivänä ajettiin Ruotsin läpi ja yövyttiin reissun toinen yö Kööpenhaminassa. Matkaa jatkettiin Rantasalmen ystävyyskunta Prestø:n, missä Rantasalmen puhallinorkesteri olikin vierailut jo lähes 20 vuotta aiemmin (1985). Perillä orkesterilla oli kaksi koululaiskonserttia ja kaupunkiin tutustumista. Yöpyminen tapahtui Nykobingissa. Keskiviikkona bussinkeula suunnattiin kohti Saksaa ja heti samana päivänä konsertoitiin Soltaussa, josta matkaa jatkettiin Bispingeniin. Torstaiamuna orkesterilaiset pääsivät kuuluisaan huvipuistoon Heide Parkiin, jonka jälkeen tiedossa oli n. 9 tunnin bussimatka takaisin kohti Kööpenhamina. Paluumatkalla esiintymisiä ei enää ollut (Matka-aikataulu 2004). Matkalla oli mukana yhteensä 37 soittajaa A- ja B-orkestereista. Huoltojoukkoineen koko porukan vahvuus oli 48 henkilöä (Osallistujaluettelo 2004). Matkaohjelmistoon kuului viisi A-orkesterin, kaksi B-orkesterin ja kaksi yhdessä soitettavaa teosta (Matkaohjelmisto 2004). Tämäkin ulkomaanmatka on jäänyt soittajien muistoihin.

Parhaat muistot ovat tietenkin ulkomaanreissulta Ruotsi - Tanska - Saksa. Oli mahtavaa päästä matkalle, ihan vaan harrastamalla mieluisaa harrastusta. Saksasta jäi mieleen tietenkin Heidepark ja Colosseum, se suuri vuoristorata. Myös vanhainkodin keikka olisi lystikäs, kun menimme keskelle aluetta, ja vanhukset kuuntelivat ketkä mistäkin. (A11.)

Baltia 2008

A-puhallinorkesteri teki Viroon ja Latviaan suuntautuneen orkesterimatkalle 7.-14.6.2008. Matkalla esiinnyttiin kahdella eri festivaalilla: Viron Pärnu-Jaagupissa 3. Halinga Puhkpill-festivaalilla sekä Latvian Jurmalassa 14. Suomi-viikolla. Lisäksi orkesteri konsertoi Pärnussa Lydia Koidula -puistossa. Orkesterin matkaohjelmistoon kuului 41 kappaletta, joista suurin osa oli suomalaisia puhallinorkesteriteoksia. Muutama pisimmällä olleista soittajista sai myös soolotehtäviä. Matkalla oli mukana yhteensä 30 soittajaa ja 6 huoltajaa. Matka oli siitä historiallinen, että Rantasalmen puhallinorkesteri oli ensimmäistä kertaa ulkomailla myös marssiva puhallinorkesteri. Reissu ei sisältänyt pelkästään orkesterin omaa konsertointia, vaan myös koulutusta ja yhteiskonsertteja. (Loppuraportti Baltian matkasta, 2008.)

Kolme soittajaa muistelee Baltian matkaa merkityksellisenä muistona. Järjestelyt toimivat ja ajattelu sai jälleen uusia ulottuvuuksia. Baltian matkalla orkesterilaiset tapasivat muun muassa nuoria, joiden vanhemmat, ja sitä kautta myös he, ovat kokeneet Tsernobylin ydinvoimalaonnettomuuden. Tämä ei kuitenkaan yhteistä ilonpitoa haitannut.

Päällimmäisenä on nyt varmaankin tuo viime kesän ulkomaanmatka Baltiaan. Matka oli mielestäni vällan onnistunut. Reissuporukka oli mukavaa ja kaikki järjestelyt toimi, muistaakseni, eikä nyt äkkiä tule mitään negatiivista matkasta mieleen. Se oli mielestäni vällan mainio tapa viettää viikko. Näki ja koki uusia paikkoja soittelemisen lomassa. (A4.)

Viron ja Latvian kiertue oli upea kokemus. Oli hienoa soittaa yhdessä eestiläisten muusikkojen kanssa ja esiintyä erilaisissa paikoissa, kuten marssia Pärnun katuja pitkin. (A7.)

Puhuttelevaa oli keikka Tsernobylin ydinvoimalaonnettomuuden haitoista kärsiville nuorille, jonka jälkeen ydinjoukko bailasi heidän kanssaan diskossa, wuu (A10)!

4.4.7 Uusia soittajia

Nyyssösen mukaan soittajat saadaan näinkin perinteiseen lajiin kuin puhallinmusiikkiin mukaan systemaattisella musiikkikasvatuksella, joka aloitetaan jo hyvin nuorena. Orkesterilaisille on kunnia-asia kuulua puhallinorkesteriin ja paikka siellä on tavoittelemisen arvoinen (Rantasalmella 10-vuotias puhallinorkesteri, 1989.) Nyyssönen hankki orkesteriin lisää soittajia koululaiskonserttien, lehtimarkkinoinnin, kansalaisopiston ohjelmalehtisen ja koulussa 4.–6. luokkalaisille järjestettyjen musikaalisuustestien avulla. Nyyssösen ”musikaalisuustestissä” oli ihan erilaiset metodit kuin perinteisissä musikaalisuustesteissä. Hän toivoi orkesterilaisiksi reippaita lapsia eikä tässä vaiheessa vielä musiikillisilla kyvyillä ollut juurikaan merkitystä. Hän piti tärkeinä ominaisuuksina räväkkyyttä ja ulospäinsuuntautuneisuutta. Tämä ei kuitenkaan sulkenut kenenkään mahdollisuuksia päästä orkesteriin. Nyyssösen mukaan hänen tapansa hankkia soittajia liittyi yhteisöllisyyteen ja siihen, että hän oli muusikkona itse elämässään tottunut siihen, että räväkät pärjäisivät ja toiset eivät. Rajaa tähän ei kuitenkaan voinut vetää, koska myös hiljaiset lapset pääsivät varmasti halutessaan soittamaan. Kuitenkin orkesteriyhteisössä toimimisessa ulospäin suuntautuneisuus auttoi (RN, 2008.)

Nyyssösen mukaan metodi oli toimiva. Perinteisillä musikaalisuustesteillä mitattaessa useat myöhemmin menestyneet soittajat eivät olisi aloittaneet harrastusta. Nyyssösen musikaalisuustesteissä lapselle annettiin omaa aikaa ja heidän kanssaan juteltiin ja selvitettiin, millaisia he oikeastaan ovat. Luonne olikin ratkaisevin asia testeissä ja musikaalisuus oli ikään kuin extraa. Innostuneille lapsille laitettiin kotiin laput ja tätä kautta saatiin paljon soittajia. Nyyssönen pitää metodologiaan edelleenkin ajantasaisena. (RN, 2008.)

Marja Ikosen kaudella myös vastuu uusien soittajien hankinnasta on siirtynyt. Soittoharrastusta markkinoidaan, jotta saataisiin tarpeeksi uusia soittajia. Orkesteri järjestää soitinesittelykonsertteja kouluilla ja esittelee toimintaansa sekä konserteissa, leireillä että lehdissä. Ikosen mukaan paras keino houkutella uusia soittajia on kuitenkin puskaradio. Tällä Ikonen tarkoittaa sitä, että joku aloittaa soittamaan ja kertoo kavereilleen, että se on mukava harrastus. Rantasalmella kaikki soittajat pääsevät soittamaan, jos oppilaspaikkoja ja soittimia on vapaana. Ikosen mukaan joihinkin instrumentteihin, kuten mataliin vaskiin, tarvitsee erityisesti houkutella soittajia, kun taas jotkut soittimet, kuten huilu ja klarinetti ovat luonnostaan melko suos

sittuja soittimia. Soittoharrastuksen voi aloittaa aikuisenakin. Esimerkiksi syksyllä 2008 C-orkesterissa aloitti kolme aikuista, jotka kaikki soittavat matalia vaskia. (MI, 2009.)

Tulevaisuuden haasteena orkesterin kannalta Nyysösen näkee Rantasalmen asukasluvun pienenemisen. Jotta jatkuvuus pidetään yllä, täytyy orkesteria markkinoida ja hankkia koko ajan lisää soittajia.

Se on sellanen haaste johonka jouvutaan, joka onkin koko ajan mielessä. Elikkä orkesterin toimintahan on sellasta, että se ei ala nyt ja just ja tässä sen jälkeen ku ootte tullu soittamaan soitatte noin kauan, vaan viimestään kahen vuoden päästä pitää ottaa uus samanlainen satsi ja taas uus ja taas uus... Se on todella työllistävä ja siinä tuntee niinku että jos ei rupee tulemaan, niin tulee semmonen, että on pakko saaha. Nyt on jotain muuta keksittävä miten saadaan ja löytyy lisää soittajia. Ja koska se kuolee sitten muuten. (RN, 2008.)

Risto Nyysösen mukaan monella paikkakunnalla on ollut hyviä orkestereja, mutta ne ovat nyt lakanneet. Orkesteria täytyy hoitaa, jotta se säilyy elinvoimaisena. Asiat Rantasalmella ovat hyvin ja orkesteri on hyvissä käsissä. Orkesteria arvostetaan, puitteet ovat kunnossa ja yhteistyö eri tahojen kanssa toimii.

Kyllä on monessa kunnassa, monella paikkakunnalla ollu hirmu hyviä orkestereja, jotka ovat sitten kuolleet pois ku ei jälkihoitoa pidetty tai semmosta tulevaisuutta silmällä pitäen. Et ei oo kukaan hoitanu sitä. (...) Näkyvissä ei oo ainakaan innostuksen puutetta, eikä oo näkyvissä niinku arvostuksen puutetta tai tippumista, jotka ovat hyvin tärkeitä seikkoja tässä. Ja tilat on suht hyvät ja yhteistyö pelaa. Eikä oo näkyvissä, että yhteistyö lakkais pelaamasta. (RN, 2008.)

5 TULOSTEN TARKASTELU

Tässä tutkimuksessa tavoitteena oli tarkastella Rantasalmen puhallinorkesteria yhteisönä, joka mahdollistaa soittajilleen merkityksellisen musiikkiharrastuksen. Tutkimuksen lähtökohtana oli tieto orkesterin tähän asti tavoitteellisesta ja pitkäjänteisestä työstä, josta oman osansa on saanut lähes 400 harrastajaa. Orkesterin merkityksiä ja vaikutuksia tutkittiin soittajien kirjoittamien muistojen, kapellimestarien haastattelujen ja dokumenttien avulla. Koska olen aloittanut soittourani kyseisessä orkesterissa, on minulla ollut tietty esiymmärrys aiheesta jo ennen varsinaista tutkimusta. Koen, että ennakkoon muodostunut kosketuspinta orkesteriin on ollut kuitenkin ennemminkin eduksi kuin haitaksi.

Tutkimus onnistuu antamaan yleiskuvaa Rantasalmen puhallinorkesterin toiminnan laajuudesta ja sisällöstä. Tutkimusaineiston luotettavuuteen olen pyrkinyt sillä, että suuri osa lähteistä on virallisia dokumentteja, soittajien muistelmat on saatu kirjallisessa muodossa ja kapellimestarien haastatteluista koostuneiden äänitteiden laatu on hyvää ja litterointi yhdenmukaista. Haastattelujen ja dokumenteista saadun tiedon mukaan Rantasalmella syntyneen kulttuurimallin luominen vaatii paljon innostusta ja omanlaisensa elämäntavan niin kapellimestareilta kuin muiltakin aktiivisilta toimijoilta. Ilman aktiivista yhteisöä tämä ei olisi mahdollista. Kulttuurissa yhdistyy orkesteriyhteisön elämäntavalliset, henkiset, aineelliset ja sosiaaliset käytännöt. Orkesterin rooli kunnan kulttuuripalvelujen tuottajana on mittava, joten mielihyvystä pääsee varmasti vuosittain nauttimaan muutkin kuin toiminnassa aktiivisesti olevat.

Risto Nyysönen on toiminut pääroolissa orkesterin perustamisen ja kasvun suhteen. Hän on tehnyt hienoa ja menestyksellistä musiikkikasvatustyötä Rantasalmella jo 30-vuosikymmenen ajan. Vuosituhannen vaihteessa elettiin kuitenkin orkesterin yksittäisistä vaiheista kaikista vaikeimpia vuosia. Musikaalit veivät energian ja orkesteritoiminta joutui toissijaiseen rooliin. Nyysösellä, kuten jokaisella muullakin pienen suomalaisen puhallinorkesterin kapellimestarilla, oli haasteellista löytää hyvä työnjatkaja luotsaamaan perustamiaan orkestereita. Nyysösellä kävi kuitenkin erinomaisesti; löytyi nuori, pätevä ja sopiva kapellimestari, jonka panos rantasalmelaisen puhallinorkesterityön hyväksi 2000-luvulla on ollut huimaavaa. Ikään kuin ”kaupan päälle” saatiin Rantasalmelle hänen säveltävä puolisonsa, jonka työnjälki näkyy niin

lyömäsoitinopetuksessa, yhtyeissä kuin ympäri maailmaa kuultavissa puhallinorkesteriteoksissakin.

Tutkimus osoittaa, että soittoharrastus Rantasalmen puhallinorkesterissa aloitetaan pääasiassa nuorena, heti kun fyysiset ominaisuudet antavat siihen mahdollisuuden. Rantasalmelaisista yli 20 % ikäluokastaan aloittaa soittoharrastuksen. Jos sama suhdeluku toimisi kaupungeissa, soittaisi esimerkiksi Jyväskylässä vuonna 2000 syntyneistä 1330 lapsesta yli 250 lasta. Tällaisilla soittajamäärillä koostettaisiin useita suurorkestereita. Miksi tämä ei kuitenkaan ole mahdollista? Ympäristö luo omat haasteensa ja kaupungissa kilpailua harrastusten välillä on enemmän. Rantasalmella toiminnan mahdollistaa tiivis yhteisö.

Rantasalmen puhallinorkesterissa soitetaan monipuolista ohjelmistoa, joten eri genret ja musiikkikulttuurit tulevat soittajille tutuiksi ja näin musiikillinen yleissivistys kasvaa harrastamalla mieluisaa harrastusta. Tulokset osoittavat, että Rantasalmen puhallinorkesterin toiminnan on mahdollistanut erinomaiset ja koko ajan kehitettävät puitteet. Orkesterilla on omat hyvät tilat ja runsas soittimisto käytössä. Lisäksi orkesterin tulevaisuus, taustat ja rahoitus on kunnossa RaJuPuSu-opiston kanssa tehtävän yhteistyön turvin. Orkesterin kokoonpanot ovat olleet koko historiansa ajan tasapainoisia. Ihan kaikkia orkesterisoittimia ei ole vielä Rantasalmellekaan saatu, joten jää nähtäväksi, milloin orkesteriin saadaan esimerkiksi ensimmäinen fagotisti.

Tuovilan (2003) mukaan musiikillista menestystä selitti ja myönteisiä merkityksellisiä kokemuksia syntyi, jos soittajilla on keskinäistä ryhmäytymistä tai yhteistyö vanhempien ja oppilaitoksen välillä on hyvää. Myös Rantasalmella vanhemmat ovat olleet aktiivisia ja tukevat toimintaa talkootyön ja yleisen kannustuksen merkeissä. Lisäksi kapellimestarit ovat erinomaisia. Nämä asiat tukevat myös Kososen (1996) motiivityyppien aineellisia ja elollisia viirikkeitä.

Orkesteritoiminnan tavoitteita säätelee RaJuPuSu-opiston opetussuunnitelma. Soittoharrastuksen kohdalla on olennaista, että tavoitteissa yksilöopetus antaa valmiuksia yhdessä opiskeluun ja oppimiseen sekä yhteismusisointiin (Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma 2008). Tämän mukaan orkesteri onkin pääasia, jota varten käydään soittotunneilla. Uskon, että musiikin kautta lähestytäänkin syvempiä tavoitteita, kuten sosiaalisten taitojen ja oikean asenteen merkitystä. Tutkimuksessa saadun tiedon mukaan luovuus, hyvä musiikkisuhde ja

sosiaaliset taidot kehittyvät orkesteriharrastuksen myötä. Harrastuksella on suuri merkitys lasten ja nuorten, ja etenevässä määrin myös rantasalmelaisten aikuisten, hyvinvoinnille.

Monelle soittoharrastukseen sitoutuminen on niin vahvaa, että voidaan sanoa harrastuksesta tulleen elämäntapa. Kuten Horttanaisenkin (2004) tutkimuksessa, voidaan myös tämän tutkimuksen perusteella todeta, että yhteisöllä on suuri, esimerkiksi opettava ja kasvattava, merkitys yksilön elämänsisältöjen muodostumiseen.

Rantasalmen puhallinorkesterissa toimineille soittajille merkityksellisiksi muodostuivat yhdessä koetut asiat, musisointi, harjoitukset ja esiintymiset. Kososen (1996) motiivityypit käyvät ilmi soittajien muistoista ja orkesterin taustasta. Soittamiseen ja sen tuottamiin elämyksiin perustuvat motiivit näkyvät mieleenpainuneina kokemuksina varsinkin erilaisissa esiintymistilanteissa esimerkiksi ulkomailta. Suoritus- ja saavutusmotivaatiosta kertoo harrastuksen tavoitteellisuus, mitä tarvitaan esimerkiksi tietyn tason saavuttamiseen, kappaleiden oppimiseen tai levyn tekemiseen. Vuorovaikutukseen perustuvia motiiveja löytyy Rantasalmen puhallinorkesterista todella paljon. Orkesterissa kavereiden ja kapellimestareiden kanssa iällä ja soittotaidolla ei ole suurta merkitystä, vaan kaikki tulevat hyvin toimeen keskenään. Yhdessä opitaan sosiaalisemmiksi, itsevarmemmiksi ja kurinalaisemmiksi. Samalla opitaan sietämään jännitystä ja kehittämään huumorintajua. Tutussa porukassa saa kuitenkin mokailla, joten se on erittäin turvallinen paikka kasvaa. Kukapa tämän päivän työnantajista ei arvostaisi noita taitoja, joita orkesterilaiset saavat ikään kuin puoli-ilmaiseksi?

Orkesteriharrastuksen jatkuvuuteen ovat ainakin joillekin soittajille vaikuttaneet myös välineelliset motiivit, hyöty ja palkkiot. Ikään kuin porkkanana on voinut toimia seuraavana vuonna tehtävä ulkomaanmatka tai huvipuistoreissu. Soittajien persoonallisiin ominaisuuksiin liittyviä motiiveja löytyy ihmisten henkilökohtaisista ominaisuuksista. Usein soittajat ovat ulospäinsuuntautuneita ja haluavat kuulua porukkaan.

Tiivis yhteisöllisyys näkyy tutkimustuloksissa kavereussuhteissa ja toisaalta vanhempien talokohdengessä. Musiikki ei itsessään, varsinkaan aluksi, ole ollut olennaisessa osassa soittourilla. Orkesterissa on ollut kivaa ja siellä on ollut mukavia kavereita, joiden kanssa on saatu kasvaa yhdessä ja kokea erilaisia asioita. Varsinkin tiivis yhdessäolo, kuten kesäleireillä vietetty aika tai bussimatkat ulkomaanmatkoilta ovat jääneet soittajille mieleen muistorikkaina. Orkesterilaisten muistelmista saatu tieto tukee Ampujan (2008) väitettä, että orkesteriharrastuksesta saadaan hyvät eväät elämän eri aloille.

Ryhmä toimii hyvin, kun he ovat suorassa vuorovaikutuksessa keskenään, mutta jokaisella on kuitenkin vastuu tekemisestään (Saloviita, 2006). Näin myös orkesterissa. Tästä tutkimuksesta saadun tiedon mukaan orkesterilaiset ovat sisäistäneet asian ja Rantasalmen puhallinorkesterissa on hyvä me-henki. Heillä on yhteisiä tapoja ja käytänteitä, mitkä tarjoavat syvällisen yhteisöllisyyden kokemuksen. Orkesterilaisilla on tiettyjä sosiaalisia etuja; kiinteässä ryhmässä ihmissuhteet ovat usein etusijalla.

Musiikki koskettaa voimakkaasti tunteita. Kyky koskettaa tunnekokemuksia, voi olla erityisen tärkeää etenkin nuorille, jotka kokevat voimakkaita ja nopeastikin vaihtelevia tunteita. Musiikin merkityksellisyys ihmisille liittyy läheisesti erilaisiin tunnekokemuksiin. Musiikki tarjoaa positiivisia kokemuksia ja mahdollistaa vaikeiden tunteiden käsittelyä. Rantasalmen puhallinorkesterilaisten musiikilliset kokemukset ovat olleet monipuolisia. Orkesterissa on koettu ilot ja surut jakaen. Yleisesti ottaen orkesterissa on ollut mukavaa soittaa ja tunnelma on ollut lämminhenkistä. Kyselyyn vastaajia yhdisti halu musisoida ja viettää aikaa hyvässä seurassa. Useat soittajat muistelevat nimeltä kavereita ja kertovatkin heidän ystäväystyneen orkesterissa. Ystävyys on kestänyt aikuisenakin, vaikka kotipaikkakunnalta lähdön jälkeen heillä ei ole enää ollut yhteistä harrastusta. Orkesteriharrastus on jättänyt soittajille paljon muistoja ja antanut elämänsisältöä. Se on antanut merkitystä sekä tärkeyden- ja yhteenkuuluvuudentunnetta elämään.

Monen vastaajan oli vaikea eritellä yhtä varsinaista huippukokemusta. Seitsemän soittajaa mainitsee ulkomaanmatkan huippukokemuksenaan. Tämä liittyy vahvasti yhteisöllisyyteen ja yhdessä koettuihin asioihin, ei niinkään musiikkiin itsessään. Kuitenkin myös musiikki, soittaminen ja tunne muusikkoudesta on ollut tärkeää soittajille ja muutaman soittajan huippuhetki. Yksi soittajista muotoilee harrastuksen itsessään olevan huippuhetki, tosin hieman pidempi sellainen. Treeneissä hän oli aina rentoa yhdessä tekemisen meininkiä. Mieleenpainuneimpina kokemuksina muistellaan soiton aloittamista, ensimmäistä konserttia, yksittäisiä esiintymisiä sekä bussimatkoja. Yksi soittajaa muistelee myös hyvin yksilöllisesti kokemaan ääniä, hajuja ja yleistä ilmapiiriä. Tutkimustulokset tukevat Gabrielssonin ja Lindström Wikin (2000) ajatuksia siitä, että huippukokemus on aina hyvä ja haluttava asia, mikä antaa omalta osaltaan merkitystä elämään.

Musiikin kautta luodaan mahdollisuuksia kokea erilaisia tunnetiloja. Tunteiden säätely musiikin avulla ei ole aina tietoista. Musiikin avulla lisätään vastaajien mukaan ymmärrystä ja it-

seilmaisua ja vahvistetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikki ja musiikin kautta löydetty sosiaaliset verkostot tarjoavat tarvittaessa myös lohdutusta. Musiikki tarjoaa keinon oman identiteetin rakentamiselle ja yhdistää etenkin orkesteritoiminnan kyseessä ollessa. Yhdessä tekeminen, toisten huomioonottaminen ja yhteiseen päämäärään panostaminen edistää myös Rantasalmen puhallinorkesterilaisten mukaan sosiaalisten taitojen kehittymistä.

Orkesteritoiminnan tavoitteena on tehdä jokaisesta lapsesta ja nuoresta soittaja, jolle musiikki ja sen luoma yhteisö toimivat merkityksellisinä läpi elämän. Orkesterissa saadut kokemukset lisäävät harrastajien itsevarmuutta ja omanarvon tunnetta. Rantasalmen puhallinorkesterilaiset ovat saaneet orkesteriharrastuksestaan tärkeyden tunnetta ja voivat sanoa myös tuntevansa ylpeyttä omasta harrastuksestaan. Kuten Bandura (1997) totesi, että vaikka ihminen nauttii tekemästään aktiviteetista, ei ihminen ole synnynnäisesti kiinnostunut asiasta. Niinpä ei rantasalmellakaan lapset ole olleet kiinnostuneita trumpetinsoitosta, vaikka sopivien kokemusten kautta harrastuksesta on myöhemmin tullutkin henkilökohtaisesti merkittävä. Kulttuuriin kasvatetaan ja opitaan pitämään asioista mitä ympäristöstä kumpuaa. Toisaalta taas voidaan ajatella, että ihmisellä on geneettinen tarve tehdä ja käyttää musiikkia, ja ihmisenhän on luontaisesti kiinnostunut uusista asioista.

On mielenkiintoista nähdä, mihin suuntaan suomalainen puhallinorkesteriperinne muuntuu tulevana vuosina. Jotta puhallinmusiikkiperinne jatkuu, täytyy orkestereita vaalia, etenkin pienillä paikkakunnilla, kuten Rantasalmella. Tämä on mahdollista vain siten, että orkesteria markkinoidaan ja sinne saadaan koko ajan uusia soittajia. Useimmat nuoret soittajat lähtevät yläkoulun tai lukion jälkeen muualle opiskelemaan, joten soittourat eivät sinänsä ole kovin useavuotisia. Eräs haaste on myös lukion säilyttäminen paikkakunnalla. Vaikka aikuiset ryhtyvätkin enemmän ja enemmän soittamaan orkesterissa, ei Rantasalmen puhallinorkesteri ole vielä toistaiseksi ”ukkoutumassa”. Myös Rauhalan (2005) mukaan juuri pienet instituutiot ovat tärkeitä kulttuurin synnyttämisen ja vaalimisen kehoja. Niinpä perinteistä kannattaa pitää kiinni.

Ihmisen identiteetti määräytyy suhteessa yhteisöön. Niinpä yhteisöä voidaan pitää eräänä peruspilarina ihmislaajille ja sen kehitykselle. Rantasalmelaisella yhteisöllisyydellä on positiivinen vaikutus hyvinvointiin ja sen kautta opitaan tietynlaista käyttäytymistä. Myös perinteinen terveystieteellinen on saavuttamassa kansainvälisesti uusia ulottuvuuksia. Sosiaalisen pääoman uskotaan olevan pelastus kansanterveydellisiin seikkoihin. Yhteisöllisyyttä voi opetella, mutta

muutos tapahdu hetkessä. Psykosomatiikan ja terveyden tutkijan Markku T. Hyypän arvion mukaan me-hengen saavuttaminen vie noin kaksi sukupolvea siitä, kun sen eteen on alettu ponnistella (Mamlberg, 2003). Mikä onkaan siis rantasalmelaisen puhallinorkesteriperinteen tilanne 50 vuoden kuluttua? Toivotaan ainakin, että rantasalmelaiset ovat entistä musisoivempia, onnellisempia ja pitkäikäisempiä.

6 PÄÄTÄNTÖ

Rantasalmen puhallinorkesteri yhteisönä on ollut itselleni ja identiteetilleni merkityksellinen. Tutkimuksessa selvisi, että yhteisö toiminut merkityksellisessä roolissa myös monen muun nuoren kasvussa. Koin mielenkiintoisena haasteena tutkia kotikuntani asioista syvällisesti ja monelta näkökulmalta.

Tutkimus luo hyvän yleiskuvan Rantasalmen puhallinorkesterin historiasta ja antaa käsitystä sen toiminnasta vuosien saatossa. Työ toimii ikään kuin pohjustuksena selvittämään mikä merkitys ympäröivällä yhteisöllä on ollut yksilön tuntemiin kokemuksiin. Tutkielman kirjoittamisen yhteydessä huomasin, että tutkimuskenttäni oli varsin mittava. Kuitenkin tällaisen yleiskuvan saaminen pienestä yhteisöstä on merkityksellistä.

Rantasalmen puhallinorkesteri omaa hienon historian, ikään kuin menestystarinan sivujuonteineen. Lähes 400 soittajaa on aloittanut mainion harrastuksen orkesterissa vuoteen 2009 mennessä. Hyvät puitteet ja aktiiviset toimijat ovat taanneet soittajille ikimuistoisia tunne-elämyksiä orkesteriajoilta. Positiiviset tulokset harrastustoiminnassa ovat myös kannustaneet ohjaajia tarjoamaan nuorille lisää toimintamahdollisuuksia musiikin parissa.

Orkesteri on toimiva, kun käytännön asiat sujuvat, puitteet ovat kunnossa ja soittajia on tarpeeksi. Kun nämä asiat ovat hyvin, on mukavaa työskennellä orkesterissa niin oppijana kuin opettajanakin. Toiminnasta huolehtimisen tarkoituksena on pitää rantasalmelainen kulttuurielämä aktiivisena, jatkaa puhallinorkesteriperinnettä ja auttaa soittajia kokemaan toiminta arvokkaana ja mielekkäänä. Kun soittajat ja heidän vanhempansa ovat motivoituneita, he osaavat ottaa vastuuta orkesterin toiminnasta. Kapellimestarin ja toiminnanjohtajan rooli pienessä orkesteriyhteisössä on myös erittäin olennaista ja arvokasta. Orkesteri ei toimisi ilman aktiivista johtajaa, jonka kokonaisvaltainen osaaminen ja organisointikyky vaikuttaa suoriutumiseen.

Rantasalmen puhallinorkesterin tutkiminen oli mielestäni kannattavaa. Tutkimus auttaa luomaan kysymyksiä ja ajatuksia keinoista, joiden avulla orkesteritoimintaa pystyttäisiin jatkamaan paikkakunnalla ja kehittämään entisestään. Mahdollisissa jatkotutkimuksissa voisi esimerkiksi keskittyä johonkin pienempään osa-alueeseen ja sen merkityksiin, kuten ulkomaan-

matkoilla koettuihin muistoihin ja tunne-elämyksiin, ja selvittää niiden merkitystä niin soittajille kuin koko yhteisöllekin. Toinen mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi tutkia, kuinka motivaatiota voi ohjata oikeaan suuntaan, ja onko siinä onnistuttu Rantasalmella. Henkilökohtaisesti olen erityisen kiinnostunut myös puhallinorkestereista valtakunnallisesti. Kiinnostavaa olisi selvittää orkesterien toimivuuden astetta; mikä toimii missäkin ja missä on parantamisen varaa.

LÄHDELUETTELO

- 10-vuotias puhallinorkesteri soittaa mitä haluaa (1989). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 15.3.1989.
- Ahonen, K. (2004). *Johdatus musiikin oppimiseen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Alasuutari, P. (1996). Kulttuurintutkimus ja kulturalismi. Teoksessa Kupiainen, J. & Sevänen E. (toim.) *Kulttuurintutkimus*. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Allardt, E. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Porvoo: WSOY.
- Ampuja, R. (2008). Nuorisopuhallinorkesterin merkitys valtakunnallisen liiton näkökulmasta. Teoksessa K. Karjalainen (toim.) *Myö voettiin! Lieksan nuorisopuhallinorkesteri 50 vuotta 1958–2008*. Lieksa: Lieksan Nuorisopuhallinorkesteri, 62–64.
- Anttila, M. & Juvonen, A. (2002). *Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta*. Joensuu: Joensuu University Press.
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986
- Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy*. Conceptions of Anxiety. *Anxiety Research* 1, 77–98.
- Baron, R. A & Byrne, D. (1997). *Social psychology*. 8. painos. Boston: Allyn & Bacon.
- Bergqvist, B. (1983). Music, sol och trumduell vid finskt vänortsbesök. Lehtiartikkeli. *Ystads Allehanda* 13.6.1983.
- Eskola, A. (1972). *Yhteisiä asioita*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Fanfaari-orkesteri Rantasalmelle. (1991). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 24.7.1991.
- Fransman, H. (1978). Puhallinorkesteri. Teoksessa *Otavan iso musiikkitietosanakirja*. 4. osa. Helsinki: Otava, 644.
- Gabrielsson, A., & Lindström Wik, S. (2000). Strong experiences of and with music. Teoksessa D. Greer (toim.), *Musicology and sister disciplines: Past, present and future* (s. 100–108). New York: Oxford University Press.
- Gruusialainen kansantanssi sävähdetti Rantasalmella (1990). Lehtiartikkeli. *Itä-Savo* 22.9.1990.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. (2004). *Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä*. 6. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

- Hickey, D. (1997). *Motivation and Contemporary Sosio-Constructivist Instructional Perspectives*. *Educational Psychologist* 32(3), 175–193.
- Hirsjärvi, S. (2000). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. 10. osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Horttanainen, P. (2004). *Ympäröivät yhteisöt – Yhteisön merkitys neljän juankoskelaisen musiikin tekijän musiikillisiin kokemuksiin ja elämänsisältöihin*. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Hyypä, M. T. & Mäki, J. (2000). Edistääkö sosiaalinen pääoma terveyttä? Pohjanmaan rannikon suomen- ja ruotsinkielisen väestön kansalaisaktiivisuuden ja terveyden vertailu. *Suomen lääkirilehti* 55, 821–826.
- Hyypä, M. T. (2004). Kertyykö sosiaalisesta pääomasta kansanterveyttä? *Yhteiskuntapolitiikka* 69, 380–385.
- Hänninen, K.-L. (1985). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 5.6.1985.
- Ikonen, M. (2010). Curriculum Vitae.
- Ikonen, M. (2009). Musiikinopettaja, Rantasalmen puhallinorkesterin kapellimestari 2003–. Haastattelu 4.1.2009.
- Ilgen, D. & Klein, H. (1988). Individual motivation and performance: Cognitive influences of effort and choice. Teoksessa J. Campbell & R. Campbell (toim.). *New Perspectives from Industrial and Organizational Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Innanen, H. & Nyysönen, R. (1984). Rantasalmen puhallinorkesteri ry:n viisivuotishistoriikki 1979–1984.
- Kaartin soittokunta (2010). Puolustusvoimat. [WWW-dokumentti] Saatavissa: <http://www2.mil.fi/sotilasmusiikki/soittokunnat/kaartsk/index.dsp>. (Luettu 16.8.2010.)
- Kansalaisopistojen liitto KoL (2010). [WWW-dokumentti] Saatavissa: <http://www.ktol.fi/web/alue.5.html>. (Luettu 18.8.2010.)
- Karjalainen, K. (2008). Nuorisopuhallinorkesterit meillä ja muualla. Teoksessa K. Karjalainen (toim.) *Myö voettiin! Lieksan nuorisopuhallinorkesteri 50 vuotta 1958–2008*. Lieksa: Lieksan Nuorisopuhallinorkesteri, 11–13.
- Keski-Mäenpää, M. (2007). *Kun johonkin ryhdytään, niin siinä sitten pysytään: tapaustutkimus Soinin soittokunnasta*. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Knuutila, S. (1996). Kaiken kattava kulttuuri? Teoksessa Kupiainen, J. & Sevänen E. (toim.) *Kulttuurintutkimus*. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kolkonniemi soi taas (1987). Lehtiartikkeli. *Savon Sanomat* 5.6.1987.

- Kolmonen, M. (1979). Rantasalmen kansalaisopistossa harrastajaa 250 musiikin. *Warkauden lehti* 19.5.1979.
- Kolmonen, M. (1983). Rantasalmelaisten ystävyyskuntatoiminta tomelillalaisten kanssa alkoi. Lehtiartikkeli. *Warkauden lehti* 17.6.1983.
- Kolmonen, M. (1985). Onnistunut musiikkileiri. Lehtiartikkeli. *Warkauden lehti* 14.6.1985.
- Kosonen, E. (1996). *Soittamisen motivaatio varhaisnuorilla*. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Lisensiaatintyö.
- Kosonen, E. (2001). *Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15-vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan*. Jyväskylän yliopisto. Studies in the Arts nro 79.
- Laitinen, K. (2001). *A short history of Finnish wind band music*. [WWW-dokumentti] <<http://www.fimic.fi/fimic/fimic.nsf/0/C76F4553C168AAC6C22576B700461770>>. (Luettu 16.6.2010.)
- Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.
- Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.
- Lindfors, P. (2007). Tutkimuksia, kokemuksia ja ajatuksia yhteisöllisyyden terveysvaikutuksista. *Psykoterapia* 25, 21–37.
- Loppuraportti Baltian matkasta (2008). Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Luopajarvi, T. (1993). Ammattioppilaitosten opettajien motivaatioperusta. Teoksessa P. Ruohotie, J. Leino, P. Rauhala (toim.) *Oppimis- ja opettamismotivaatio ammatillisissa opinnoissa*, 127–238. Ammattikasvatussarja 7, Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos.
- Malmberg, K. (2003). Markku T. Hyypän haastattelu. *Hyvä terveys* 4193, 14–15.
- Matkaohjelmisto 2004. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Matka-aikataulu 2004. Rantasalmen puhallinorketeriyhdistys ry.
- Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being* (2. painos). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Meri, V. (2004). *Sanojen synty*. 6. Painos. Helsinki: Gummerus.
- Metsämuuronen, J. (1995). *Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen: sitoutuminen, motivaatio ja coping: teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen*. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja.
- Mikkilä, J. (1999). Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen 20-vuotisjuhlan juhlapuhe.
- Musiikinopetuksessa taattava jatkuvuus (1978). Lehtiartikkeli. *Itä-Savo* 19.8.1978.

- Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma (2008). Opetussuunnitelman muutos. RaJuPuSu-opisto.
- Niemelä, S & Sallila, P. (2002). Johdanto: Vapaa sivistystyö osaamisen yhteiskunnassa. Teoksessa Niemelä S. & Sallila, P. (toim.) *Sivistystyö osaamisyhteiskunnassa*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, Kansanvalistusseura, Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.
- Nyysönen, R. (2008). RaJuPuSu-opiston musiikin johtava suunnittelijaopettaja, Rantasalmen puhallinorkesterin kapellimestari 1979–2003. Haastattelu 17.12.2008.
- Opistojen kulttuuripäivistä varsin tasokas tapahtuma (1987). Lehtiartikkeli. *Länsi-Savo* 30.3.1987.
- Osallistujaluettelo 2004. Rantasalmen puhallinorkesteri.
- Peltonen, M. & Ruohotie, P. (1992). *Oppimismotivaatio*. Aavaranta-sarja. Keuruu: Otava.
- Puhallinleiri - musiikinopetuksen kolmas lukukausi. (1988). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 21.6.1988.
- Puhallinmusiikki pauhasi Kolkonniemessä. (1983). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti no. 23*, 1983.
- Puhaltajat toiselle kymmenelle. (1989). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 21.3.1989.
- Puolustusvoimien varusmiessoittokunta (2010). Puolustusvoimat. [WWW-dokumentti] Saatavissa:
<http://www2.mil.fi/sotilasmusiikki/soittokunnat/smusk/varusmiessoittokunta/index.dsp>
(Luettu 16.8.2010.)
- Päiväkirjat 1979–2003. Rantasalmen kansalaisopisto.
- Päiväkirjat 2004–2009. RaJuPuSu-opisto.
- RaJuPuSu-opiston ohjelma. Syksy 2008. RaJuPuSu-opisto.
- Rantasalmella 10-vuotias puhallinorkesteri (1989). Lehtiartikkeli. *Savon Sanomat* 18.3.1989.
- Rantasalmen puhallinorkesterin nuotistoluettelo 2010.
- Rantasalmen puhallinorkesterin perustamiskokous 25.4.1979. Pöytäkirja.
- Rantasalmen puhallinorkesterin soitinluettelo 2010. Päivitetty 22.2.2010.
- Rantasalmen puhallinorkesteri 30 vuotta -CD. 2009.
- Rantasalmen puhallinorkesteri 30 vuotta juhlakonsertti (2009). Käsiohjelma 17.10.2009.
- Rauhala, L. (2005). *Ihminen kulttuurissa – kulttuuri ihmisessä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ruohotie, P. (2000). *Oppiminen ja ammatillinen kasvu*. Juva: WSOY.

- Räty, N. (1991). Pelko pois, pelko pois, Rosemarie. Husumilaiset kajauttivat vanhoja marsseja. Lehtiartikkeli. *Länsi-Savo* 31.7.1991.
- Saloviita, T. (2006). *Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistuva kasvatus*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sateila, M. (2010). *Melko onnellinen puhallinorkesteri – tapaustutkimus Jyväskylän yliopiston puhallinorkesterista*. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Suurjuhlat kannusti. (1990). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 30.5.1990.
- Soittokunnat (2010). Puolustusvoimat. [WWW-dokumentti] Saatavissa: <http://www2.mil.fi/sotilasmusiikki/soittokunnat/index.dsp>. (Luettu 16.8.2010.)
- Suomen puhallinorkesteriliitto ry (2010a). Orkesterimatrikkeli. [WWW-dokumentti] Saatavissa: <http://www.spolli.com/matrikkeli?page=8>. (Luettu 16.8.2010.)
- Suomen puhallinorkesteriliitto ry (2010b). SPOL-tietoa. [WWW-dokumentti] Saatavissa: <http://www.spolli.com/node/37>. (Luettu 16.8.2010.)
- Suomen virallinen tilasto (2002). Vapaa-aikatutkimus. Helsinki: Tilastokeskus. [WWW-dokumentti] Saatavissa: http://www.stat.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tie_001.html. (Luettu 28.7.2009.)
- Syyskokouspöytäkirja 16.11.1990. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Söderholm, S. (1996). Antropologinen kulttuurintutkimus. Teoksessa Kupiainen, J. & Sevänen E. (toim.) *Kulttuurintutkimus*. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Tahvanainen, J. (1988). Kansalaisopiston musiikinopetus ei riitä Rantasalmella. Lehtiartikkeli. *Savon Sanomat* 1.9.1988.
- Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Opetushallitus.
- Tillman, A.-K. (1990). Kansallinen perinne siirtyy tanssien polvesta polveen. Lehtiartikkeli. *Savon Sanomat* 28.9.1990.
- Toimintakertomus 1979. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Toimintakertomus 1980. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Toimintakertomus 1981. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Toimintakertomus 1982. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Toimintakertomus 1983. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Toimintakertomus 1984. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
- Toimintakertomus 1985. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.

Toimintakertomus 1986. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1987. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1988. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1989. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1990. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1992. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1993. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1994. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1995. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1996. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1997. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1998. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 1999. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2000. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2001. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2002. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2003. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2004. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2005. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2006. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2007. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2008. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.
Toimintakertomus 2009. Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistys ry.

Tomelilla toivotti tervetulleiksi (1983). Lehtiartikkeli. *Rantasalmen lehti* 22.6.1983.

Tuovila, A. (2003). *"Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta*. Sibelius-Akatemia. DocMus-yksikkö. *Studia Musica* 18. Stakes: Lapset kertovat. Väitöskirja.

- Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky 2006. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 16. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Viitasaari, J. (2006). Torvisoittoa vai puhallinmusiikkia. *Rondo Classica* 7, 27–31
- Vääätäjä, S. (1994). Rantasalmen puhallinorkesteriyhdistyksen 15-vuotisjuhlan juhlapuhe.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.